

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2018

Bc. Kristýna Turečková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií

Katedra žurnalistiky

Mediální obraz chudoby v českých denících

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Kristýna Turečková

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Jan Jirků

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla použita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Pardubicích dne

Bc. Kristýna Turečková

Bibliografický záznam

TUREČKOVÁ, Kristýna. *Mediální obraz chudoby v českých denících*. Praha, 2018. 149 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Jirků.

Rozsah práce: 164 124 znaků (s mezerami, bez abstraktu a příloh)

Anotace

Hlavním cílem diplomové práce je zachytit mediální obraz chudoby v České republice, který je prezentován ve čtyřech celostátních denících na stranách zpravodajství. Práce se dělí na teoretickou část, metodickou část a výzkum. Teoretická část se zabývá mediálními pojmy, jakými jsou reprezentace reality, rámcování, stereotypizace, diskurz, mediální obraz a provázaností témat chudoby a médií. Teoretická část vymezuje rovněž i sociálně-politické pojmy související s chudobou, jejími definicemi a bližší specifikací v kontextu České republiky. V metodické části jsou vymezeny použité metody, zkoumaná periodika a výzkumný vzorek práce, pojící se s klíčovým slovem chudoba a jeho variacemi. Dále následuje výzkumná část, jež se zabývá kvantitativní obsahovou analýzou a kvalitativní analýzou rámcování, pomocí které odpovídá na sadu výzkumných otázek. Práce porovnává tituly jak mezi sebou, tak v celkovém součtu. V závěru jsou shrnuty veškeré poznatky.

Annotation

This thesis captures the media image of poverty in the Czech Republic, which is presented in four national daily newspapers on pages dealing with reporting. This work is divided into theoretical part, methodological part and research. The theoretical part deals with media concepts, such as representation of reality, framing, stereotyping, discourse, media image and interconnection issues of poverty and the media. The theoretical part also defines socio-political concepts associated with poverty, their definitions and detailed specification in the context of the Czech Republic. The methodological part defines the used methods, periodicals and investigated research, sample work attaching to the keyword poverty and its variations. Following part is the research, which deals with the quantitative content analysis and qualitative framework analysis, using which corresponds to a set of research questions. The work compares titles with each other, so in total. The conclusion summarizes all the knowledge.

Klíčová slova

české deníky, chudoba, mediální obraz, zpravodajství, obsahová analýza, analýza rámcování

Keywords

Czech daily newspapers, poverty, media image, reporting, content analysis, framework analysis

Title/název práce

Media Image of Poverty in Selected Czech Media

Mediální obraz chudoby v českých denících

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Janu Jirků za odborné vedení diplomové práce a cenné rady.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Turečková Kristýna	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2014	
E-mail diplomantky/diplomanta: K.Tureckova@centrum.cz	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	
Předpokládaný název práce v češtině: Mediální obraz chudoby ve vybraných českých médiích	
Předpokládaný název práce v angličtině: Media Image of Poverty in Selected Czech Media	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) 2015/2016	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Média mohou výrazně ovlivnit to, jakým směrem se bude ubírat čtenářova pozornost. Tím, že je téma v určitých titulech podhodnocováno, může vznikat čtenářův dojem, že není tolik důležité. Prostřednictvím kvalitativní a kvantitativní komparativní obsahové analýzy vybraných českých zpravodajských deníků mám v úmyslu sledovat, jestli se tak děje u výstupů pokrývajících téma chudoby. Zároveň bych se chtěla věnovat tomu, jak vybraná média zachází s tématem z hlediska rámcování – zdali budou převládat tematické či epizodické rámce, tedy jestli bude výstup přisuzovat odpovědnost chudým za vlastní chudobu nebo bude zřejmá tendence přisuzovat odpovědnost státu, popřípadě společnosti. V poslední části práce bych chtěla zjistit, jaké skupiny obyvatel ohrožené chudobou jsou ve výstupech nejčastěji zmiňovány a jestli jejich obraz není v určitých případech stereotypizován.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je zjistit, do jaké míry pokrývají vybrané zpravodajské deníky téma chudoby na území České republiky, zdali není mediální obraz	

deformován tendencí k negativnímu vyobrazení chudých a ke stereotypizaci. Dalším cílem práce bude výsledné obrazy porovnat a zjistit, jestli se deníky vzájemně liší v pokrytí tématu.

Hypotézy:

1. Téma chudoby na území České republiky nepatří při zpracování zpravodajskými deníky k preferovaným tématům.

VO1 – četnost zmínění, rozsah výstupů a jejich řazení – kvantitativní analýza

2. Při pokrývání tématu chudoby ve zpravodajských definicích budou převládat spíše epizodické rámce.

VO2 – kvalitativní analýza rozřazující výstupy s tematickým a epizodickým rámcováním

Jak mediální rámce ovlivňují rámce individuální, ukazuje ve své studii Iyengar (1990) na tématu chudoby. Pokud média zobrazují chudobu v obecných souvislostech a používají termíny jako míra chudoby, vládní politika apod., lidé mají tendenci připsávat odpovědnost za řešení vládě, potažmo společnosti, a spíše tedy reflektují společenskou dimenzi problému. Pokud jsou používány konkrétní příklady a příběhy chudých lidí, mají čtenáři sklon vidět odpovědnost za chudobu na jednotlivcích. Tematické rámce poskytují hlubší vhled do kontextu, zdůrazňují obecné trendy a popisují především proces. Tudíž vedou k připsání zodpovědnosti společnosti. Epizodické rámce se zaměřují na konkrétní jedince, situace a důsledky, a tudíž vedou k připsání zodpovědnosti jedincům.

3. V souvislosti s epizodickým rámcováním bude docházet ke stigmatizaci a stereotypizaci určitých skupin ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.

VO3 – kvantitativní a kvalitativní analýza

V této části se budu věnovat tomu, jakým osobám ohrožených sociálním vyloučením (dle Mareše 1999) se zprávy nejčastěji týkají a v jakém smyslu (tematické či epizodické rámcování). Bude-li převládat epizodické rámcování, tedy sklon vidět skupinu s mírou negativity, jako odpovědnou vůči své vlastní chudobě, bude docházet ke stereotypnímu náhledu vedoucímu ke stigmatizaci celé skupiny.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod – Média a chudoba

2. Média (nedefinovat si, jak se tvoří mediální obraz)

Sociální konstrukce reality

Mediální konstrukce reality

Agenda-setting a gatekeeping

Rámcování

Stigmatizace

Stereotypizace

2. Definice chudoby a její řazení (definovat koncept chudoby v té souvislosti, ve které se mu budu v souvislosti s mediálním vyobrazením věnovat)

Definice chudoby, aktuální stav

Typy chudoby – absolutní, relativní

Náhledy na chudobu (obviňování společnosti x samotných chudých)

Koncept univerzálního lidství, za kterým je skrytá sociální hierarchie

Vymežit osoby ohrožené sociální exkluzí

Typologie sociálního státu

3. Charakteristika deníků

MF Dnes

Právo

Lidové noviny

Hospodářské noviny

4. Metodika

Výzkumný problém

Cíl výzkumu

Výzkumné otázky

Základní a výběrový soubor: slovo chudoba, chudý, chudá, celý rok 2014 (kvůli vyloučení sezonalit a aktuálnosti), databáze Newton

- zúžení souboru na titulní strany a domácí rubriky, zpravodajství

Metoda: kvantitativní obsahová analýza, kvalitativní obsahová analýza

5. Výzkumná část – statistický program SPSS

6. Závěry

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

MF Dnes

Právo

Lidové noviny

Hospodářské noviny

celý rok 2014 (kvůli vyloučení sezonalit a aktuálnosti)

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Kvantitativní komparativní obsahová analýza (Databáze Newton, SPSS), kvantitativní obsahová analýza (analýza textu a přiřazování k tematickým či epizodickým rámcům)

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

DEVEREUX, Eoin. *Devils and Angels: Television, Ideology and the Coverage of Poverty*. University of Luton Press/John Libbey Media, 1998. 174 s. ISBN 978-1-8602-0545-3.

Výzkum zabývající se tím, jak je v televizi zmiňována chudoba v ideologických ohledech. Hlavním tvrzením knihy je, že způsob prezentace chudoby v televizi, který je založen na jakémsi zastírání pravdy, rozšiřuje její charakter.

DEVEREUX, Eoin. *Understanding the Media*. 2.vyd. Los Angeles: SAGE Publ., 2007. ISBN 978-1-4129-2991-2.

Knihla jmenuje příklady z celého světa a klade důraz na koncept globalizace v pochopení moderních médií. Naměřené hodnoty a otázky nutí studenty, aby kriticky uvažovali o položených otázkách.

GRINSTAFF, Laura. *Framing Class: Media Representations of Wealth and Poverty in America*. *Contemporary Sociology*. Sep 2006, Vol. 35 Issue 5, p492-493. 2p. ISSN: 0094-3061.

Autorka na základě analýzy rámcování zkoumá, jak zpravodajská a zábavní média přispívají k sociální konstrukci společenské třídy ve Spojených státech amerických.

IYENEGAR, Shanto. *Framing Responsibility for Political Issues: The Case of Poverty*. 1991. *Political Behavior*, Vol. 12, No. 1, Cognition and Political Action. (Mar., 1990), pp. 19-40. ISSN: 1573-6687. Dostupné online:

<http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/framing_responsibility_for_political_issues-_the_case_of_poverty.pdf >

Titul zkoumá vliv televizního zpravodajství a divácké odpovědnosti za politické otázky. Systematické spoléhání na epizodické vyobrazení politického života vyvolává

individualistické přisuzování odpovědnosti pro vnitrostátní problémy, jakými jsou například chudoba a terorismus.

KELLER, Jan. *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, 197 s. ISBN 978-80-7419-059-9.

Kniha pojednává o problematice nových sociálních rizik. Autor se tato rizika snaží objasnit v souvislosti s přechodem k tzv. poprůmyslové společnosti a procesem deindustrializace. Zároveň autor vysvětluje, proč probíhající reformy nepovedou ke zmírnění, ale naopak k dalšímu šíření nových sociálních rizik, která výrazně zasáhnou také střední vrstvy.

LINK, J. Bruce, PHELAN C. Jo. *Conceptualizing Stigma*. *Annual Review of Sociology*. 2001, Vol. 27, p363. 23p. ISSN: 0360-0572

Autoři se zabývají konceptem stigmatizace a přidružených jevů, kterými jsou označování, stereotypy, separace, ztráta statusu a diskriminace, které představují velkou překážku v životě zasaženého jedince.

LUCCAS, W. Jeffrey, PHELAN C. Jo. *Stigma and Status: The Interrelation of Two Theoretical Perspectives*.

Social Psychology Quarterly. Dec 2012, Vol. 75 Issue 4, p310-333. 24p. ISSN: 0190-2725.

Článek zkoumá a rozlišuje procesy, které určují jedincův status a ty, které produkují stigmatizaci. Popisuje experimentální studii, ve které byl účastníkům před dokončením úkolu přiřazen partner. Účastníci měli možnost nechat se ovlivnit, nebo sociálně odmítnout partnera.

MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 248 s. ISBN 80-85850-61-3.

Chudoba – jev, který si společnost připomíná jen velmi nerada, je na stránkách této knihy zpracován v základní studii, která zkoumá příčiny chudoby, její různé formy a přístupy.

POTUČEK, Martin. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 364 s. ISBN 80-85850-01-X.

Učební text seznamuje s historií, teorií, koncepty a zkušenostmi sociální politiky jako vědního oboru i jako sociální praxe. Různé sociální politiky jsou analyzovány ve vztahu

k jejich cílům a kritériím, cílové populaci, specifickým rolím individua, státu, trhu, funkcím, struktuře a systému řízení institucí, věcným problémům a uplatňovaným nástrojům řízení.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2014, 539 s. ISBN 978-80-247-3568-9.

Snahou autorky je představit nejčastěji užívané postupy ve výzkumech médií a kultury realizovaných v České republice. Čtenáři si tak osvojí základní pravidla vědecké práce a postupy vytváření a ověřování poznatků v oblasti mediálních, kulturních a částečně i komunikačních studií. Text představuje především linii vycházející ze sociologické tradice.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

Obsah

ÚVOD	3
1 TEORETICKÁ ČÁST	5
1.1 Sociální konstrukce reality	5
1.2 Mediální konstrukce reality.....	5
1.3 Diskurz	7
1.4 Mediální obraz	8
1.5 Nastolování agendy, gatekeeping a zpravodajské hodnoty	9
1.6 Stereotypizace a stigmatizace	10
1.7 Média a chudoba	12
1.8 Chudoba a sociální vyloučení	15
1.9 Politická a společenská dimenze problému	16
1.10 Chudoba v právních dokumentech	17
1.11 Koncepty chudoby	18
1.12 Chudoba v České republice.....	19
1.13 Osoby ohrožené chudobou	21
1.14 Příčiny chudoby	22
1.15 Legitimita nerovnosti	23
1.16 Principy sociální politiky	25
1.17 Sociální stát a jeho režimy	26
2 METODIKA	29
2.1 Analýza mediálních obsahů	29
2.1.1 Kvantitativní výzkum	29
2.1.2 Kvalitativní výzkum	30
2.2 Cíl práce	33
2.3 Charakteristika výzkumu	33
2.4 Profily zkoumaných periodik	34
2.4.1 Mladá fronta Dnes	34
2.4.2 Právo.....	35
2.4.3 Hospodářské noviny.....	36
2.4.4 Lidové noviny.....	36
2.5 Hlavní výzkumná otázka, vedlejší výzkumná otázka, hypotézy	37
2.5.1 Kvalitativní výzkum	37
2.5.2 Kvalitativní výzkum	39
3 VÝZKUM	40
3.1 Kvalitativní výzkum.....	40
3.1.1 Vedlejší výzkumná otázka: četnost	40
3.1.2 Vedlejší výzkumná otázka: důležitost	42
3.1.3 Vedlejší výzkumná otázka: umístění v titulku	43
3.1.4 Vedlejší výzkumná otázka: rozsah.....	45
3.1.5 Vedlejší výzkumná otázka: skupiny ohrožené chudobou	46
3.1.6 Vedlejší výzkumná otázka: aktéři	52
3.1.7 Vedlejší výzkumná otázka: téma.....	58
3.1.8 Vedlejší výzkumná otázka: vyznění	64
3.1.9 Vedlejší výzkumná otázka: odpovědnost	82
3.1.10 Vedlejší výzkumná otázka: charakteristika článku	85
3.2 Hlavní výzkumná otázka: závěry kvantitativní analýzy	86
3.3 Analýza rámcování	90
3.3.1 Rámce z hlediska výstavby textu	90
3.3.2 Hodnotové rámce	92
3.4 Závěry analýzy rámcování: hlavní výzkumná otázka	100
ZÁVĚR.....	101
SUMMARY.....	102

ZDROJE	103
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ	110
SEZNAM PŘÍLOH	112
PŘÍLOHY	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

Úvod

Pojem chudoba je velmi široký a lze mu přisuzovat mnoho významů podle perspektivy, kterou se na tento jev podíváme. Akcentovanému zájmu se těší především proto, že byla jako jev přítomná v každé civilizaci od počátku lidstva a navzdory prognózám, které prorokovaly konec chudoby v moderních společnostech, je stále přítomná a kumuluje se s dalšími riziky poplatnými současné době.

I přes nízký počet jedinců, kteří jsou v České republice chudobou a sociálním vyloučením tabulkově přímo ohroženi v porovnání s jinými zeměmi Evropské unie, zde existuje vzrůstající podíl počtu lidí ohrožených tímto jevem uvnitř specifických skupin, jakými jsou například matky samoživitelky či staří lidé.

V práci si autorka pokládá především tyto klíčové otázky: Jaký mediální obraz chudoby na území České republiky tvoří vybrané seriózní zpravodajské deníky? Jaká je tomuto tématu věnovaná mediální pozornost a s jakými skupinami se nejčastěji pojí? Specifikují se média jen na určitou část obyvatelstva ohroženou tímto jevem a vystavují ji negativnímu zobrazování a stereotypizaci? Bude v článcích přítomen ve větší míře princip ekvivalence nebo princip solidarity? Jak budou tyto výstupy rámcovány?

Média mohou výrazně ovlivnit to, jakým směrem se bude ubírat čtenářova pozornost. Čtenář, potenciální volič, zase může ovlivnit to, nakolik se tomuto tématu budou věnovat zákonodárci při tvorbě sociální politiky státu. Tím, že je například téma v určitých titulech podhodnocováno, jak ukazují některé zahraniční výzkumy¹, může vznikat čtenářův dojem, že není tolik důležité.

V první části práce autorka definuje stěžejní mediální a sociálně-politické pojmy. Následuje vymezení charakteristiky periodik, metodické vymezení výzkumu a formulace hlavních a vedlejších výzkumných hypotéz.

Součástí výzkumu je kvantitativní obsahová analýza, která srovná četnost, řazení, velikost článků a výskyt klíčových slov v titulcích. Dále budou předmětem zájmu aktéři, kteří hovoří v přímé řeči, skupiny a témata, se kterými se výstupy pojí. Autorka si bude klást otázky, zdali jsou zmiňovaní jedinci či skupiny vystaveni stereotypizaci v souvislosti s negativním zobrazováním. Dalším předmětem zájmu pak bude otázka, komu tvůrci mediálních výstupů přisuzují odpovědnost za vzniklou nepříznivou situaci, jestli samotným chudým, a vidí

¹ viz kapitola 1.5 „Média a chudoba“

ji jako zdroj neřádu a výsledek zahálky, jak uvádí Foucault (in Mareš, 1999, s. 92). Nebo naopak, bude-li zřejmá tendence přisuzovat odpovědnost za chudobu státu.

S připisováním odpovědnosti je spojena přítomnost principu ekvivalence nebo solidarity. Oba tyto přístupy jsou propojeny, každý však představuje odlišné. Princip ekvivalence je silně spjat s liberální doktrínou a funguje ve smyslu „kolik práce jedinec do systému vloží, tolik peněz se z něj vrátí.“ Do určité míry je tímto způsobem koncipovaný pojistný systém sociálního státu České republiky. Starobní důchody, či dávky v nezaměstnanosti jsou příklady uplatňování principu ekvivalence, na kterých stojí pilíře systému sociálního zabezpečení.

Princip solidarity představuje odlišné hledisko a je uplatňován více v demokraticko-sociálních doktrínách. Zdůrazňuje, že ne všichni občané mají stejné příležitosti (například z důvodu dlouhodobé nemoci, postižení, nezaměstnanosti apod.) a nelze je odkázat na charitu, protože faktem zůstává, že určitá část každé společnosti je odkázána na toleranci a pomoc druhých a její řešení si nelze představit bez zásahu státu. (Krebs 2015, s. 36)

Tato data pak poslouží pro kvalitativní úroveň, která bude druhou, doplňující částí rešerše a zaměří se na rozšíření získaných poznatků pomocí analýzy rámcování. Ta si bude všimnout výstavby textu a hodnotových rámců, které jsou výstupům přisouzeny.

Závěrem bude shrnutí všech poznatků, které vyvrátí či potvrdí formulované hypotézu. Práce by tak měla poskytnout mediální obraz chudoby ve zpravodajských denících na území České republiky na základě vybraných aspektů.

1 Teoretická část

1.1 Sociální konstrukce reality

Pro lepší pochopení mechanismu reprezentace mediálního obrazu chudoby, je nutné obrátit se k termínu sociální konstrukce reality, ze kterého tato práce vychází. Autoři Berger a Luckmann (1999, s. 25–27) hovoří při vysvětlování tohoto pojmu o tzv. světě každodennosti, který členové dané společnosti pokládají za danou realitu při svém subjektivním a cílevědomém jednání. Tuto každodenní realitu vnímají jedinci jako realitu uspořádanou. Její jevy jsou předem sestaveny do vzorců, jež se zdají být na vnímání nezávislé.

Zmiňovanou skutečnost si ovšem jedinci na základě typizačních schémat, zažité zkušenosti a vstupováním do jednání s jinými aktéry, sami tvoří. Jak uvádí Reifová (2004, s. 278) lidé jsou sebereflexivní bytosti a jejich interpretace a motivovaná jednání konstituují sociální řády. Fakta jsou tedy intersubjektivní povahy.

Toto pojetí se výrazně liší od Hallovy (1997, s. 15–24) reflexivní teorie, která předpokládá, že význam je obsažen ve věcech samých, a především jazyk funguje jako zrcadlo – ukazuje skutečný význam tak, jak už existuje. Cílem ostatních aktérů je přiblížit se co nejvíce tomuto reálnému obrazu, který lze přesným popisem vytvořit.

Teorie sociální konstrukce reality přisuzuje rovněž stěžejní úlohu právě jazyku, který autoři považují za nedůležitější znakový systém společnosti – označují ho za zásobárnu vědění, která poskytuje nezbytné prostředky k objektivizaci a stvrzuje existenci řádu. Jazyk v sobě rovněž nese jistá typizační schémata, jejichž prostřednictvím vnímáme ostatní lidi, a stává se úložištěm skupinových sedimentací nesoucí s sebou např. mytická označení. (Berger, Luckmann, 1999, s. 27, 36)

Přístup sociální konstrukce reality je ovšem dle Jiráka a Köpplové (2015, s. 265) problematický zejména proto, že skutečnost, kterou považujeme za přirozenou, je ve skutečnosti budována, konstruována i reprezentována v sociální praxi mocenských vztahů, hodnotových škál, soudů a mýtů.

1.2 Mediální konstrukce reality

Důležitým prvkem při utváření každodenní reality jedince jsou také média. Ta obklopují vše kolem nás a jako zdroj informací i zábavy nemají v současném světě konkurenci. Nejenom,

že jsou součástí vyspělých společností, dalo by se říci, že tyto společnosti do jisté míry i spoluutváří.

Jiráček a Köpplová (2015, s. 272, 356) uvádí, že mediální realita je zvláštním typem sociální konstrukce reality, jejíž podoba je podmíněna nejen společností, v níž média působí, ale také ekonomickou postatou médií a rutinami, kterým výroba mediálních produktů podléhá. Její podstatou je skutečnost, že jde o nekonečný proud předvádění, neboli reprezentaci představ, v podobě konkrétních výjevů či údajů. Poměr mezi obrazem reprezentovaným médiem a realitou je však obtížně měřitelný, protože medializace vše znovu zpětně ovlivňuje.

Reifová (2004, s. 279) rovněž zmiňuje, že realita nepřichází, ale vzniká společně s produktem a hranice mezi ní a její reprezentací je často zaměňována se skutečností. Otázka po tom, co je skutečné a co vytvořené se tak posouvá do jiného kontextu. Zmiňovaná záměna je zřetelná zvláště u zpravodajství, protože má v každodenní praxi vztah ke skutečnostem, kterými žije. (Jiráček a Köpplová, 2015, s. 240). Watson (in Burton a Jiráček, 2001, s. 237) dodává „*že zprávy jsou zpravidla tím jediným, s čím si musíme vystačit jako s představami o skutečnosti, která je mimo nám známé a námi dosažitelné prostředí.*“

Termínem reprezentace se dle Jiráčka a Köpplové (2015, s. 270) rozumí v mediálních studiích dva vzájemně se doplňující jevy. První je fakt, že mediální produkce předvádí svět v určité podobě takový, jaký ho známe a jsme schopni ho akceptovat. Druhá je skutečnost, že abstraktním, tedy ideologickým pojmům, jsou dávány konkrétní podoby. To potvrzuje i Grossberg (in Němcová Tejkalová 2012, s. 28) který vysvětluje samotný proces: „*něco re-representovat znamená vzít originál, mediovat ho a znovu přehrát.*“

Dle mediálních teoretiků je tedy prokazatelné, že média určitým způsobem ovlivňují společnost. Různí se ovšem teorie o tom, jakým způsobem. Schulz (in Jiráček a Říchová 2000, s. 30-33) definuje dvě představy o vlivu masových médií na společnost. První, tzv. ptolemaiovská, považuje média za zrcadlový odraz skutečnosti, pasivního zprostředkovatele reality, který je protikladem společnosti. Oproti tomu koperníkovské pojetí spatřuje v médiích integrální součást společnosti, která není pasivním zprostředkovatelem skutečnosti, nýbrž jejím spolutvůrcem – konstruuje realitu, tu zveřejní a všeobecně zpřístupní tak, aby mohlo vzniknout společné východisko pro sociální jednání.

Povahu médií rovněž utváří vlastní redakční kultura, postupy a v neposlední řadě také vlastníci. Silný vliv má i tzv. mediální logika. Tento pojem se skládá „*ze způsobů komunikace, procesů, skrz něž média reprezentují a přenášejí informace.*“ (Altheide 1995,

s. 182) Mediální logika má dle Schulze (in Jiráček a Köpplová 2015, s. 322) vliv na smýšlení ekonomických a politických aktérů, kteří mají tendence se tomuto systému přizpůsobovat. To dává možnost vyniknout pravidlům, podle nichž jsou mediální produkty sestavovány. Přes snahy dostat profesním zásadám nesmíme zapomenout na to, že zpráva je komoditou, nakládá se s ní tedy jako s předmětem určeným k obchodování – ke koupi, nebo k prodeji. (Shoemakerová 2006, s. 106) Benda (2007, s. 75) zdůrazňuje negativní vlivy ekonomických tlaků, které nahrávají velkým zadavatelům reklamy a vytvářejí ostře konkurenční prostředí působící na nezávislost novinářů, společně s klientelismem a publikování skryté reklamy.

Kromě mediálních rutin a ekonomických postupů je při tvorbě mediálních produktů důležitá osoba autora a jeho subjektivita. Pro výstup je rozhodující nejen to, jaké aspekty zmíní, ale také to, jaké opomene. Trvalá a pravidelná nepřítomnost určitého prvku v mediální komunikaci může být hodnotově interpretovatelné sdělení. Například nepřítomnost jedné menšinové skupiny populace v médiích vypovídá o její relativní nedůležitosti. Selektivně se chová samozřejmě i publikum, které si vybírá, jaké obsahy bude číst a sledovat. To může být částečně založené na konvenování předkládaných témat s postoji jednotlivců dané kultury. (Burton a Jiráček 2001, s. 196–197)

1.3 Diskurz

K možnostem reprezentace, ale rovněž i k přítomnosti ideologie se váže také teorie diskurzu. Reifová (2004, s. 46) tento termín vymezuje v užším pojetí jako skupinu výroků, výpovědí a formulací, které poskytují jazyk k hovoru o určitém druhu vědění, nebo v širším spektru, jako množinu kódů a jejich pravidel užívaných při produkování a následném posilování významu vztahujícím se k určitému námětu.

Diskurz se dá rovněž pojímat spíše lingvistickým, nebo spíše sociologickým způsobem. V lingvistickém pojetí, jehož duchovním otcem je Michael Foucault, je stěžejní vymezení textu k historickému kontextu a zvyklostem. (Němcová Tejkalová 2012, s. 16)

Jeho pokračovatel Norman Fairclough (1995, s. 81) zdůrazňuje, že mediální texty nezrcadlí realitu, ale vytváří si verze své vlastní v závislosti na zájmech, pozicích a cílech svých tvůrců. Významnou proměnnou je tedy stupeň, do kterého jsou dodržovány hranice mezi reprezentací diskurzu a reprezentovaným diskurzem. Důležitým je pro tuto práci autorův koncept (in Němcová Tejkalová 2012, s. 17), kdy si všimá nejenom toho, co v textech

přítomné je, ale také toho, co není. U přítomnosti a nepřítomnosti rozeznává škálu: nepřítomný – předpokládaný – upozaděný – zvýrazněný.

Lingvistické pojetí oproti tomu zdůrazňuje přítomnost ideologie v textech. Van Dijk (in Němcová Tejkalová 2012, s. 24) přikládá význam mentálním modelům, jejichž prostřednictvím každý člověk filtruje veškeré podněty, které k němu přichází a tvoří si tak vlastní ideologii. Ta je, dle autora, samozřejmou základnou mentálních reprezentací sdílených členy sociální skupiny. Reprezentují tak principy, které řídí určité sociální rozhodnutí o tom, co si členové skupiny myslí, že je dobře nebo špatně, pravda nebo lež.

Fairclough (2003, s. 218) v tomto smyslu hovoří na vyšší úrovni o interdiskurzivitě, která se zabývá tím, jak jsou odlišné žánry, diskurzy a styly artikulovány v textu. Johnstoenová (in Němcová Tejkalová 2012, s. 20) zmiňuje opakující se typy textů a rutinní postupy při tvorbě mediálních sdělení. V případě této práce se bude jednat o diskurz mediální a sociálněpolitický.

1.4 Mediální obraz

Ač je sousloví mediální obraz hojně užíváno, nemá v teoretickém světě médií přesné vymezení. O tomto pojmu se zmiňoval již Walter Lippmann (1922, s. 4), který píše o jakémsi obrazu světa či známého prostředí, ve kterém žijeme, a ve svém chování tuto představu zaměňujeme za skutečnost.² Veřejné mínění pak reaguje nikoli na prostředí, ale právě na toto pseudoprostředí, které vytvářejí zpravodajská média. (McCombs 2009, s. 28)

Někdy tento pojem zahrnuje cílené budování image, jindy nezáměrně vznikající obrazy. Jak uvádí Jaromír Volek – veřejnost, a především novináři jej užívají spíše intuitivně a má podobně široké významové rozpětí, jako například slovo médium. „*Mediální obraz má povahu typifikovaného, zjednodušeného symbolu, či přesněji znakové sestavy jako reprezentaci konkrétních objektů a událostí, do kterých se promítají jak představy, postoje, názory a zkušenosti jejich tvůrců, tak i konzumentů.*“ (Volek 2015, s. 2)

Tato definice je v souladu s úvodními teoriemi konstrukce reality i mediální logiky. Zachytit představy tvůrců i konzumentů by bylo obsahově široké, na téma mediálního obrazu

² „*We can see, that the news of it comes to us now fast, now slowly, but that whatever we believe to be a true picture, we treat as it were the environment itself.*“

chudoby se dá podívat mnoha optikami. Práce se dívá na zobrazování především v souvislosti se skupinami ohrožených chudobou a jejich způsoby reprezentace.

1.5 Nastolování agendy, gatekeeping a zpravodajské hodnoty

Média ovlivňují nejen utváření obrazů v našich hlavách, ale také způsob uvažování o jednotlivých tématech. Dearing a Rogers (1996, s. 2) označují agendu jako sadu veřejných problémů uspořádaných podle důležitosti, která se v čase dynamicky proměňuje. To je způsobené tím, že je problém buď vyřešen, nebo je zažehnáno jeho nejpálčivější stadium. Nasnadě je i možnost, že si společnost na tento stav zvykla, nebo se objevil jiný problém.

Agenda-setting (neboli nastolování agendy) je pak blíže hypotéza o vlivu, respektive účinku na obsahy myšlení veřejného a politického diskurzu, podle níž jsou média záměrně i nezáměrně schopna exponovat určité události. Současně pak může určovat důležitost exponovaných událostí, které jsou součástí veřejného prostoru. (Jiráček in Reifová 2004, s. 16)

Dearing a Rogers (1995, s. 5–9) vysvětlují, jak teorie nastolování agendy určuje postavení nějakého problému na mediální či veřejné agendě. Mediální pozorností je míněn počet zpráv věnovaný dané kauze, zatímco pozorností veřejnosti bývá obvykle míněn podíl lidí, kteří problém považují za jeden z nejpálčivějších. Na fakt, že zpravodajská agenda nastoluje agendu veřejnou, poukazuje rovněž McCombs (2009, s. 26). Konkrétně u novinových článků autor uvádí, že významnost tématu je možné rozeznat zejména na základě umístění (např. na titulní straně), velikosti titulku i délkou zprávy. Pokud se nějaké téma objevuje znovu, jde o nejmocnější sdělení jeho důležitosti.

Koncept nastolování agendy se opírá také o proces gatekeepingu, který spočívá ve vymezení hranic množstvím informací v mediálním procesu. Zprávy jsou přetvářené z informací o událostech, které prošly několika tzv. branami, než byly zařazené do procesu. (Shoemakerová 2009, s. 22–25) Určování hranic závisí na gatekeeperovi (tzv. dveřníkovi), který rozhoduje, jaké informace projdou pomyslnou „branou“ a postoupí k publikování.

Chování gatekeeperů ovlivňuje mnoho faktorů – například velikost média, domnělé hodnoty publika, mediální rutiny, ale také interpersonální vztahy na pracovišti a dostatek času a místa. (Škodová in Reifová 2004, s. 70–71) Shoemakerová (2009, s. 3) pokládá tyto osoby za klíčové, protože určují, co se stane sociální realitou příjemce sdělení. To napomáhá při vytváření tzv. kognitivních map – myšlenek o světě v našich hlavách.

K tomuto konceptu odkazoval již Walter Lipmann, který stál rovněž u zrodu definice zpravodajských hodnot. To jsou kritéria, která média používají pro poměrování zpravodajské přijatelnosti informace a vhodnosti jejího sdělení. (Burton, Jiráček 2001, s. 240)

Jiráček (in Reifová 2004, s. 76–77) shrnuje obecné zpravodajské hodnoty:

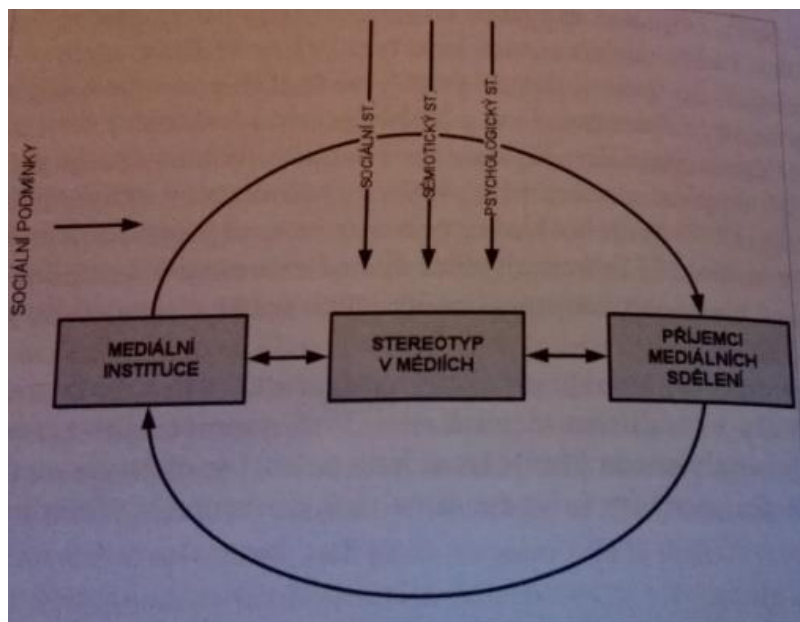
- a) *výskyt (frekvence)* – časový interval, který událost potřebuje k tomu, aby se rozvinula, současně je to míra harmonie s rytmem práce příslušného média;
- b) *blížkost* – myšlena kulturní i sociální, jak s médiem, tak s adresáty sdělení;
- c) *jasnost (jednoznačnost)* – vnitřně rozporné události mají daleko menší naději stát se předmětem zájmu médií;
- d) *jednoduchost* – události, které se dají snadno vysvětlit;
- e) *smysluplnost* – událost by se neměla vymykat kulturní zkušenosti daného publika;
- f) *novost*;
- g) *průběžnost* – preferovány jsou události, které již překročily jednu práh pozornosti média. Opakováním se pak dopad sdělení zesiluje.
- h) *možnost dalšího vývoje*;
- i) *vztah k elitním národům, státům či osobám*;
- j) *personalizace* – konkrétní jednání osob je preferováno spíše než abstraktní děje. Kunczik (1995, s. 123) zmiňuje, že osoby mohou sloužit k identifikaci a usnadňují zpravodajství;
- k) *negativita* – v centru pozornosti jsou především události, které měly nebo mohou mít citelně nepříjemné či tragické důsledky. Dle Kunczika (1995, s. 123) se tak děje především proto, že negativní události: odpovídají lépe frekvenčním kritériím, jsou jednoznačné (při označení dané zprávy za negativní existuje mnohem větší shoda), objevují se na rozdíl od pozitivních zpráv nečekaně a náhle;
- l) *souznění* – událost musí do značné míry splňovat očekávání publika;
- m) *překvapení* – výhradně v rámci vysoké míry jednoznačnosti a kulturního pochopení;
- n) *předvídatelnost*;
- o) *variace*.

1.6 Stereotypizace a stigmatizace

Podstatou jedincových představ o světě při reprezentacích reality je také způsob, jakým uvažuje. Dle Pickeringa (2001, s. 2–3) jsou představy o světě spojené s tzv. kategorizací

pojmu. Ta napomáhá při organizaci a vytváření mentálních map v našich hlavách a je nezbytná k určení sebe sama ve společenských vztazích a každodenních interakcích. Tyto kategorie jsou pružné a časem se můžou měnit.

Stereotypy pracují podobně jako kategorie, jsou jakési sdílené pravdy, které můžou rovněž sloužit jako prostředek k vytváření představ o pořádku v sociálním světě. V zájmu struktury moci, kterou prosazují, však odmítají jakoukoliv pružnost, pracují se strachem a trvají na stávajících strukturách, protože dle jejich vysvětlení odvrací hrozby. „*Stereotyp vytváří představu, že existující rozložení moci je nezbytné a stabilní.*“ (Pickering 2001, s. 3) Němcová Tejkalová (2012, s. 26) vidí konstrukci stereotypu jako vzájemně se ovlivňující proces mezi vlastníky mediálních institucí, tvůrci mediálních obsahů jejich recipientů i společenských faktorů. (viz Obrázek č. 1)

Obrázek č. 1: Konstrukce stereotypu

Zdroj: Němcová Tejkalová, 2012, s. 26

Stuart Hall (1997, s. 258–259) definuje stereotyp jako něco, co odděluje normální a přijatelné od nenormálního a nepřijatelného. Má tendence se objevovat tam, kde je nerovnost v rozložení moci. Silnější skupina vládne mocí symbolů skrz každodenní reprezentaci, která vede k násilí – to je ukryté právě v symbolech. Fowler (1991, s. 17) poukazuje na provázanost s médii a tvrdí, že si lidé konstruují realitu z věcí, kterým rozumí a dávají jim smysl. U tohoto procesu napomáhá stereotyp, který obvykle zjednodušuje a umožňuje co nejvíce lidem ztotožnit se se společným jmenovatelem.

Víceznačné, popřípadě vnitřně rozporné události mají zcela zřetelně daleko menší naději stát se předmětem zájmu médií. Jednoznačnost se ovšem velmi promítá také do způsobu zpracování – média si všímají také složitých dějů, ale mají tendenci je podávat jako jednoznačné – tak vznikají zpravodajské stereotypy. (Burton a Jiráček 2001, s. 241)

Záporně stereotypizovány jsou často také minoritní skupiny, které nemají přístup k moci, nebo nevyznávají dominantní ideologii. Dle Trampoty (2006, s. 94) to může vyvolat „*negativní vnímání těchto aktérů, jejich stigmatizaci, případné postupné vyřazení z majoritního proudu společnosti.*“

Stigma jedince pak dle Goffmana (2003, s. 10–13) nastává, když vztah mezi určitým negativně vnímaným atributem jedince a stereotypem spojeným s tímto atributem znevýhodňuje svého nositele při interakci s okolím. Výrazný atribut má tendenci zcela ovládnout pozornost jedince vstupujícího do interakce se stigmatizovaným a generalizovat jeho hodnocení pouze dle tohoto charakteristického rysu. Obranné reakce stigmatizovaného jsou pak chápány jako potvrzení daného stereotypu. Z toho vyplývá pocit neustálé nejistoty stigmatizovaného, protože je vystaven despektu a nepřijetí ze strany ostatních.

1.7 Média a chudoba

Zmiňování zamýšlení i nezamýšlení činitelů se promítají rovněž do výsledných výstupů při zpracování témat chudoby ve zpravodajských denících. Autoři McKendrick, Sinclair, Irwin, O'Donnell, Scott, Dobbie (2008, s. 6) poukazují na to, že většinová společnost se o chudých lidech nedozvídá přímou zkušeností, ale zprostředkovaně, skrz masová média. Čím menší je osobní zkušenost jedince s daným tématem, tím pravděpodobnější je, že bude při utváření vlastního názoru formován médii.

Pakliže budou všechna média volat po zvýšených opatřeních pro osoby ohrožené chudobou, například v podobě připravovaného zákona o sociálním bydlení, bude tento tlak ovlivňovat také čtenáře. Ti mohou získat dojem, že je toto opatření důležité. Na druhou stranu nebudou-li média toto téma nikterak reflektovat, zřejmě ho nebude ani recipient považovat za stěžejní. V případě vágně podaného tématu může čtenář smýšlet o dostupném bydlení pouze jako o prvku pro sociálně vyloučené obyvatelstvo. Přitom teoretici sociální politiky, jako například Krebs (2015, s. 134), považují omezenou dostupnost bydlení za hlavní faktor počáteční zadluženosti mladých rodin.

Jak uvádí Kreidl (in Matějů a Vlachová 2000, s. 191) – u nás, ale i v jiných postkomunistických zemích, stejně jako v zavedených demokraciích platí, že občanské postoje k existujícím nerovnostem mají zásadní význam pro společenskou stabilitu. Na tom, co je společensky přijatelné, by tak měla k udržení řádu panovat shoda. Provázanost mezi médií a politikou zmiňuje Jirák a Říchová (2000, s. 17), kteří upozorňují na proces medializace, jejímž charakteristickým rysem je „*skutečnost, že politika ztrácí svoji autonomii a ve svých hlavních funkcích se na médiích stává vsutku závislou. Není však určována médií, nýbrž se formuje v interakci s médií.*“

Shoemakerová (2006, s. 106) uvádí, že na věc existuje optimistický a pesimistický pohled. Ten první vidí zpravodajství jako podporu pro evropský demokratický systém – čím více se bude o věcech reportovat, tím snadněji dosáhneme kýžené spravedlnosti. Druhý, skeptičtější pohled teoretiků, připodobňuje produkci zpráv k nosníku, který udržuje celý politický systém a zároveň ho podporuje. Naše bezvýhradná akceptace zpravodajského průmyslu je pak důkazem, že hraje stěžejní roli ve společnosti.

Problematice mediálního pokrytí tématu spojeného s chudobou se věnuje i několik zahraničních výzkumů. Na základě těchto zjištění byly částečně formulovány výzkumné hypotézy předkládané práce. Autorka Shanto Iyengar (1990, s. 19) ve své práci tvrdí, že to, jak lidé přemýšlí o chudobě – zdali připisují odpovědnost jednotlivcům nebo státu, je spojené s rámcováním tohoto tématu ve zpravodajství. Používají-li se tematické rámce – termíny jako míra chudoby, vládní politika apod., kde je předmět zájmu odosobněný nebo skrytý, mají lidé tendenci připisovat odpovědnost za řešení vládě, potažmo společnosti, a spíše reflektují společenskou dimenzi problému. Naopak, pokud jsou používány konkrétní příklady a příběhy chudých lidí, připisují čtenáři odpovědnost za chudobu postiženým jednotlivcům či skupinám.

Studie realizována skupinou autorů ve Velké Británii (McKendrick, Sinclair, Irwin, O'Donnell, Scott, Dobbie, 2008, s. 40) se zabývá podhodnocením některých aspektů chudoby napříč médií dané země nejen metodou obsahové analýzy jednotlivých výstupů, ale také hloubkovými rozhovory s editory a fokusními skupinami z řad běžné populace. V závěru autoři zdůrazňují silné tendence k negativitě a stigmatizaci chudých a sociálně vyloučených obyvatel země, jejichž způsob zobrazování není dostatečným podnětem pro iniciativy veřejně-politických opatření.

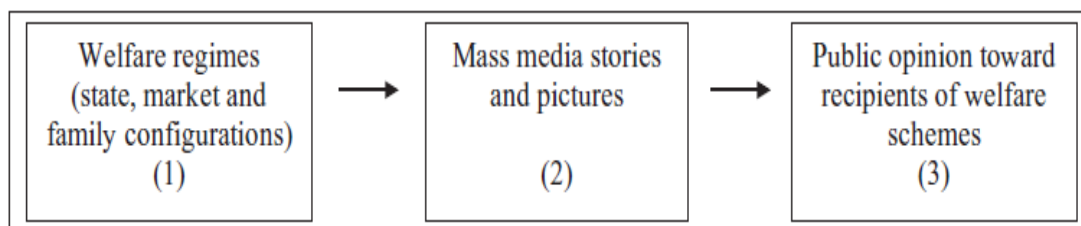
Z průzkumu rovněž vyplynulo, že dotazovaní lidé poukazovali na nízkou zajímavost u předkládaných výstupů. Rovněž editoři médií zprávám na tato témata nepřikládali vysokou zpravodajskou hodnotu. „*Hlasy chudých lidí nejsou dostatečně slyšet, proto jejich příběhy nikdo nevypráví,*“ poukazuje jeden z dotazovaných editorů regionálních novin. (McKendrick, Sinclair, Irwin, O'Donnell, Scott, Dobbie, 2008, s. 40) Jako jednu z příčin pak uváděli editoři posun k odlehčeným formám zpravodajství, které recipient v dnešní době vyžaduje.

Dánský výzkum Larsena a Dejgaard (2013, s. 287) porovnává mediální pokrytí v souvislosti s typem sociálního státu ve třech evropských zemích: Dánsku, Švédsku a ve Velké Británii. Autoři poukazují na kauzální vztah mezi režimem sociálního státu a výsledným postojem veřejnosti. Studie odhaluje provázanost mezi mediálním zobrazováním chudých a institucionálním nastavení redistribuce bohatství v zemi – tzv. režimem sociálního státu, rovněž welfare režimem.

Podrobněji výzkum ukazuje, že u sociálně-demokratických welfare režimů Dánska a Švédska byla zjištěna menší míra negativity u témat chudoby. Zobrazování lidí byli vnímání spíše jako oběti systému, důraz byl kladen na solidaritu.

Autoři tedy prokazují souvislost s vysokou univerzalitou dávek a shovívavostí sociálních politik státu. Naopak u liberálního³ typu režimu sociálního státu ve Velké Británii, kde jsou dávky adresné, selektivní a systém více podléhá tržní logice, byla prokázána kromě větší míry negativity také větší snaha o rozpoutání debaty ve věci využívání sociálního státu a zdůrazňování lenosti u příjemců dávek sociální podpory. Autoři předpokládají, že média dále ovlivňují formování veřejného mínění (viz Obrázek č. 2).

³ Krebs (2015, s. 26) popisuje myšlenkový koncept liberalismu jako stavící na svobodě a individuální odpovědnosti.

Suggested causal relationship between welfare regimes and welfare attitudes.

Obrázek č. 2: Předpokládaný vztah mezi režimy a postoji k sociálnímu státu

Zdroj: Larsen, Dejgard, 2013, s. 288

1.8 Chudoba a sociální vyloučení

Pojem chudoba má mezi teoretiky široké určení, jsou definovány její různé typologie, diskurzy, nebo je pojmána podle hledisek, ze kterých vychází. Obecně ji lze určit jako stav, který je důsledkem nerovného přístupu k rozdělovanému bohatství společnosti, k jejím materiálním zdrojům, kdy životní podmínky a uspokojení základních potřeb nejsou dostatečně zabezpečeny a příjmy nelze z nějakých objektivních příčin zvýšit. (Krebs 2015, s. 118) David Seymour (2008, s. 9) se na tento jev dívá očima jednotlivých strádajících: „*Je to o tom obětovat se a bojovat každý den. O žití ve stavu, spojujícím se s nekončícím strachem. O tom, že nikdy nevíte, jak přežijete týden. Nemáte pár dní pro sebe, nikdy nezažijete prázdniny. Vaše děti mají strašlivé vyhlídky na stigmatizaci, ponížení a šikanu. Staří lidé pobírající penzi zase neví, jak si obstarají živobytí, stresovaní z toho, že do své smrti budou zatěžovat příbuzné.*“

S pojmem chudoba je v současné době stále častěji zmiňován termín sociální vyloučení neboli exkluze. Mareš (2000, s. 287) pokládá za jádro konceptu fakt, že vyloučení jedinci, ale i celé sociální kolektivy se nepodílejí stejnou měrou na hmotných i nehmotných zdrojích společnosti a jejich distribuci. To vede k sociální, kulturní, ale i prostorové izolaci. Právě odpoutání jedince či celé skupiny obyvatelstva od hlavního proudu života společnosti považuje Krebs (2015, s. 135) za zásadní oproti definicím chudoby, které se omezují hlavně na otázku disproporce v přerozdělování zdrojů.

Příčinou sociální exkluze jsou především současné strukturální změny na trhu práce, které představují riziko pro ty, kteří se nové nabídce nedokáží přizpůsobit. Tento fenomén označuje Krebs (2015, s. 121) za vznik nové chudoby, který oproti staré chudobě není

spojován s vlivem životních cyklů a neschopností pracovat. Nová chudoba je spojována právě s pozicí jedinců a skupin na trhu práce a je spjata zejména s dlouhodobou nezaměstnaností. Předmětem sociálních politik státu se tak stává především problematika sociálního začleňování. Mezi jevy spojené s novou chudobou patří tzv. chudoba pracujících osob, pro které již není zaměstnání zárukou proti chudobě. Jedná se především o osoby pracující na hranici minimální mzdy. (Krebs 2015, s. 137)

Bauman (1999, s. 91) upozorňuje na to, že se sociální exkluzí dochází i k symbolické exkluzi, neboť kulturní a sociální identita jsou do značné míry symbolickými identitami. Na základě podobnosti je členství v kolektivu symbolicky potvrzováno, na základě odlišnosti je odmítáno. Symbolická exkluze vede ke stigmatizaci jedinců a skupin vnímané jako odlišné, deviantní a cizí. Zprostředkovatelem symbolického vyloučení bývají často massmédia, která usazují umělý obraz brutality světa vyloučených – obraz odpudivých ulic, zpodobnění světa mimo morálku a bez naděje na spásu.

1.9 Politická a společenská dimenze problému

Společnost chápe chudobu jako politický a sociální problém. Dle Mareše (1999, s. 13) totiž pravou příčinou není nedostatek zdrojů, ale dominující vzory jejich distribuce. *„Kdybychom na tento jev pohlíželi jako na součást fungování vyspělých evropských zemí, všímáme si, že jde o tzv. ‚chudobu uprostřed bohatství‘, což není paradox, nýbrž nevyhnutelný důsledek koncentrace moci politické a ekonomické a ideologie akcentující zisk a růst před uspokojováním potřeb.“*

Z celospolečenského hlediska podněcuje dle autora (1999, s. 207) chudoba obavy ze šířícího se kruhu osob, které unikají z prostoru sociální kontroly majoritní společnosti, nebo reflexi rizika nerovností – ohrožení v podobě vzpoury, revoluce či kriminality. Dále může mít podobu přesvědčení určité většiny, že doplácí na některé své členy, kteří nechtějí pracovat, nebo naopak přesvědčení, že chudoba je zapříčiněna nespravedlivým nastavením společnosti, které je nutno změnit. Byrne (2005, s. 86) uvádí, že každá společnost měla k chudým ambivalentní postoje, které popisuje jako směsici strachu a odporu na straně jedné a lítosti a soucitem na straně druhé.

Allcock (2006, s. 3) rovněž zdůrazňuje, že pro tento pojem neexistuje žádná všeobecně přijímaná vědecká definice především proto, že se jedná o politický koncept. Sociální opatření jsou pak vždy výsledkem politické dohody a jednání. *„Chudoba je buď výsledkem*

politického selhání, nebo selháním politické vůle.“ (Alcock 2006, s. 40) Jak uvádí Krebs (2012, s. 10), současné dominantní hodnoty společnosti souvisí vždy s prožitou historií, dosaženým stupněm společenského rozvoje a s úkoly a posláním dané vývojové etapy. Nejsou tedy jednou pro vždy definitivní. Tentýž autor (2015, s. 25) dodává, že pojem sociální politiky je v této souvislosti používán se značnou libovůlí. V tisku a praxi se spíše hovoří specificky o politice zaměstnanosti, vzdělávací, či bytové politice a dalších než všeobecně. Sociální politika ovšem na druhou stranu není jednoznačně vymezitelná, její nástroje, funkce i cíle se neutváří izolovaně, ale v souladu s řadou ekonomických, politických, sociálních a mravních norem.

1.10 Chudoba v právních dokumentech

Právo na pomoc v nouzi je založeno nejen na dobrovolnosti, ale v případě vyspělých společností i na právu na pomoc ze strany státu. V České republice je zakotveno v Listině základních práv a svobod, v článku 30, kde se píše že: „1) *Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.* 2) *Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.* 3) *Podrobnosti stanoví zákon.*“ (Ústava České republiky 2013, s. 9)

Rovněž je toto právo zakotveno v Evropské sociální chartě, která v článku 13 definuje právo na sociální a lékařskou pomoc a v článku 14 právo využívání služeb sociální péče. (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2000, s. 11–12)

Z hlediska evropského pohledu akčního programu na potírání chudoby Vavrečková (1997, s. 102) definuje chudé jako osoby, rodiny nebo skupiny osob, které nedostatek prostředků (zdrojů) vylučuje z účasti na způsobu života, který je ještě ve vztahu ke konkrétnímu státu, v němž žijí, považován za přijatelný. Vymezuje i širší koncept o násobení znevýhodnění z důvodu nezaměstnanosti, nízkého příjmu, špatného bydlení, nepřiměřené zdravotní péče a bariéry v přístupu k celoživotnímu vzdělávání, kultuře, sportu a zábavě.

Z hlediska Evropské unie je boj proti chudobě jedním z hlavních cílů v rámci Strategie Evropa 2020. Dílčí cíle pro Českou republiku v rámci této strategie se týkají zejména oblastí zaměstnanosti, investic do výzkumu a vývoje, zvyšování energetické účinnosti, vzdělání a sociálního začleňování a snižování chudoby. (Sdělení komise Evropa 2020, s. 5–6)

V rámci evropských cílů byl v oblasti sociálního začleňování a chudoby v České republice vypracován Národní plán boje proti chudobě, jehož součástí je dokument Strategie sociálního začleňování v letech 2014–2020. Jejím cílem je znovu zapojit sociálně vyloučené občany do běžného života. Pro tuto práci je stěžejní, že se Vláda České republiky zabývá i akcentem diskurzu těchto osob. „*V době, kdy se v určitých místech České republiky projevuje společenské napětí, jež je mimo jiné přímým důsledkem sociálního vyloučení, je zásadní ukázat politickou a morální vůli se nastalou situací zabývat, a to nejen zaváděním konkrétních opatření, ale budováním takového společenského diskurzu, který povede k posílení sociální soudržnosti.*“ (Národní plán boje proti chudobě 2007, s. 6)

K prioritám pak podle Národního plánu boje proti chudobě (2007, s. 6) patří:

- zvýšení uplatnitelnosti sociálně vyloučených osob a osob ohrožených sociálním vyloučením a chudobou na trhu práce;
- podpora efektivního, dostupného, dlouhodobě udržitelného a kvalitního systému sociálních služeb a služeb pro rodiny s dětmi;
- zajištění efektivního a dlouhodobě udržitelného systému sociální ochrany;
- zvyšování využívání principů mainstreamingu sociálního začleňování, kooperace aktérů založená na vyhodnocování relevantních statistických údajů.

1.11 Koncepty chudoby

Obecně lze chudobu rozdělit na dvě rozdílné skupiny (Krebs 2015, s. 118–121):

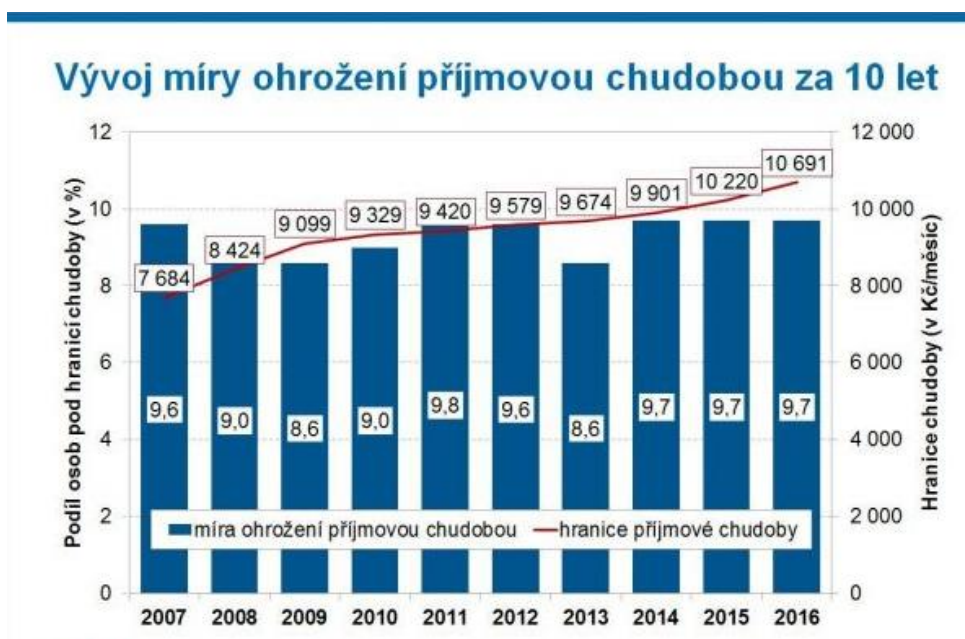
- **Subjektivní koncepty** – jsou založeny na hodnocení vlastní životní situace jedincem či domácností. Z hlediska výpovědní hodnoty o stavu společnosti není dostatečně přesný, ale upozorňuje na možná rizika chudoby;
- **Objektivní koncepty** – chudoba je v tomto případě sociálním konstruktem, její hranice je stanovena zvenčí určitou autoritou. Dělí se na:
 - **Absolutní chudobu** – její hranice jsou dány subsistenčním minimem, tzn. prostředky, které dovolují uhradit potřeby holého přežití ve společnosti;
 - **Relativní chudobu** – založena na rozložení příjmů domácností, je pohyblivá v závislosti na vývoji celkové příjmové úrovně a průměrného životního standardu ve společnosti.

V České republice plní funkci minimálně společensky garantovaného příjmu životní minimum. Vymezuje zpravidla hranice chudoby a je kritériem pro poskytování pomoci v případě chudoby. Zároveň je kritériem pro poskytování dávek státní sociální podpory. (Krebs 2015, s. 129)

1.12 Chudoba v České republice

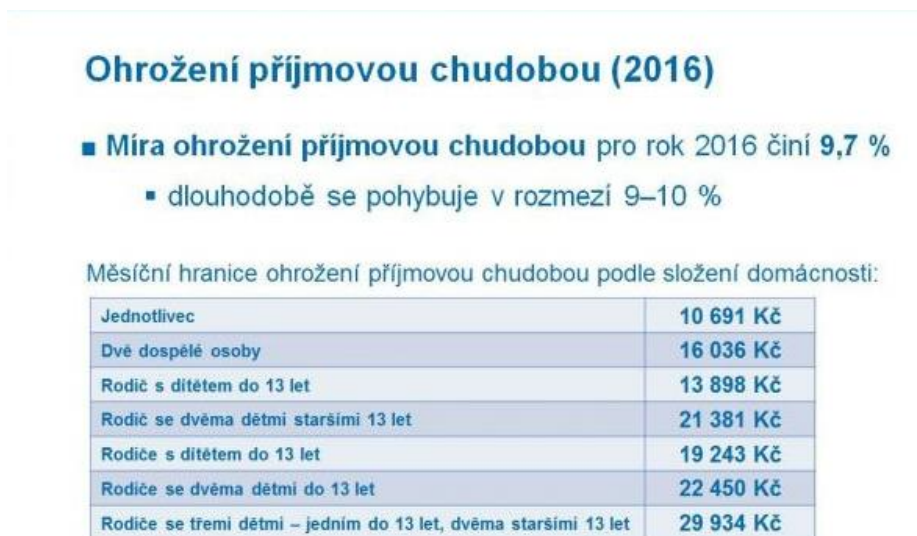
Chudobou je v České republice ohrožený přibližně každý desátý člověk, tedy 9,7 % z celkové populace. Takové je procento lidí, které nedosáhne měsíčně na příjmovou hranici. Ta se pohybovala v roce 2016 v závislosti na složení domácnosti od 10 691 Kč pro jednotlivce do 29 934 Kč pro rodiny se třemi dětmi. (Příjmy a životní podmínky domácností, Český statistický úřad 2017)

Tabulka č. 1: Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou za 10 let

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

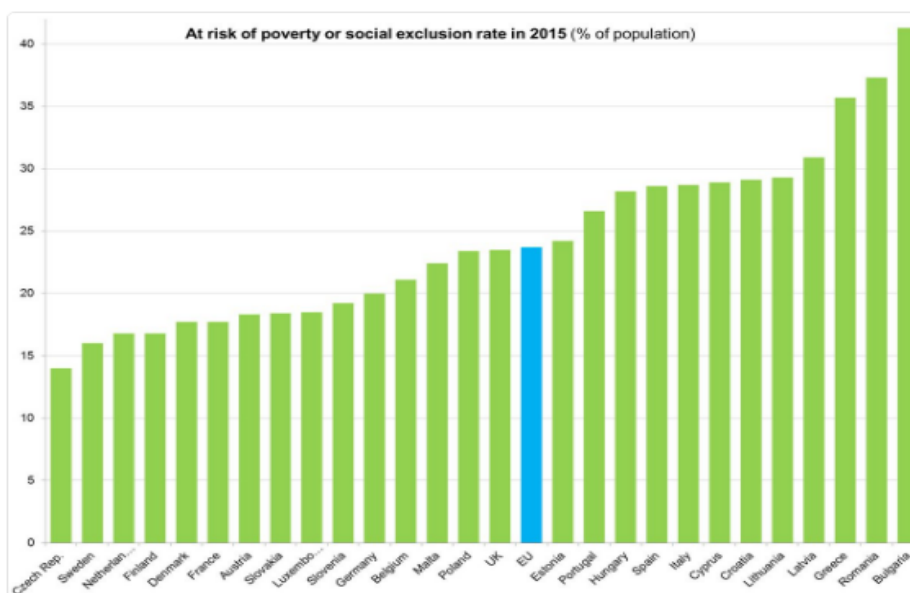
Tabulka č. 2: Ohrožení příjmovou chudobou 2016

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

V porovnání s mezinárodním srovnáním Evropské unie tzv. šetřením Eurostat, dosáhla Česká republika nejnižšího výsledku v míře ohrožení sociálním vyloučením a chudobou. (Eurostat, 2017)

Tabulka č. 3: Míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením 2015

Zdroj: Eurostat, 2017

1.13 Osoby ohrožené chudobou

Osoby ohrožené chudobou a sociálním vyloučením mají jistá specifika, která je činí zranitelnějšími. Buď v důsledku staré chudoby, spojené s určitými životními situacemi a potřebami, nebo s příchodem nové chudoby, jejíž nejčastější příčinou bývá dlouhodobá nezaměstnanost.

Chudobou jsou ohrožené zejména tyto skupiny osob (Mareš 1999, s. 46–60, Krebs 2015, s. 121–123):

- 1) Handicapovaní – jedinci tělesně, duševně nebo zdravotně postižení;
- 2) Nekvalifikovaní a lidé s nižším typem vzdělání;
- 3) Absolventi;
- 4) Dlouhodobě nezaměstnaní;
- 5) Osamocení rodiče – zejména matky samoživitelky;
- 6) Staří lidé;
- 7) Příslušníci minorit – v České republice zejména imigranti a Romové;
- 8) Drogově či jinak patologicky závislé osoby;
- 9) Osoby bez přístřeší – především otázka bezdomovectví. Statistika počtu těchto osob může být velmi relativní. Podle výzkumu Ministerstva práce a sociálních věcí (2015, s. 11) je v České republice přibližně 68,5 tisíce lidí bez domova;
- 10) Osoby po výkonu trestu;
- 11) Singles – osoby žijící samy v domácnosti;
- 12) Děti.

V tabulce č. 4 lze spatřit jisté demografické trendy u některých výše zmíněných skupin. Zatímco míra chudoby v minulém roce klesla, hranice příjmové chudoby se zvýšila na příjem 149 668 Kč ročně. Více ohrožené chudobou jsou ženy. Riziko ohrožení chudobou jednotlivců nad 55 let vzrostlo od roku 2011 více než dvojnásobně. Významně roste také u domácností, kde je jen jeden dospělý a jedno závislé dítě.

Tabulka č. 4: Osoby ohrožené chudobou v letech 2011–2016 v České republice

Tab. 19 Osoby ohrožené chudobou v letech 2011 - 2016
Příjmová chudoba podle vybraných charakteristik osob a domácností
Persons at-risk-of-poverty, 2011 - 2016
Monetary poverty by person and household characteristics

Životní podmínky
Statistics on Income and Living Conditions

	Hranice příjmové chudoby						At-risk-of-poverty threshold						
	60%						70%						
	mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu						of median equivalised disposable income						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Počet osob pod hranici chudoby (v tis.)	1 022,3	990,3	885,9	1 002,3	1 006,2	1 000,5	1 728,9	1 712,7	1 632,5	1 752,2	1 760,5	1 746,8	Persons under at-risk-of-poverty threshold
Míra chudoby (podíl z celkového počtu osob v %)	9,8	9,6	8,6	9,7	9,7	9,7	16,6	16,6	15,8	17,0	17,1	16,9	At-risk-of-poverty rate (share of persons under poverty threshold in total population - %)
Hranice příjmové chudoby (Kč)	113 040	114 953	116 093	118 817	122 637	128 287	131 880	134 112	135 441	138 620	143 076	149 668	At-risk-of-poverty threshold (CZK)
Osoby s příjmem pod hranici chudoby podle vybraných charakteristik (podíl těchto osob v příslušné skupině v %)													Persons under at-risk-of-poverty threshold by selected characteristics (share in appropriate group - %)
Pohlaví muži	8,9	8,7	7,7	8,9	8,5	8,5	14,6	14,4	13,6	14,6	14,3	14,3	Sex male
ženy	10,6	10,5	9,4	10,5	11,0	10,8	18,5	18,8	18,0	19,3	19,7	19,4	female
Věk do 18 let	15,2	13,9	11,3	14,7	14,7	14,1	23,1	22,3	19,9	22,8	21,3	21,0	Age less than 18
18-64	9,1	9,3	8,6	9,1	9,0	8,8	14,7	15,1	14,5	14,7	14,7	14,1	18-64
z toho: 18-24	12,7	13,4	11,4	10,7	11,1	12,8	20,8	20,6	19,3	18,3	18,9	19,7	incl. 18-24
25-49	9,1	8,7	8,1	8,7	8,7	8,2	14,4	14,3	14,2	14,3	13,9	13,1	25-49
50-64	7,4	8,8	8,3	9,0	8,7	8,5	12,7	14,0	13,0	14,1	14,7	13,9	50-64
65 a více	6,6	6,0	5,8	7,0	7,4	8,1	17,1	16,8	16,7	19,4	21,1	22,4	65 or more
Převážující ekonomická aktivita (osoby ve věku 18+)													Most frequent activity status (persons aged 18+)
pracující celkem	4,0	4,5	4,0	3,6	4,0	3,8	8,0	8,6	8,4	7,8	8,0	7,7	at work, total
nezaměstnaní	46,4	46,7	44,5	47,8	48,7	52,2	57,1	57,5	56,9	59,7	58,3	61,4	unemployed
důchodci	6,7	6,4	6,1	6,9	7,4	8,1	16,2	16,3	16,0	18,4	20,2	21,7	retired
ostatní neaktivní	14,0	13,7	11,9	14,7	14,0	14,5	22,8	23,3	20,7	22,9	23,9	23,0	other inactive
Právní forma užívání bytu													Accommodation tenure status
vlastníci a bezplatně užívaní	8,0	7,8	6,9	7,4	7,0	6,6	14,5	14,4	13,7	13,7	13,9	13,5	owner and rent free
nájemní	18,3	18,5	16,9	20,4	22,2	23,8	26,7	27,5	26,3	32,1	31,5	32,6	tenant
Typ domácnosti													Type of household
domácnosti bez dětí celkem	7,1	7,5	7,1	7,3	7,9	7,9	13,1	13,9	13,7	14,5	15,7	15,8	household without dependent children, total
jednotlivci celkem	18,2	14,9	14,7	15,4	19,0	20,2	36,8	33,8	33,1	35,4	39,6	41,1	one person household, total
z toho: muži	13,7	11,5	12,1	11,7	15,3	15,5	23,4	21,4	22,3	22,4	27,6	27,9	ind. male
ženy	21,2	17,2	16,4	17,9	21,5	23,3	45,8	41,9	40,5	44,5	47,7	50,0	female
jednotlivci 65 a více let	19,0	16,2	16,5	16,2	20,2	20,1	28,7	26,9	25,9	26,0	29,6	30,4	one person household, aged less than 65 years
jednotlivci 65 a více let	17,2	13,6	12,8	14,5	17,8	20,2	46,2	41,1	40,6	44,8	50,0	52,0	one person household, aged 65 years or more
2 dospělí, aspoň jeden 65 a více let	2,7	2,3	2,3	3,7	3,4	2,9	5,8	4,4	4,1	6,6	8,3	9,0	2 adults, at least one over 65 years or more
2 dospělí, oba do 65 let	7,3	7,1	6,2	7,6	7,4	7,1	11,4	11,6	10,0	10,9	11,4	10,4	2 adults, both under 65 years
ostatní domácnosti bez dětí	3,1	5,9	5,3	3,0	2,6	1,7	4,9	7,2	8,4	6,4	4,9	3,8	other households without dependent children
domácnosti se závislými dětmi celkem	12,4	11,6	10,1	12,1	11,5	11,5	19,9	19,3	17,9	19,5	18,4	18,0	household with dependent children, total
1 dospělý, alespoň 1 závislé dítě	35,6	31,3	27,8	35,9	34,4	37,0	48,6	45,9	41,8	48,7	45,7	52,8	1 adult, one or more dep. children
2 dospělí, 1 závislé dítě	6,8	6,8	8,5	8,0	6,2	6,4	10,8	12,4	14,6	12,6	11,5	11,8	2 adults, one dependent child
2 dospělí, 2 závislé děti	9,3	8,9	6,4	8,3	9,1	9,3	15,7	15,1	13,2	15,3	15,1	14,7	2 adults, two dependent children
2 dospělí, 3 a více závislých dětí	23,9	22,4	13,8	24,0	25,1	21,0	35,2	38,5	29,3	36,1	32,6	29,1	2 adults, three or more dependent children
ostatní domácnosti se závislými dětmi	9,5	10,1	10,0	6,9	5,1	5,7	19,4	16,1	15,9	13,3	13,8	11,1	other households with one or more dep. children

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

1.14 Příčiny chudoby

Z toho, jakým způsobem je nerovnostem přisuzována jejich legitimita, je možné vyvodit tři teorie příčin chudoby. První, tzv. chudoba zasloužená, vidí tento jev za důsledek osobní vlastnosti postiženého – např. nedostatečné vzdělání, alkoholismus. (Kreidl 2000, s. 105) Tento přístup pramení dle Krebse (2012, s. 2) ze současného pohledu na svět, který je poznamenán ideou postmoderního individualismu. Spoléhá na schopnost jedince, jeho výkonnost, soutěživost, intelekt a další sociální kvality. Beck (2004, s. 157) v této souvislosti hovoří o individualizaci společnosti a sociálních rizik. „Společenské problémy

se následkem toho bezprostředně mění v psychické dispozice: v osobní neuspokojení, v pocity viny, v úzkosti, konflikty a neurózy.“ Pehe (2011, s. 65) tento jev nazývá institucionalizovaným sobectvím, které obhajuje individuální prospěch, upřednostňující blaho jednotlivce nad potřebami společnosti.

Druhá příčina, tzv. chudoba nezasloužená, je dle Kreidla (2000, s. 105) nazývána oblastní chudobou a vidí jedince jako oběť prostředí, ve kterém žije. V širším pojetí spatřuje chudé jako oběti nerovného přístupu ke zdrojům, ať už je to rozdílný přístup ke vzdělání, nízké mzdy v určitých odvětvích, nedostatek pracovních míst, předsudky či diskriminace. Allcock (2006, s. 39) tento jev souhrnně nazývá strukturálními příčinami a zmiňuje, že selhání není na straně chudých, nýbrž na straně odpovědných politik státu a systému sociálního zabezpečení, který by měl reagovat na dynamiku sociálních sil.

Třetí přístup, který Kreidl (2000, s. 106) označuje za fatalistický, je tezí o kultuře chudoby, jejímž autorem je antropolog Oscar Lewis. Allcock (2006, s. 30) tuto tezi shrnuje jako strategii chudých, jak přežít ze dne na den v těžkých podmínkách, stranou situované společnosti. Kultura chudoby je tedy popsáním určitého sociálního fenoménu, kdy se postižený ani jeho potomci nedokážou z bída vymanit. *„Extrémně chudí obyvatelé ghett reagují na svoji beznadějnou situaci naprostým fatalismem, pocity bezmocnosti a závislosti. O budoucnosti raději nauvažují, nemají co plánovat. Jejich obzor je úzký, znají jen svůj nejbližší svět.“* (Keller 2012, s. 98)

Z hlediska využití jazyka upozorňuje v mediální teorii na determinaci prostředím například Basil Bernstein, který definuje dva druhy tzv. kódů jazyka, které jsou užívány zejména dle jedincovy pozice ve společenské struktuře. Z výsledných výstupů vyplývalo, že tzv. omezený kód používaly děti z chudých vrstev obyvatelstva a zakládal se na gramaticky jednodušším vyjádření. Pro děti užívající tento kód bylo obtížné dosáhnout vyššího vzdělání. Propracovaný kód obsahoval více logických souvztažností, složitější věty a gramatickou správnost a užívaly ho děti středních a vyšších vrstev. (Bernstein 2003, s. 76–79)

1.15 Legitimita nerovnosti

Za nerovnost je považován stav jakési rozdílnosti, který přirozeně mezi členy společnosti existuje a je akceptován i těmi, kteří jsou v rámci společnosti znevýhodňováni. Ospravedlnění probíhá především na principu zásluhovosti, neboli principem rovnováhy

mezi vstupy a výstupy individuálního úsilí a statusového přisuzování. Problém nastává v tu chvíli, jestliže principy selhávají a nerovnost nelze uspokojivým způsobem obhájit, pak systém ztrácí svoji legitimitu. (Kreidl 2000, s. 192–193)

Chudoba a nerovnost jsou pojmy silně spjaté, ne však totožné. Chudobu lze chápat jako výraz extrémní nerovnosti. Tato nerovnost mezi bohatstvím a stavem strádání narůstá na národní i globální úrovni. (Mareš 1999, s. 39) V souvislosti prohlubujících se nerovností zmiňuje Keller (2012, s. 180) koncept společnosti přesýpacích hodin, která se zabývá tendencí sociální struktury ekonomicky vyspělých zemí. Po druhé světové válce tato struktura připomínala balon. Nahoře i dole bylo malé procento bohatých a chudých, všichni ostatní byli v nafouklém prostoru uprostřed. Od sedmdesátých let připomíná rozložením spíše přesýpací hodiny. Bohatí bohatnou, chudí chudnou a nerovnost mezi nimi se prohlubuje.

Beck (2004, s. 142–157) poukazuje rovněž na tuto tendenci, jdoucí ruku v ruce s individualizací rizik. Sociálně třídní rozdíly ztrácejí reálnou identitu, stejně tak jako idea sociální mobility – individua již nepřecházejí z jedné konkrétní skupiny do druhé. Lidé se sdružují spíše za účelovým spojenectvím, uzavíraném na různém společensky daném bojišti, závislém na situacích, osobách a řešení daného problému. „*Tato struktura tíhne k mediálně prosazovaným módním tématům. Trvalé konfliktní linie vznikají stále častěji ve spojení s připsanými znaky.*“ (Beck 2004, s. 158)

Posun od kolektivní sociální mobility v podobě rovnostářské ideologie k ideologii zásluhové je charakteristickým rysem transformační historie České republiky. „*Ti, kdo v průběhu transformace zaznamenali výraznou pozitivní změnu vlastních životních šancí, se budou řadit spíše k zastáncům meritokratických principů rozdělování a ti, kdo proměnu svých životních šancí vnímají negativně, se budou klonit spíše k rovnostářskému, systémovému principu.*“ (Kreidl 2000, s. 107)

To, jak bude nerovnost v dané zemi přijímána, vychází vedle historického kontextu dané země rovněž z jistých filozofických postojů. V evropském regionu se dle Krebse (2015, s. 26) tradičně setkáváme s myšlenkami konzervativního směru, který představují:

- 1) *Liberalismus* – jedná se o myšlenkový koncept, který staví na osobní svobodě a individuální odpovědnosti. Sociální prospěch a blahobyt každého je závislý na něm

samém, jeho výkonu, nasazení a ochotě nést rizika. Je posuzován ve vztahu k ekonomické efektivnosti jedince;

- 2) *Křesťanské sociální učení* – vychází z křesťanské filozofie, podle níž není za sociální situace zodpovědný jen sám jedinec, ale v určité míře i sociální systém. Uznává osobní svobodu stejně tak jako mravní závazek – tedy že díl odpovědnosti padá na mocné a bohaté;
- 3) *Demokratický socialismus* – zajišťuje důstojné podmínky všem jedincům. Charakteristický je silný veřejný sektor, přerozdělování a solidarismus, zdůrazňuje rovnost.

1.16 Principy sociální politiky

Uvedená tři učení ovlivňují volbu principů sociálního státu a jejich uplatňování v sociální politice. Mezi hlavní principy sociální politiky patří: sociální spravedlnost, subsidiarita, participace, sociální solidarita a ekvivalence.

Princip sociální spravedlnosti představuje pravidla, podle nichž jsou ve společnosti rozdělovány příjmy, bohatství, životní příležitosti a předpoklady mezi jednotlivé občany. Neexistuje univerzální představa, co je v daném společenství spravedlivé, obsah tohoto termínu je neurčitý a vyznačuje se silným politickým nábojem. Otázka toho, co je spravedlivé, je především otázkou přijímané míry nerovnosti ve společnosti. (Krebs 2015, s. 28) Již Macek na začátku minulého století (1925, s. 10) hovoří o třech zásadách sociální spravedlnosti – každému stejně, každému podle jeho potřeb, každému podle jeho zásluhy.

Subsidiarita představuje odpovědnost dle možností daného subjektu. Jeho uplatnění zahrnuje popořadě nejprve iniciativu jednotlivce, rodiny a nejbližších a následně dalších aktérů. K tomu je důležitý princip participace, který je vyjádřením možností podílet se na společenském životě a na řešení společenských problémů, což předpokládá rozvinutí občanské společnosti. (Potůček 2010, s. 250)

Pro tuto práci bude jedním ze stěžejních hledisek princip solidarity. Ta je nezbytným prvkem uspořádání každého demokratického systému. Je chápána nejen jako vzájemné porozumění a pomoc, ale i jako vzájemná odpovědnost. Potůček (2010, s. 249) hovoří o dvou typech solidarity – dobrovolné a nedobrovolné. Nedobrovolná solidarita je vynucována státem především daněmi a následnou redistribucí. Zdroje se přerozdělují

buď vertikálním způsobem od bohatých k chudým, nebo horizontálním, mezi generacemi. Výrazem dobrovolné solidarity je vzdát se svých profitů ve prospěch druhého. Má větší morální kredit a není zde takový tlak donucení státem. „*Problémem je, že jen s pomocí dobrovolné solidarity nelze v současné době zajistit ani fungování systému sociálního zabezpečení, natož fungování sociálního systému jako celku.*“ (Krebs 2012, s. 7)

Neméně důležitý je k rozvinutí tezí princip ekvivalence, který je spojován s ideou individualismu. Představuje odměnu rovnocennou k pracovní zásluze a je v České republice uplatňován především v pojistných systémech. Tento princip předpokládá, a opodstatněně, že lépe vyhovuje požadavkům ekonomického růstu a jejich stimulaci. „*Úskalí tohoto principu je, že není vstřícný k nesoběstačným, které často ideologicky nálepkuje.*“ (Krebs 2012, s. 3.)

S vývojem sociálního státu v České republice je spjaté zejména hledisko zásluh, které bylo po revoluci záměrně posilováno. Mareš a Rabušic (1996, s. 175) označují postkomunistické období za anomické, dochází zde k zhroucení jednoho normativního řádu a je nastolen nový. Objevuje se nové bohatství a zároveň s ním i nová chudoba. Krebs (2015, s. 101) podotýká, že kromě ekonomické transformace dochází k zavádění vůbec nějaké sociální politiky. „*Neexistovaly sociální problémy, neboť socialismus je údajně odstranil (viz. neexistence nezaměstnanosti a chudoby). Tyto problémy ve společnosti byly přítomny a řešeny nikoli mechanismy sociálními, ale prostřednictvím ekonomiky, zejména přezaměstnaností a cenovými dotacemi. Konfuse ekonomického a sociálního byla značná, škodila ekonomické racionalitě a vedla k zastírání sociálních problémů.*“

1.17 Sociální stát a jeho režimy

Sociální stát, kterým je míněn stát sociálních a veřejných služeb, funguje určitým způsobem v každé vyspělé společnosti. Dle Potůčka (2010, s. 252) je založen na myšlence, že sociální podmínky nejsou jen záležitostí individua a jeho rodiny, ale také záležitostí společnosti. Sociální stát, neboli welfare state, formuje sociální podmínky obyvatel.

To, jak bude zmiňovaný stát přerozdělovat prostředky, závisí rovněž na institucionálním směřování, ke kterému se na základě historie a priorit kloní. Esping-Andersen (1999, s. 85) definoval tři typy sociálních států, tedy modely institucionálního nastavení mezi rodinou, trhem a státem:

- 1) **Liberální režim** – dominuje zde sociální pomoc poskytovaná na bázi testování příjmů, skromné univerzalistické transfery a pojišťovací schémata. Stát funguje pouze jako záchranná síť, dávky jsou určeny především pro nízkopříjmové skupiny a jsou spojeny se stigmatizací. Dominantou je tržní princip. Důsledkem tohoto typu režimu je minimalizace dekomodifikace. (Potůček 2010, s. 254) Larsen a Dejgaard (2013, s. 158) upozorňují, že neregulované trhy práce vytvářejí chudobu, kterou minimální systém sociálního zabezpečení nemůže zmírnit. V takto selektivních režimech se pak rozpoutává veřejná diskuze k otázce, co bude dělat většina s nepřizpůsobivou menšinou, protože zde existuje jasné rozdělení na ty, kdo financují a na ty, kdo dostávají;
- 2) **Sociálně – demokratický režim** uplatňuje princip univerzalizmu a dekomodifikace i na střední třídy. Sleduje rovnost nejvyšších standardů a silně univerzalistické pojištění. Tento režim snižuje úlohu trhu, univerzalita ovšem zvyšuje nákladnost tohoto režimu. (Potůček 2010, s. 254) Larsen a Dejgaard (2013, s. 289) podotýkají, že univerzální dávky nemají tendenci kreslit hranici mezi chudými a těmi, kteří nejsou. Namísto otázky, co by se mělo dělat s chudými, se diskutuje o tom, co zajišťuje všeobecnou spravedlnost mezi občanem a státem;
- 3) **Konzervativní režim** – snaží se zachovat statusové rozdíly, jakákoliv redistribuce má zanedbatelný dopad. Většinou jsou tyto režimy hodnotově zakotvené v křesťanství, s výrazným vlivem církví, a proto jsou vázány k udržení tradiční rodiny. Stěžejní je uplatnění principu subsidiarity. (Potůček 2010, s. 254)

Tabulka č. 5: Režimy a jejich základní charakteristiky

	LIBERÁLNÍ	SOCIÁLNĚ-DEMOKRATICKÝ	KONZERVATIVNÍ
Role:			
Rodiny	Okrajová	Okrajová	Ústřední
Trhu	Ústřední	Okrajová	Okrajová
Státu	Okrajová	Ústřední	Princip subsidiarity
Stát blahobytu:			
Převažující způsob solidarity	Individuální	Univerzální	Korporativismus Etatismus
Převažující umístění solidarity	Trh	Stát	Rodina
Stupeň dekomodifikace	Minimální	Maximální	Vysoký
Politické síly	Absence sociální demokracie	Levicově orientovaná	Křesťanští demokraté
Příklady	USA	Švédsko	Německo, Itálie

Zdroj: Esping-Andersen 1999, s. 85

Není jednoduché Českou republiku přiřadit k nějakému režimu, protože se jedná pouze o model, jehož absolutní souhrn s jedním typem režimu najdeme jen u málokteré země. Kvapilová (2010, s. 89–91) označila stupeň dekomodifikace za střední, v případě liberalismu vykazovala Česká republika nízké ztotožnění, podobně jako severské země. To je způsobené zejména vysokou rolí státu, zmírňující dopady tržní ekonomiky. Autorka tedy Českou republiku označila za hybridní model pohybující se mezi sociálně-demokratickým a konzervativním modelem.

2 Metodika

2.1 Analýza mediálních obsahů

Ke zkoumání mediálního obrazu chudoby bude v této práci využita kombinace metod kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Výhodou prvního jmenovaného výzkumu je dle Hendla (2008, s. 47–55) strukturovaná výzkumná strategie a odstup výzkumníka. Výsledky se pak dají zobecnit na populaci. Disman (2011, s. 287) uvádí, že díky vysoké standardizaci vykazuje výzkum větší reliabilitu než kvalitativní šetření.

Zároveň je však tento výzkum do určité míry limitující. Může opomenout fenomény, protože se soustředí na určitou teorii, nikoliv na její rozvoj. Standardizace vede k nutné redukci informace a k nízké validitě. (Disman 2011, s. 287) Proto bude okrajově kombinován s metodou kvalitativního výzkumu, která se více soustředí na individuální, specifické rysy konkrétních jedinců, jevů a událostí. (Sedláková 2014, s. 52) Spojení obou výzkumů by mělo téma ukotvit s kvantifikujícím odstupem, zároveň, pomocí druhé metody, proniknout do hloubi zkoumaných aspektů.

2.1.1 Kvantitativní výzkum

Na úrovni kvantitativního výzkumu bude vymezený vzorek zkoumán pomocí metody obsahové analýzy. Trampota a Vojtěchovská (2010, s. 99) zmiňují, že tato metoda je vhodná ke zjištění, jakými tématy se média zabývají a jak velký prostor jim věnují. Rovněž umožňují snadné srovnávání v čase a předjímají, jaká témata bude veřejnost považovat za důležitá.

Scherer (in Schulz 2011, s. 29) považuje tuto analýzu za vysoce strukturovaný a selektivní proces, který umožňuje efektivně zpracovat velké množství textů. Při jejím použití se mediované obsahy zkoumají s ohledem na několik určených znaků. Každý krok tak musí podléhat předem formulovaným pravidlům. Za nedílné součásti výzkumného procesu považuje autor (2011, s. 31) především definici výzkumného tématu a následnou operacionalizaci, pomocí které lze vymezit metodu umožňující odpovědět na zadání výzkumného tématu. Dále je dle autora nutné promyslet časový i organizační průběh šetření a zpětně ověřit vhodnost metod. Závěrem, po sběru dat, následuje vyhodnocení výsledků.

Berger (2014, s. 241–242) oproti tomu klade při postupu kvantitativní obsahové analýzy důraz na formulaci výzkumné hypotézy a na cíle výzkumu. Shoduje se s Schererem

v operacionalizaci tématu, v definici jednotek analýzy i v závěru výzkumu. Doplnuje však ještě určení systému kategorií/ proměnných pro kódování materiálu, která sestává z navržení sady konkrétních otázek vedoucích k zjištění cíle a případného srovnání mezi měřenými jednotkami. Sedláková (2014, s. 314) uvádí, že v případě tištěných nebo audiovizuálních sdělení je vhodně zvolenou kódovací jednotkou výskyt klíčových slov. V případě této práce bude sadou výzkumných otázek a hypotéz zodpovídáno na sadu proměnných, které jsou zaznamenány v kódovací knize.

2.1.2 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum bude realizován prostřednictvím analýzy rámcování. Tato metoda byla zvolena proto, aby mohla přiblížit a rozvést získané závěry kvantitativní obsahové analýzy a poskytnout představu o tom, jak je téma chudoby ve zpravodajství denního tisku tematicky rámcováno.

Teorie rámcování tvrdí, že zprávy neobsahují pouze holá fakta, ale také hodnotový rámec, který těmto faktům pomáhá porozumět. (Kalvas, Váně, Štípková, Kreidl, 2012) V mediálních textech nám rámce vlastně říkají, jak máme o určitých problémech přemýšlet. U zrodu tohoto konceptu stál E. Goffman (1972, s. 21), který o něm uvažoval jako o způsobu organizace zkušeností a vytváření určitých struktur v mysli. Rámce podle něj představují určitý popis situace, která redukuje komplexitu a zjednodušuje uvažování o světě.

Nejčastěji se setkáváme s definicí Entmana (1993, s. 52), který vysvětluje, že rámcovat znamená „*vybrat některé aspekty vnímané reality a učinit je ve sdělovaném textu významnějšími takovým způsobem, aby se podpořila určitá definice problému, interpretace příčiny, morální hodnocení nebo doporučení řešení pro popisovanou záležitost.*“ Podle autora (1993, s. 52) tak rámec obsahuje čtyři základní komponenty: definici problému, kauzální interpretaci, morální hodnocení/popř. návrh řešení.

Rámcování doprovází četné spory o výklad i otázka, zdali je totožné s druhým stupněm nastolování agendy. Často bývá kritizováno pro své široké vymezení a neuchopitelnost. Je definováno zároveň jako koncept mediálních studií, zároveň jako výzkumná metoda. Hertog a McLeod (in Redden 2011, s. 52–53) poznamenávají, že tento přístup využívá širokou škálu přístupů a metod a neexistuje jednoznačné pojetí toho, jak by měla být definována a operacionalizována. Němcová Tejkalová (2012, s. 50) naopak uvádí,

že analýza rámcování je koncept, který je postavený prakticky a rovnou vybízí k výzkumu struktur mediálních textů. Entman (1993, s. 52) rovněž zmiňuje, že analýza rámcování je vhodná při rozpoznávání stereotypního zobrazování určitých skupin.

Pro tuto práci tak bude stěžejní Entmanova (in Tejkalová 2012, s. 47) myšlenka, která se věnuje tématu předpojatosti a inklinace. Zde doporučuje, aby se výzkum soustředil na předpojatost obsahovou, kterou vykládá jako opakující se vzorce v rámcování mediované komunikace. Konkrétně se pak výzkum zaměří na způsob, jakým je fenomén chudoby hodnotově interpretován. Důležitou roli bude hrát také preferované zobrazování skupin obyvatel ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.

Culler (2002, s. 98) upozorňuje rovněž na to, že události se dostávají do centra čtenářovy pozornosti především na základě toho, kým je příběh vypravován. Skrytý individuální úhel pohledu demonstruje dvěma rozdílnými otázkami. Tážeme-li se, kdo mluví, ptáme se na odlišnou věc, než když se ptáme na to, prostřednictvím koho se mluví. Je tedy rozdíl, jestli chudí mluví o své chudobě sami, nebo je událost zprostředkována někým jiným.

Jiní autoři si rovněž v souvislosti tématu všímají toho, že rámcování hraje důležitou úlohu při tvorbě čtenářova úsudku a následně pak při konstrukci veřejného mínění. Je odlišné, podíváme-li se na věc z hlediska příležitosti, nebo ztráty – jinak se například rozhoduje pacient, vidí-li poloviční šanci na přežití nežli padesátiprocentní riziko úmrtnosti. (Tversky in Iyengar 1990, s. 20) Iyengar zase zdůrazňuje (1990, s. 1), že když byli chudí lidé v médiích označováni za příjemce dávek, byli společností viděni více negativně, než když se o nich hovořilo pouze jako chudých.

Původně bylo záměrem této práce podívat se na výstupy optikou tematických a epizodických rámců, které byly definované Iyengarovou ve studii z roku 1990. Toto šetření se opírá o výzkumy sahající až do 70. let. Autorka zde zmiňuje, že pokud jsou články psané spíše analytickým stylem (tj. obsahují termíny jako míra chudoby, ekonomické termíny, nebo zde například není zastoupen lidský příběh), bude čtenář připisovat odpovědnost za chudobu spíše státu. Pokud bude naopak ve výstupu zvýrazněn příběh jedince, bude kladena vina samotným chudým. Pro tuto práci je však tematické a epizodické rámcování nevyhovující hned ze dvou důvodů.

Za prvé, na stranách zpravodajství, které je předmětem tohoto výzkumu, je pravděpodobnější, že nalezneme častěji události analytické, dívající se na téma spíše s odstupem, se snahou vysvětlit popisovaný jev v širších souvislostech. Například Trampota

(2006, s. 23) zmiňuje, že by zpráva měla být pro příjemce v první řadě důležitá, užitečná, nebo alespoň zajímavá. Osvaldová (2001, s. 21) zase, že zpravodajství tenduje ke konzervatismu, projevujícím se stereotypními postupy i výslednou podobou. Z toho lze vyvodit, že se častěji týká odbornějších – politických, ekonomických, zahraničních či domácích událostí. To, jestli bude u výstupů zmíněn lidský příběh, či bude zobrazeno spíše s odstupem, je tedy do velké míry ovlivněné také žánrem, jedná-li se o zpravodajské či publicistické výstupy. Bude ovšem pomocí kvantitativního výzkumu zajímavé zjistit, jaký je poměr analytických zpráv a v jakých bude autor pracovat s osobním příběhem.

Technika rámcování v této práci tak slouží spíše jako prostředek k odkrývání ustálených způsobů zobrazování, které společnost považuje pro tyto tituly za normu. Stejně jako uvádí McKendrick a kolektiv autorů (2008, s. 54) realizovaného výzkumu ve Velké Británii, tendence vyjadřování o chudobě vycházely spíše ze vžitých, opakujících se frázi žurnalistického repertoáru.

Druhý důvod, proč nakonec není technika rámcování Iyengarové v této práci využita, je ten, že jiná literatura naopak považuje zpracování lidského příběhu při psaní o chudobě za postup, který demonstruje nevyhovující situaci chudých. Seymour (2008, s. 43) například udává, že citlivé zobrazení životního příběhu jedince je způsob, jak ho přiblížit čtenáři. Autor (tamtéž) dodává, že chudí lidé jsou často v článcích zastoupeny jako pasivní oběti a jejich názor bývá tlumočen těmi, kteří chudí nejsou, ať už se jedná o sociální pracovníky, státní organizace, či politiky.

Šulcová (in Kestřánková 2016, s. 37) uvádí, že vyhledávání rámců lze zobecnit na induktivní a deduktivní přístup. V případě prvního jmenovaného výzkumník nemá žádné předem definované rámce a hledá je až ve výsledném textu.

V deduktivním přístupu naopak výzkumník pracuje s již předem formulovanými rámci a zaměřuje se na vyhledávání výrazů jim typické. Takto koncipovaný je například výzkum Joanny Redden (2014, s. 57–58), která zkoumá čtyři druhy definovaných rámců. Prvním je racionalizace chudoby, uváděná v souvislosti s daty a kvantifikačním postupem, dále individualizace, připisující odpovědnost za vlastní chudoba jednotlivcům. Rámec sociální spravedlnosti pak upozorňuje na lidská práva a rovnost v redistribuci. Rámec reformy naopak zdůrazňuje nápravu v určitém ohledu. David Seymour (2008, s. 32) se zase zaměřuje na zobrazování chudých, které rozřazuje do tří skupin podle stylu, jak je o nich psáno – jako o hrdinech, jako o obětech, nebo jako o darebácích.

Tato práce bude zaměřena na induktivní přístup. Disman (2011, s. 287) popisuje induktivní logiku následujícím způsobem: „*Na začátku výzkumného procesu je pozorování, sběr dat. Pak výzkumník pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech, po významu těchto dat, formuluje předběžné závěry a výstupem mohou být nově formulované hypotézy nebo nová teorie.*“

Inspirací může být například analýza Němcové Tejkalové (2012, s. 67–162) „*Ti druzí sportovci*“, zabývající se rámcováním hendikepovaných sportovců v tisku. Z hlediska zpracovanosti analýzy rámcování může být vzorem také diplomová práce Ireny Kestránkové (2016).

2.2 Cíl práce

Cílem práce je pomocí kvantitativní obsahové analýzy získat strukturovaný přehled o mediálním pokrytí chudoby v České republice ve výstupech ve zpravodajství na stranách celostátních zpravodajských deníků. Dále, pomocí kvantitativní metody – analýzy rámcování, získat dodatečný přehled o tom, jak jsou dané výstupy rámcovány. Závěrem by měla práce poskytnout mediální obraz chudoby ve zpravodajských denících v České republice na základě vybraných aspektů.

2.3 Charakteristika výzkumu

Práce je zaměřena na analýzu čtyř celostátních seriózních deníků, kterými jsou Právo, Lidové Noviny, Hospodářské noviny, MF Dnes. Tyto deníky budou sledovány v období od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016. Analýza bude realizována v průběhu období celého roku z důvodu vyloučení ovlivnění událostmi krátkodobého horizontu.

Zkoumanou jednotkou kvantitativní i kvalitativní obsahové analýzy je zpravodajský článek. Právě ve zpravodajství, které by mělo dle Osvaldové (2011, s. 21) splňovat obsahovou sdělnost, snahu o vyváženost a vyhýbání se předpojatosti, lze spatřovat preferované způsoby reportování o zkoumaném tématu.

Za odpovídající jednotku měření je považován text s titulkem splňující náležitosti žánru zpravodajství. Ty lze pro účely této analýzy shrnout jako neutralitu autora po stránce hodnotové a výrazové, vyjádření bez ich formy a spisovnost. (Osvaldová 2011, s. 14) Analyzována byla pouze témata nacházející se v celostátních rubrikách, nikoliv články v regionálních mutacích. Rovněž došlo k vyřazení příloh deníků, protože se nenacházely ve stálých rubrikách.

Tematicky je vzorek vymezen na fenomén chudoby týkající se přímo či nepřímo situace v České republice. Jde zejména o eliminaci článků hovořících o chudobě v zemích třetího světa, které by vystačily na samostatný výzkum. Naopak, zmiňoval-li text například dopad na Evropskou unii, které je Česká republika součástí, článek byl do výzkumu zařazen.

Rešerše článků proběhla v mediálním archivu Newton Media Search. Finální výběrový soubor obsahuje 285 článků. Klíčovými slovy pro hledání byla: chudoba, chudý, chudá, chudé, chudí, chudší, nejchudší.

Proměnné, které byly analyzovány pomocí výzkumných otázek a navržených hypotéz, jsou: číslo článku, název deníku, datum zveřejnění, důležitost, umístění v titulku, rozsah článku, skupiny ohrožené chudobou, kdo v textu hovoří, téma, vyznění článku, negativita a skupiny, negativita a stereotypizace, přisouzení odpovědnosti, charakteristika článku. Dle těchto definovaných proměnných budou ověřeny či vyvráceny hypotézy a zodpovězena hlavní výzkumná otázka.

Výstupy tohoto výzkumu poslouží pro kvalitativní výzkum, který bude proveden analýzou rámcování. Ta se ptá, jaké jsou shodné prvky při zobrazování chudoby s ohledem na výstavbu textu, užívaných slovních spojení a zobrazování aktérů. Tyto shodné rysy budou rozřazeny do rámcových skupin a tematicky rozebrány. Závěrem budou shrnuty všechny poznatky.

2.4 Profily zkoumaných periodik

2.4.1 Mladá fronta Dnes

MF Dnes je deník, jehož historie sahá až do roku 1945. V období, v jaké ho známe nyní, funguje od porevolučního roku 1990. Benda (2007, s. 89) uvádí, že v důsledku pádu socialistického režimu byl v roce 1990 zrušen Socialistický svaz mládeže, pod který deník spadal. Následně byl plátek převeden pod správu podniku Mladá fronta, nakladatelství a vydavatelství. Postupně pak byl podnik zprivatizován a převeden na akciovou společnost pod vydavatelskou skupinu MAFRA a. s. Další změnou byl odkup tohoto vydavatelství koncernem Agrofert Andreje Babiše, předchozího ministra financí a předsedy vlády České Republiky od prosince 2017.

Součástí mediální skupiny MAFRA jsou tištěné tituly MF Dnes, Lidové noviny, Téma, Metro a 5plus2. Z obsahových webů jsou to iDNES.cz, Lidovky.cz, Expres.cz, eMimino.cz,

RUNGO.cz a Playtvak.cz. Dále pak televizní stanice Óčko a rádio Impuls a RockZone. (Mafra.cz, 2017)

Mladá fronta dnes vychází každý den kromě neděle. Standardní rubriky jsou: Z domova, Ekonomika, Publicistika, Ze světa, Kultura, Názory, Sport a rovněž regionální zpravodajství. Každý den je přílohou MF Dnes časopis, jmenovitě Ona Dnes, Auto DNES, Doma DNES, Magazín DNES+TV, Rodina DNES, Víkend DNES a měsíčník CITY LIFE. Deník vychází rovněž ve 14 regionálních mutacích, které jsou umístěny v příloze. Územně vydání kopíruje kraje. Kromě regionálního zpravodajství se na internetových stránkách prezentuje i oddělení investigativní žurnalistiky. (Mafra.cz, 2017) Z hlediska vymezení je dle Šmída (2004, s. 12) MF Dnes deníkem se středopravou orientací, se sklonem k infotainmentu.

Šéfredaktorem deníku je Jaroslav Plesl. MF Dnes je v současné době nejprodávanějším seriózním deníkem v České republice. Prodaný náklad za září 2017 činil 133 848 kusů. (Abccr.cz, 2017)

2.4.2 Právo

Deník Právo je pokračovatelem komunistického Rudého Práva. Přejmenovaný byl 1. listopadu 1995. Vydavatelstvím je společnost BORGIS a. s. s majoritním akcionářem Zdeňkem Porybným, který je zároveň i šéfredaktorem deníku. (Benda 2007, s. 116) Vydavatelství vlastní zároveň internetové portály Novinky.cz, Sport.cz a Super.cz. (Pravo.cz, 2017)

Zmiňovaný deník vychází šestkrát týdně a existuje rovněž jeho internetová verze s omezeným obsahem. Nalezneme zde stálé rubriky Zpravodajství, Komentáře, Kultura, Ze zahraničí, Trhy a ekonomika, Sport a Regiony (v sedmi mutacích). Mezi přílohy patří: Styl pro ženy, Dům a bydlení, Magazín + TV a Víkend.

Z hlediska orientace je plátka obsahově blízká sociální tematika. „*Deník Právo lze charakterizovat jako levostředý deník s názory blízkými sociálním demokratům, který se rovněž nebrání bulvární legendě.*“ (Šmíd 2004, s. 12) Průměrný čtenář je charakterizován jako zaopatřená osoba ve věku 40–65 let na vrcholu kariéry. (Pravo.cz, 2017) V září 2017 byl prodán náklad 76 737 kusů. (Abccr.cz, 2017)

2.4.3 Hospodářské noviny

Hospodářské noviny vznikly 21. května 1990 z týdeníku pro ekonomické záležitosti se stejnojmenným názvem. Původní vydavatelství Rudé Právo nahradilo vydavatelství Economia a. s. (Benda 2007, s. 106)

V roce 2008 koupil tuto společnost Zdeněk Bakala. Mezi tištěné tituly vydavatelství Economia patří rovněž časopis Respekt, Ekonom, Marketing a media, Moderní řízení, Právní rádce a Bussines Spotlight. Dále sem patří zpravodajské weby IHNED.cz a Aktuálně.cz. Jak titul uvádí, noviny vychází od pondělí do pátku a profilují se jako všeobecné zpravodajství se silnými analytickými prvky a akcentem na ekonomii, zahraniční i domácí trh a podnikatele. (Economia.ihned.cz, 2017) Šmíd (2004, s. 12) zmiňuje, že se noviny snaží vymezovat více jako názorové, se středovým, v otázkách ekonomiky konzervativním náhledem na svět.

Mezi pravidelné denní rubriky, které čtenáři naleznou na rozsahu 24 až 32 stran patří: Extra, Události, Panorama, Podniky a trhy, Kultura a Autorská strana. Mezi přílohy patří Ego!, Proč ne?! a Podnikání. (Economia.ihned.cz, 2017) Šéfredaktorem Hospodářských novin je Martin Jašminský. V září roku 2017 činil prodaný náklad 33 022 kusů. (Abccr.cz, 2017)

2.4.4 Lidové noviny

Lidové noviny založil již roku 1893 Adolf Stránský v Brně. Mezi významné přispěvatele patřili například bratři Čapkové, Eduard Bass, či Ferdinand Peroutka. V roce 1952 bylo jejich vydávání zastaveno. V období komunismu byly noviny vydávány od roku 1987 samizdatově, na jejichž tvorbě se podílel Václav Havel, který v prosinci 1989 ukončil tuto éru článkem „Goodbye samizdat“. (Pernes 1993, s. 5 a 125–129)

Lidové noviny začaly po revoluci vycházet ze všech nově založených titulů nejdříve. Později vznikla společnost Lidové noviny a. s., kterou koupila v lednu 1993 společnost Ringier ČR a. s. a později německý koncern Rheinisch Bergische Verlagsgesellschaft. (Benda 2007, s. 105–115)

Od roku 2013 patří, stejně jako MF Dnes, pod vydavatelství MAFRA, a. s. vlastněný koncernem Agrofert Andreje Babiše. (Mafra.cz, 2017b)

Noviny se profilují jako zpravodajský celostátní list se zájmem o politiku, ekonomiku, kulturu a vzdělání. Mezi pravidelné rubriky patří: Domov, Svět, Kultura, Ekonomika

a Sport. List se zaměřuje na vzdělané obyvatele a jeho šéfredaktorem je István Léko. (Mafra.cz, 2017b) Šmíd (2004, s. 12) dodává, že přes nepopíratelné snahy cílit na tuto vrstvu obyvatelstva si nelze nepovšimnout sklonů k infotainmentu, jako u Mladé fronty. K přílohám Lidových novin patří magazíny Pátek LN, Esprit LN a Index LN. (Mafra.cz, 2017b) Prodaný náklad Lidových novin činil v září 2017 celkem 36 149 kusů. (Abccr.cz, 2017c)

2.5 Hlavní výzkumná otázka, vedlejší výzkumná otázka, hypotézy

2.5.1 Kvalitativní výzkum

Hlavní výzkumná otázka: Jak média zpravovovala o tématu chudoby ve zpravodajských výstupech ve vymezeném období? (Od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016)

Vedlejší výzkumná otázka (1): *Jaká byla četnost zpráv o chudobě v jednotlivých denících ve vymezeném období?*

Hypotéza (1): Největší pozornost tematické chudoby bude věnovat kvůli své sociálně-levicové orientaci deník Právo. Nejméně zpráv za sledované období bude s ohledem na zaměření na ekonomiku a hodnoty profilující se více pravicově v Hospodářských novinách. Hypotéza bude ověřena srovnáním počtu zpráv na dané téma uveřejněné ve zmíněném období po měsících i v celkovém počtu v analyzovaných denících. Poslouží tedy proměnná „datum zveřejnění“.

Vedlejší výzkumná otázka (2): *Jak velká důležitost bude výstupům o chudobě přisouzena?*

Hypotéza (2): Tematika chudoby se bude zřídka objevovat na titulních stranách. S ohledem na menší důležitost bude prostor dostávat spíše na zadních stranách deníků. Hypotéza bude ověřena celkovým poměrem jednotlivých částí proměnné „důležitost“ a následným srovnáním mezi jednotlivými deníky.

Vedlejší výzkumná otázka (3): *Budou výstupy zmiňovat klíčová slova v titulku?*

Hypotéza (3): Na problematiku chudoby bude primárně pohlíženo spíše jako na důsledek předchozích příčin, bude tedy v článcích zmiňována okrajově. Proto budou v titulcích klíčová zmiňovaná zřídka. Hypotéza bude ověřena poměrem klíčové slovo v titulku: ostatní články a následně proběhne srovnání mezi jednotlivými deníky. V kódovací knize je proměnná nazvána jako „umístění v titulku“.

Vedlejší výzkumná otázka (4): Jaký rozsah budou mít výsledné výstupy?

Hypotéza (4): Tím, že tématu není prisuzována důležitost, bude převládat rozsah článků na méně než půl strany. Ověření hypotézy bude realizováno celkovým poměrem výstupů rozřazených dle proměnné „*rozsah článku*“ a dále srovnáním mezi jednotlivými deníky.

Vedlejší výzkumná otázka (5): Jaké skupiny ohrožené chudobou budou v textu nejčastěji zmiňovány?

Hypotéza (5): Nejčastěji budou v textu, v souvislosti s chudobou a předpokládanou přítomností negativity, zobrazovány minoritní skupiny obyvatelstva. Ověření hypotézy proběhne na základě přiřazení vybraných výstupů dle proměnné „*skupiny ohrožené chudobou*“, a to jak v celkovém počtu, tak komparací mezi jednotlivými deníky.

Vedlejší výzkumná otázka (6): Jací aktéři budou nejčastěji hovořit v přímé řeči?

Hypotéza (6): Častěji bude dáván prostor odborníkům a politikům než samotným chudým. Hypotéza bude ověřena na základě proměnné „*kdo v textu hovoří*“. Srovnání proběhne jak v jednotlivých denících, tak v celkovém počtu.

Vedlejší výzkumná otázka (7): Jaká ústřední témata budou v textu nejčastěji zobrazena?

Hypotéza (7): Nejčastěji budou ve výstupech řešena témata uprchlické krize a situace v Evropské unii. Méně často budou řešeny konkrétní problémy chudoby na území České republiky – starobní důchody, dětská chudoba, nezaměstnanost. Články budou analyzovány na základě proměnné „*téma*“. Analýza proběhne jak na úrovni všech výstupů, tak na úrovni jednotlivých deníků.

Vedlejší výzkumná otázka (8): Jaké vyznění budou mít výsledné výstupy?

Hypotéza (8): Nejčastěji budou mít analyzované jednotky negativní vyznění, budou zmiňovat sestupnou tendenci do budoucna. Hypotéza bude ověřena prostřednictvím proměnné „*vyznění článku*“, v celkovém součtu i za jednotlivá periodika.

Vedlejší výzkumná otázka (8.1): S jakými skupinami se negativní témata budou nejčastěji pojít?

Hypotéza (8.1): Negativní výstupy se budou nejčastěji pojít se zobrazováním minoritních skupin. Hypotéza bude ověřena analýzou negativních výstupů ve spojitosti s analýzou jednotlivých skupin na základě proměnné „*negativita a skupiny*“. Analýza proběhne v celkovém součtu i na úrovni jednotlivých deníků.

Vedlejší výzkumná otázka (8.2): Budou mít negativní výstupy tendenci ke stereotypizaci?

Hypotéza (8.2): Negativní výstupy budou mít stereotypní náhled ve spojitosti uprchlictví a konstrukce hrozby pro Českou republiku. Rovněž je předpokládán stereotyp v náhledu na chudé jako na zdroj neřádu a výsledek zahálky, jak uvádí Foucault (in Mareš, 1999, s. 92). Hypotéza bude ověřena na základě negativity ve spojitosti se skupinami a stereotypizací pomocí proměnné „*negativita a stereotypizace*“. Zkoumání proběhne v celkovém součtu i v počtu pro jednotlivé deníky.

Vedlejší výzkumná otázka (9): Komu budou výstupy připisovat odpovědnost?

Hypotéza (9): Analyzované texty budou nejčastěji připisovat odpovědnost chudým za vlastní chudobu a budou tak na problematiku hledět principem ekvivalence, tj. kolik práce jedinec do systému vloží, tolik benefitů se z něj vrátí zpět. Upozaděný bude princip solidarity, který představuje tlak na redistribuci zdrojů. Převládá v něm představa, že je odpovědností státu se s chudobou vypořádat. Hypotéza bude zodpovězena pomocí proměnné „*odpovědnost*“. Analýza bude realizována jak v celkovém součtu, tak na úrovni jednotlivých deníků.

Vedlejší výzkumná otázka (10): Jak budou texty charakterizovány?

Hypotéza (10): Ve zkoumaných výstupech bude převládat, z důvodu zkoumání žánru zpravodajství, spíše analytický styl. Osobní příběh jedince bude užít jen zřídka. Hypotéza bude ověřena pomocí proměnné „*charakteristika článku*“. Analýza proběhne jak v celkovém součtu, tak srovnáním na úrovni jednotlivých deníků.

2.5.2 Kvalitativní výzkum

Hlavní výzkumná otázka: Které rámce lze definovat ve zpravodajství v tématech o chudobě?

3 Výzkum

3.1 Kvalitativní výzkum

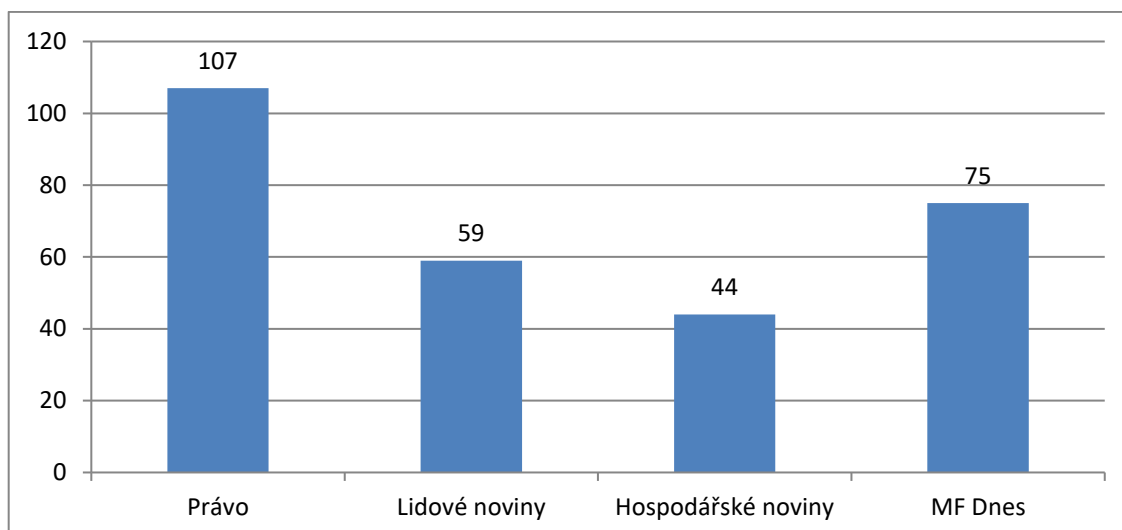
Výzkumná část bude odpovídat na jednotlivé otázky dle vymezené metodiky pomocí předem formulovaných hypotéz. Celkový vzorek obsahuje 285 titulů ze čtyř zkoumaných zpravodajských deníků: Právo, Lidové noviny, Hospodářské noviny, MF Dnes. Jak již bylo zmiňováno, klíčovým slovem je chudoba a jeho variace. Zkoumanou jednotkou je zpravodajský článek v pravidelné rubrice novin, který má souvztažnost k České republice.

3.1.1 Vedlejší výzkumná otázka: četnost

Vedlejší výzkumná otázka (I): Jaká byla četnost zpráv o chudobě v jednotlivých denících ve vymezeném období?

Hypotéza (I): Největší pozornost tematice chudoby bude věnovat kvůli svému sociálně-levicovému zaměření deník Právo. Nejméně zpráv za sledované období bude s ohledem na ekonomická témata a hodnoty profilující se více pravicově v Hospodářských novinách. Hypotéza bude ověřena srovnáním počtu zpráv na dané téma uveřejněné ve zmíněném období po měsících i v celkovém počtu v analyzovaných denících. Poslouží tedy proměnná „datum zveřejnění“.

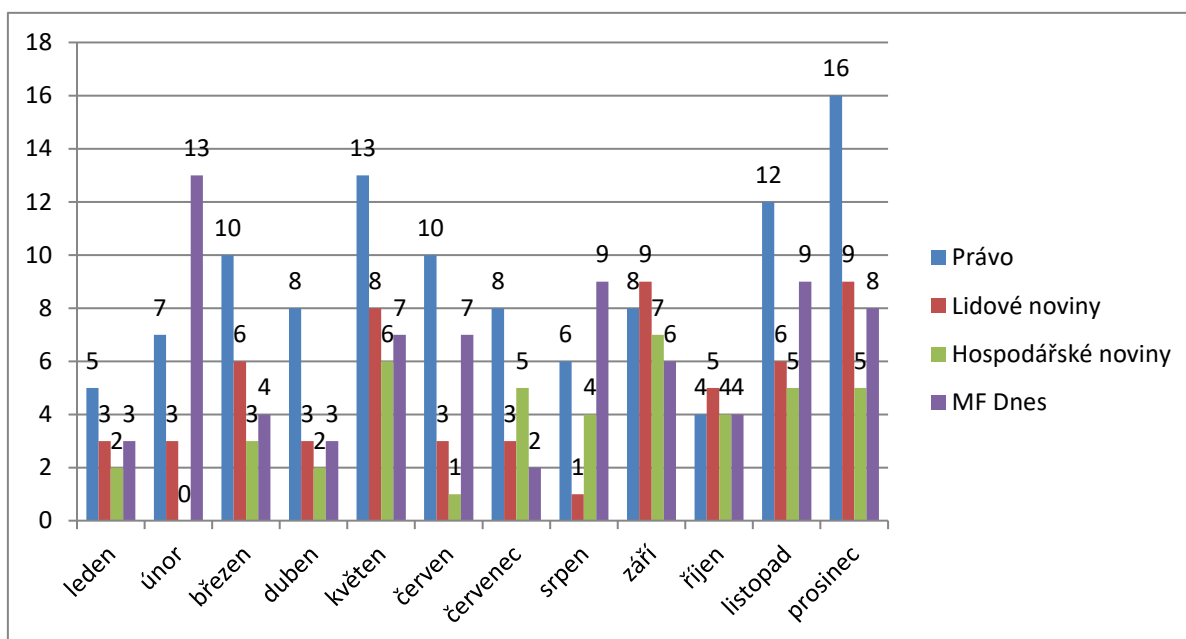
Jak lze vidět v Grafu č. 1, největší četnost výskytu byla potvrzena v deníku Právo, který za rok 2016 vydal 107 zpravodajských výstupů zkoumaného tématu. MF Dnes uveřejnila za stejné období 75 článků, Lidové noviny 59. Nejméně, jak bylo předpokládáno, bylo uveřejněno zpravodajských článků postihující témata chudoby v Hospodářských novinách, a to 44 textů v průběhu celého roku 2016.

Graf č. 1: Četnost

Zdroj: Vlastní zpracování

S ohledem na data vydávání článků byl nejproduktivnějším měsíc prosinec, kdy bylo uveřejněno celkově 38 výstupů. Texty vykazovaly velký počet témat týkajících se bilance minulého roku a zároveň také ty, které upozorňovaly na změny v nastávajícím roce. Naopak v lednu 2016 bylo publikováno nejméně výstupů, a to celkově 13. (viz Graf č. 2: Četnost po měsících)

Graf č. 2: Četnost po měsících

Zdroj: Vlastní šetření

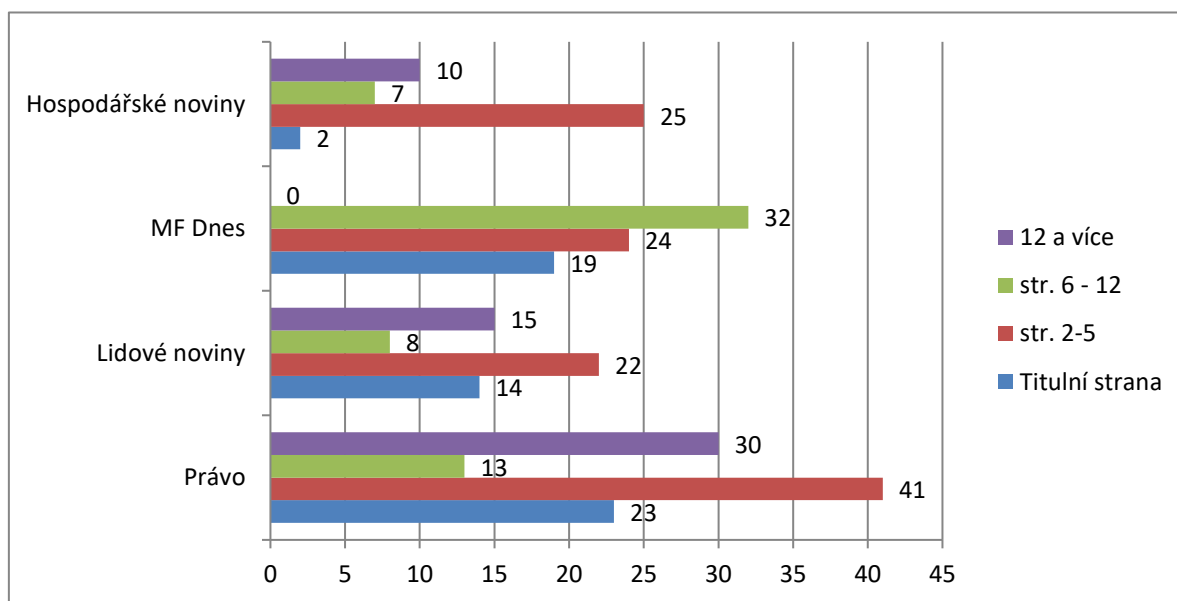
3.1.2 Vedlejší výzkumná otázka: důležitost

Vedlejší výzkumná otázka (2): Jak velká důležitost bude výstupům o chudobě přisouzena?

Hypotéza (2): Tematika chudoby se bude zřídka objevovat na titulních stranách. S ohledem na menší důležitost bude prostor dostávat spíše na zadních stranách deníků. Hypotéza bude ověřena celkovým poměrem jednotlivých částí proměnné „důležitost“ a následným srovnáním mezi jednotlivými deníky.

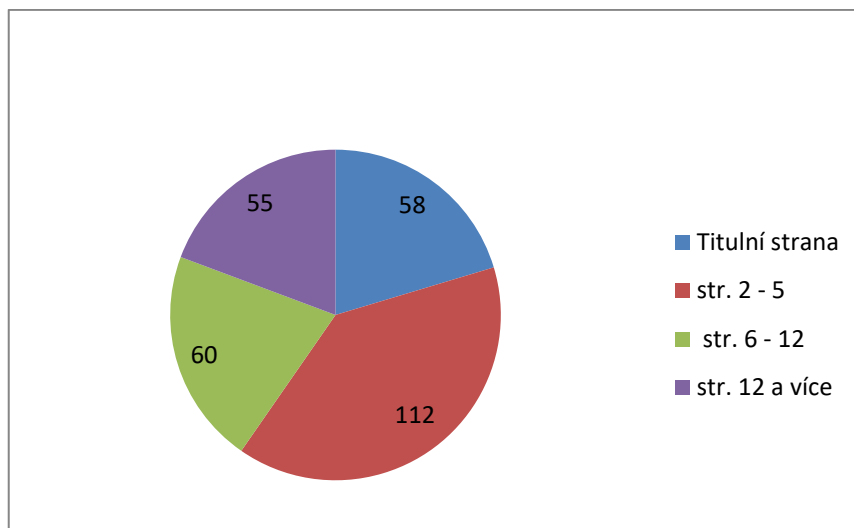
Nejvíce pozornosti na titulních stranách se dostávalo výstupům spojeným s chudobou v deníku Právo, kde bylo v popředí listu uveřejněno 23 článků. Naopak nejméně bylo na úvodní straně uveřejněných výstupů v Hospodářských novinách, a to pouze 2. V Mladé frontě byla tato témata více upozaděná, nejčastěji se vyskytovala na stranách 6 až 12. (viz Graf č. 3: Důležitost v jednotlivých denících)

Nejhorněji se téma v celkovém průměru vyskytovalo na stranách 2 až 5, tedy na vedlejších stranách zpravodajských rubrik. (viz Graf č. 4: Důležitost celkově)

Graf č. 3: Důležitost v jednotlivých denících

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 4: Důležitost

Zdroj: Vlastní šetření

3.1.3 Vedlejší výzkumná otázka: umístění v titulku

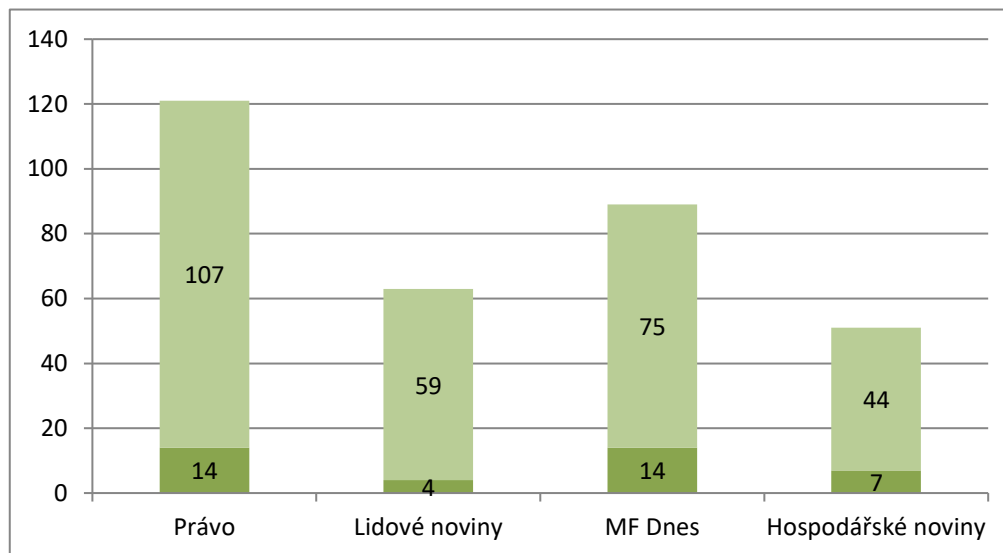
Vedlejší výzkumná otázka (3): Budou výstupy zmiňovat klíčová slova v titulku?

Hypotéza (3): Na problematiku chudoby bude primárně pohlíženo spíše jako na důsledek předchozích příčin, bude tedy v článcích zmiňována okrajově. Proto budou v titulcích klíčová slova zmiňovaná zřídka. Hypotéza bude ověřena poměrem klíčové slovo v titulku: ostatní články a následně proběhne srovnání mezi jednotlivými deníky. V kódovací knize je proměnná nazvána jako „*umístění v titulku*“.

Tato hypotéza se ve všech titulech potvrdila. Je-li nahlíženo na průměr každého periodika jednotlivě za vymezené období, nejvíce zveřejněných titulků s klíčovým slovem k celkovému poměru zkoumaných článků měla MF Dnes. Dále následovaly Hospodářské noviny, poté deník Právo a nejméně titulků s klíčovým slovem celkově i poměrem k jednotlivému periodiku měly Lidové noviny. (viz Graf č. 5: Umístění v titulku u jednotlivých deníků)

Tematicky se v deníku Právo nejvíce s vymezeným slovem chudoba v titulku pracovalo se zločinem a pracujícími chudými. V Lidových novinách byla témata ve zkoumaných titulcích odlišná. MF Dnes zase nejvíce pokrývala dětskou chudobu, sociální bydlení a témata týkající se zločinu. Poslední zkoumaný deník, Hospodářské noviny, rovněž nejvíce reflektoval chudobu dětí. Kromě zmiňovaných byla pokryta i témata zabývající se chudobou seniorů a příjmovou chudobou. Všechna témata, kromě zločinu, byla hojně zastoupena

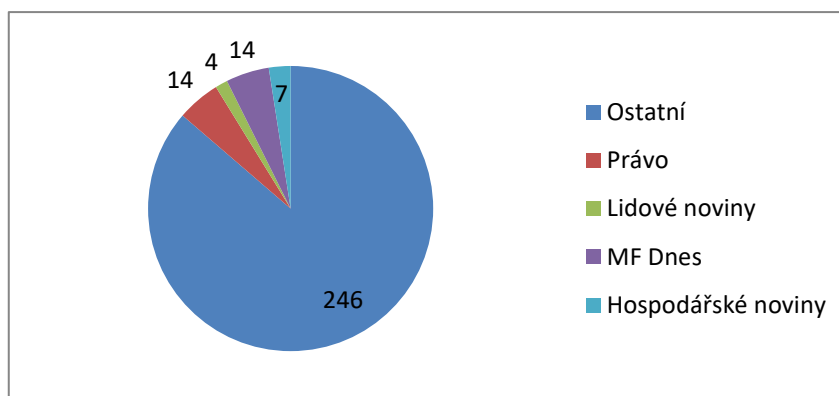
i v ostatních článcích, nejen v titulcích, můžeme je tak označit za kopírování jistého trendu. Oproti tomu zločin ve spojitosti s chudobou nebyl v ostatních článcích často zmiňován, lze ho tedy označit za explicitně silné téma.

Graf č. 5: Umístění v titulku u jednotlivých deníků

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 6 dokresluje situaci ve výsledném poměru, kdy je zřejmé, že drtivá většina výstupů nezaznamenala slovo chudoba a jeho obměny v titulku. (viz Graf. č. 6: Umístění v titulku celkově)

Graf č. 6: Umístění v titulku celkově

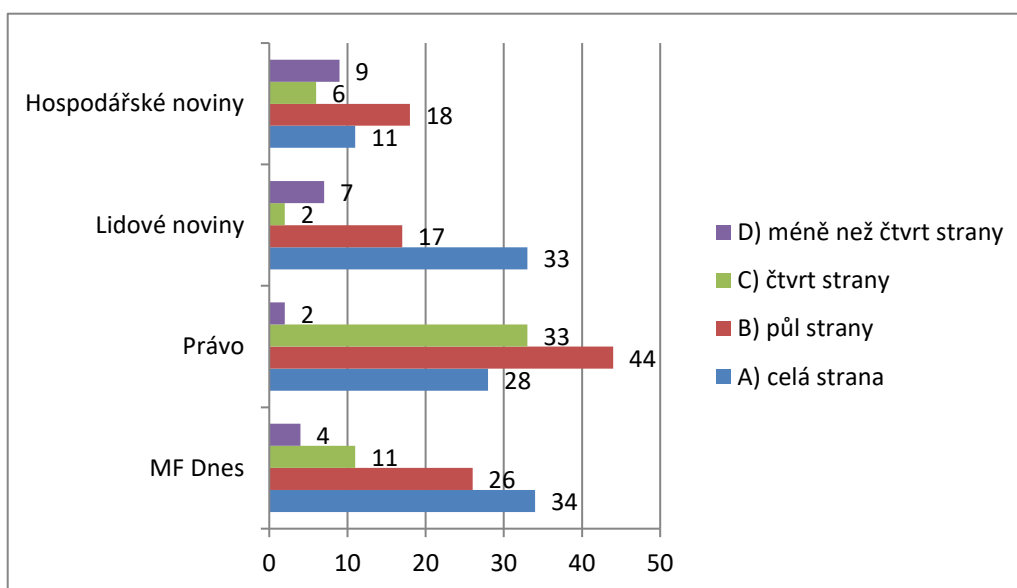
Zdroj: Vlastní šetření

3.1.4 Vedlejší výzkumná otázka: rozsah

Vedlejší výzkumná otázka (4): Jaký rozsah budou mít výsledné výstupy?

Hypotéza (4): Tím, že tématu není přisuzována důležitost, bude převládat rozsah článků na méně než půl strany. Ověření hypotézy bude realizováno celkovým poměrem výstupů rozřazených dle proměnné „rozsah článku“ a dále srovnáním mezi jednotlivými deníky.

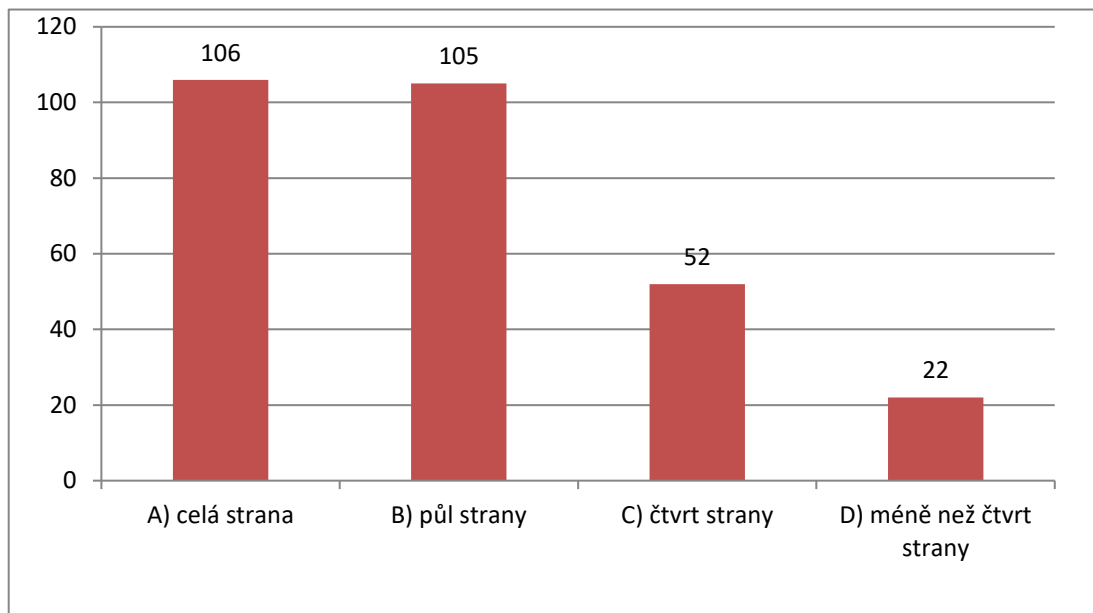
Hypotéza, že bude věnována pozornost spíše kratším rozsahům, se nepotvrdila v žádném z deníků. V Mladé frontě převládaly obsahy na celou stranu a obsahy na půl strany a více, stejně jako v Lidových novinách. V Hospodářských novinách převládaly nejvíce rozsahy na půl strany, hojně byly zastoupeny i krátké zprávy o obsahu několika málo vět. Nejvíce se hypotéze přiblížil deník Právo, ve kterém převládaly výstupy na čtvrt strany. Z celkového počtu 52 zkoumaných článků jich bylo 44 uveřejněno právě v deníku Právo. Především z tematického hlediska je chudoba jevem s mnoha souvislostmi, prolínající se do různých tematických sfér. Pravděpodobně kvůli komplexnosti témat převládaly velké rozsahy. (viz Graf č. 7: Rozsah v jednotlivých periodikách)

Graf č. 7: Rozsah v jednotlivých periodikách

Zdroj: Vlastní šetření

Celkově byla nejfrekventovanějším rozsahem celá strana A4⁴ v počtu 106 výstupů z 285 celkových. Druhým nejužívanějším rozsahem bylo 105 výstupů v rozsahu půl strany, následovala čtvrt strana a obsahy na méně než čtvrt strany. (viz Graf č. 8: Celkový rozsah)

Graf č. 8: Celkový rozsah

Zdroj: Vlastní šetření

3.1.5 Vedlejší výzkumná otázka: skupiny ohrožené chudobou

Vedlejší výzkumná otázka (5): Jaké skupiny ohrožené chudobou budou v textu nejčastěji zmiňovány?

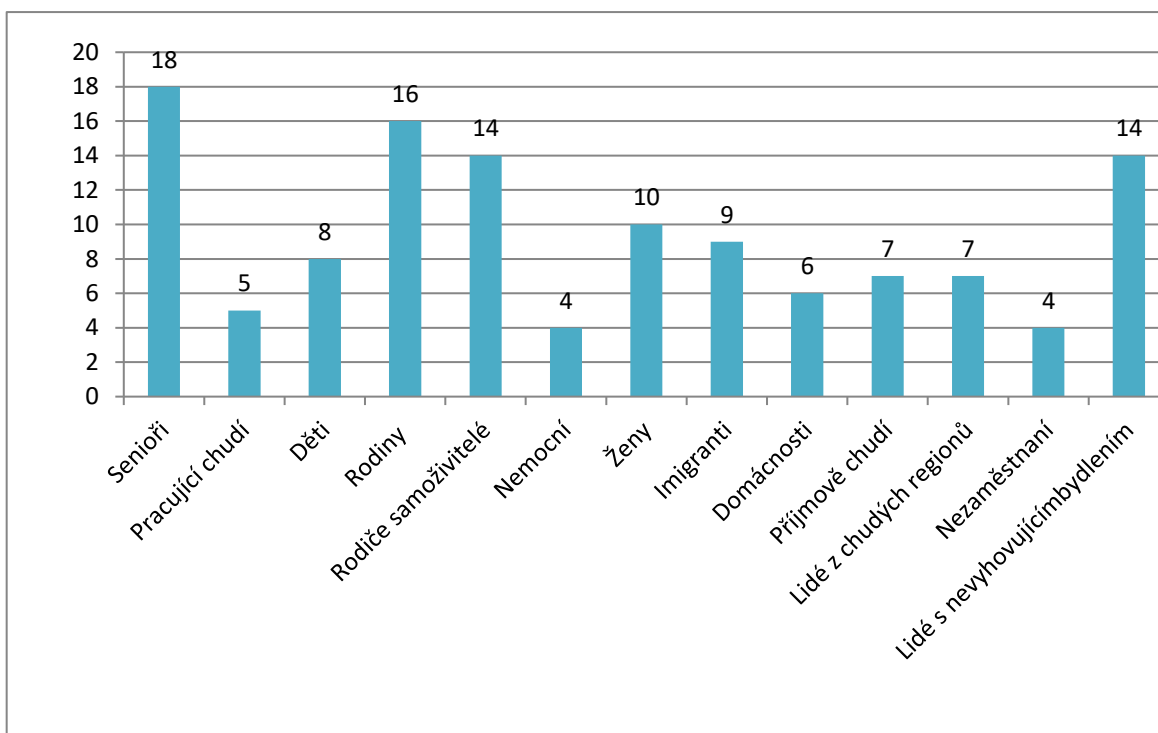
Hypotéza (5): Nejčastěji budou v textu, v souvislosti s chudobou a předpokládanou přítomností negativity, zobrazovány minoritní skupiny obyvatelstva. Ověření hypotézy proběhne na základě přiřazení vybraných výstupů dle proměnné „skupiny ohrožené chudobou“, a to jak v celkovém počtu, tak komparací mezi jednotlivými deníky.

Formulovaná hypotéza se nepotvrdila. Například v deníku Právo, kde se nachází největší počet zkoumaných výstupů, byly nejčastěji zmiňované skupiny seniorů a často bylo upozorňováno na problematiku důchodové reformy v souvislosti s opatřeními Poslanecké sněmovny. Další akcentovanou skupinou byly děti, rodiny a domácnosti, u kterých články buď analyticky rozebíraly současnou situaci společně s doporučením odborníků, nebo

⁴ Pozn.: zkoumán byl rozsah převedený do textového dokumentu Word – jedná se tedy o rozsahy strany A4.

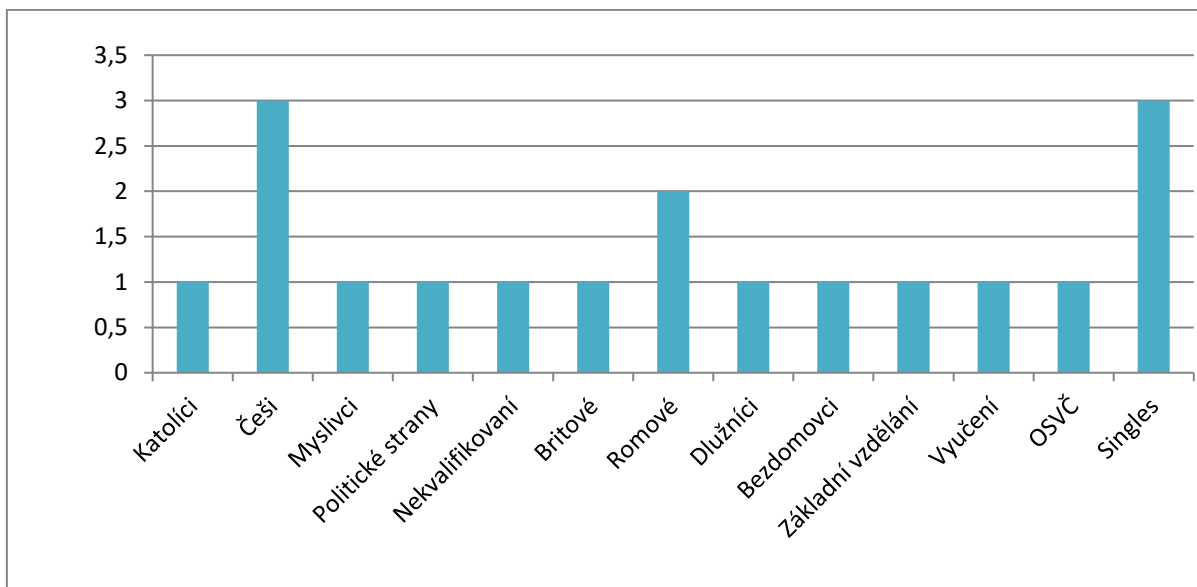
se zabývaly plánovanými vládními kroky politických stran. Hojně Právo poukazovalo na chudé skupiny obyvatelstva, nacházející se ve špatné bytové situaci, a na otázku sociálního bydlení. Často se také objevovala problematika žen, především senierek a matek samoživitelek.

Méně často, navzdory očekávání, se v souvislosti s chudobou poukazovalo na minoritní skupiny imigrantů a Romů. Konkrétně s uprchlictvím bylo spojeno více výstupů, většina ovšem neoznačovala tyto lidi explicitně za chudé. Za ty byly označovány spíše země, ze kterých utíkají, nebo země, které je přijímají. Z imigrantů bylo poukazováno také na etnické menšiny v České republice, a to na Rusy, Slováky a Ukrajince. (viz Graf č. 9 a 10: Skupiny ohrožené chudobou v deníku Právo)

Graf č. 9: Skupiny ohrožené chudobou v deníku Právo

Zdroj: Vlastní šetření

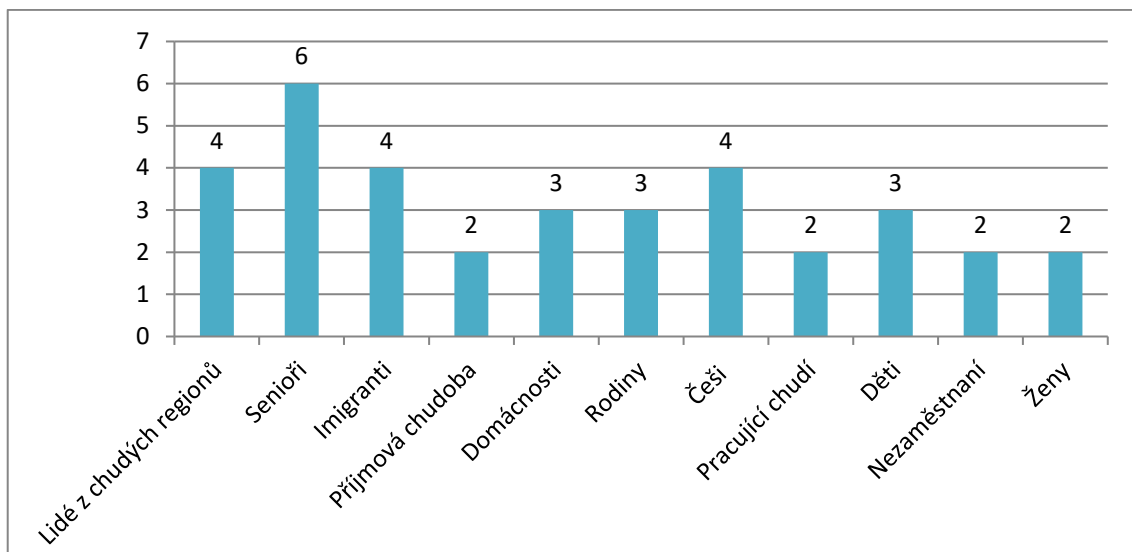
Graf č. 10: Skupiny ohrožené chudobou v deníku Právo

Zdroj: Vlastní šetření

Oproti deníku Právo byla problematika chudoby v Lidových novinách méně konkretizovaná na určité skupiny. Nejhojněji zmiňovaná zde byla rovněž skupina seniorů. V souvislosti s chudobou byli často označováni oproti jiným deníkům Češi jako národ, či obyvatelé z chudých regionů, nacházejících se mimo Prahu.

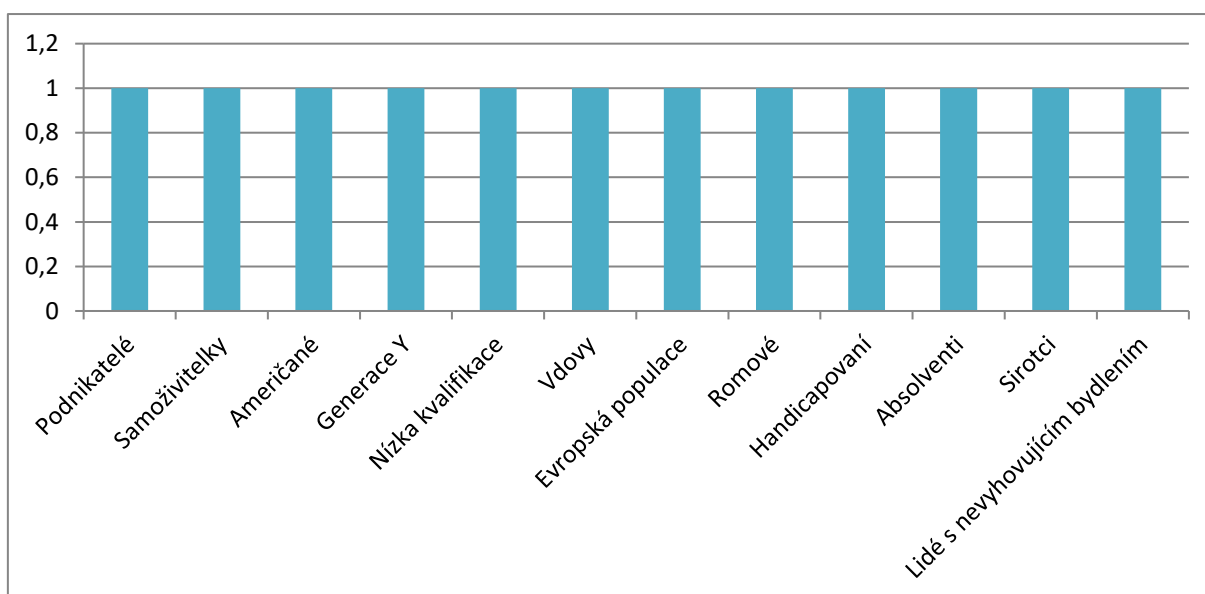
Stejně jako u jiných periodik byly znázorňovány v souvislosti s chudobou skupiny rodin, domácností a ženy. V obsáhlých, analytických článcích byli rovněž zobrazováni pracující chudí a příjmově chudí.

V Lidových novinách se podstatněji více týkaly výstupy skupin uprchlíků, zejména ve spojitosti s postojem Evropské unie. Romové byli v souvislosti s chudobou zmíněni pouze v jednom výstupu, stejně jako lidé nacházející se ve špatné bytové situaci, samoživitelky a handikepovaní. Opomenuti byli rovněž bezdomovci. (viz Graf č. 11 a 12: Skupiny ohrožené chudobou v Lidových novinách)

Graf č. 11: Skupiny ohrožené chudobou v Lidových novinách

Zdroj: Vlastní šetření

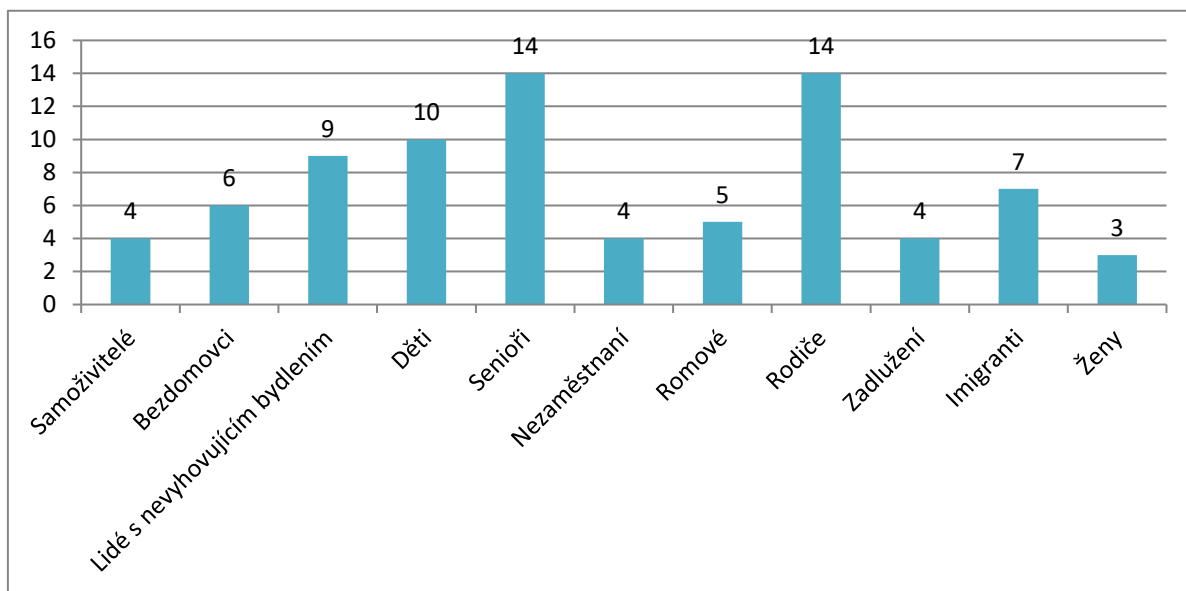

Graf č. 12: Skupiny ohrožené chudobou v Lidových novinách

Zdroj: Vlastní šetření

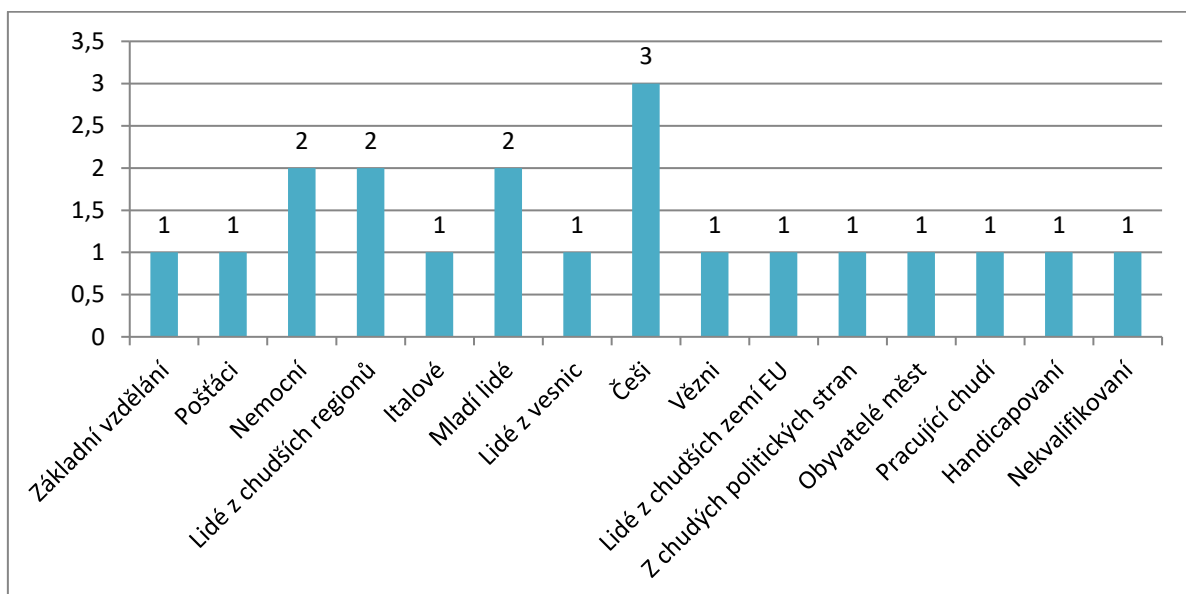
V deníku MF Dnes byli v souvislosti s chudobou nejvíce zobrazováni, podobně jako v ostatních denících, senioři, rodiny a děti. Méně se výstupy zabývaly oproti jiným deníkům matkami samoživitelkami a pracujícími chudými. Stejně jako u ostatních periodik byli často zmiňováni lidé žijící v nevyhovujících podmínkách bydlení, více se hovořilo v souvislosti s chudobou o bezdomovcích a Romech. Méně byli zobrazováni imigranti, několikrát za ně byli označováni rovněž lidé z východní Evropy včetně Čechů.

Články obsahovaly velké množství rozrůzněných skupin. Méně se zabývaly problematikou chudoby žen, většinou hovořily spíše o chudých seniorkách. Naopak, ve čtyřech výstupech byli za chudé označováni zadlužení lidé. (viz Graf č. 13 a 14: Skupiny ohrožené chudobou v MF Dnes)

Graf č. 13: Skupiny ohrožené chudobou v MF Dnes

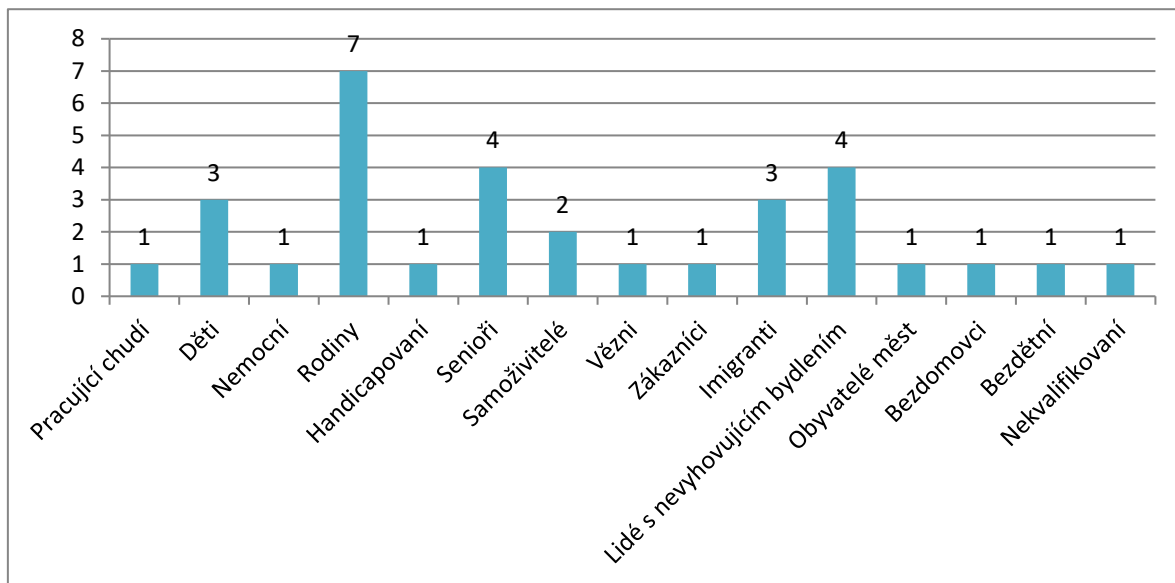
Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 14: Skupiny ohrožené chudobou v MF Dnes

Zdroj: Vlastní šetření

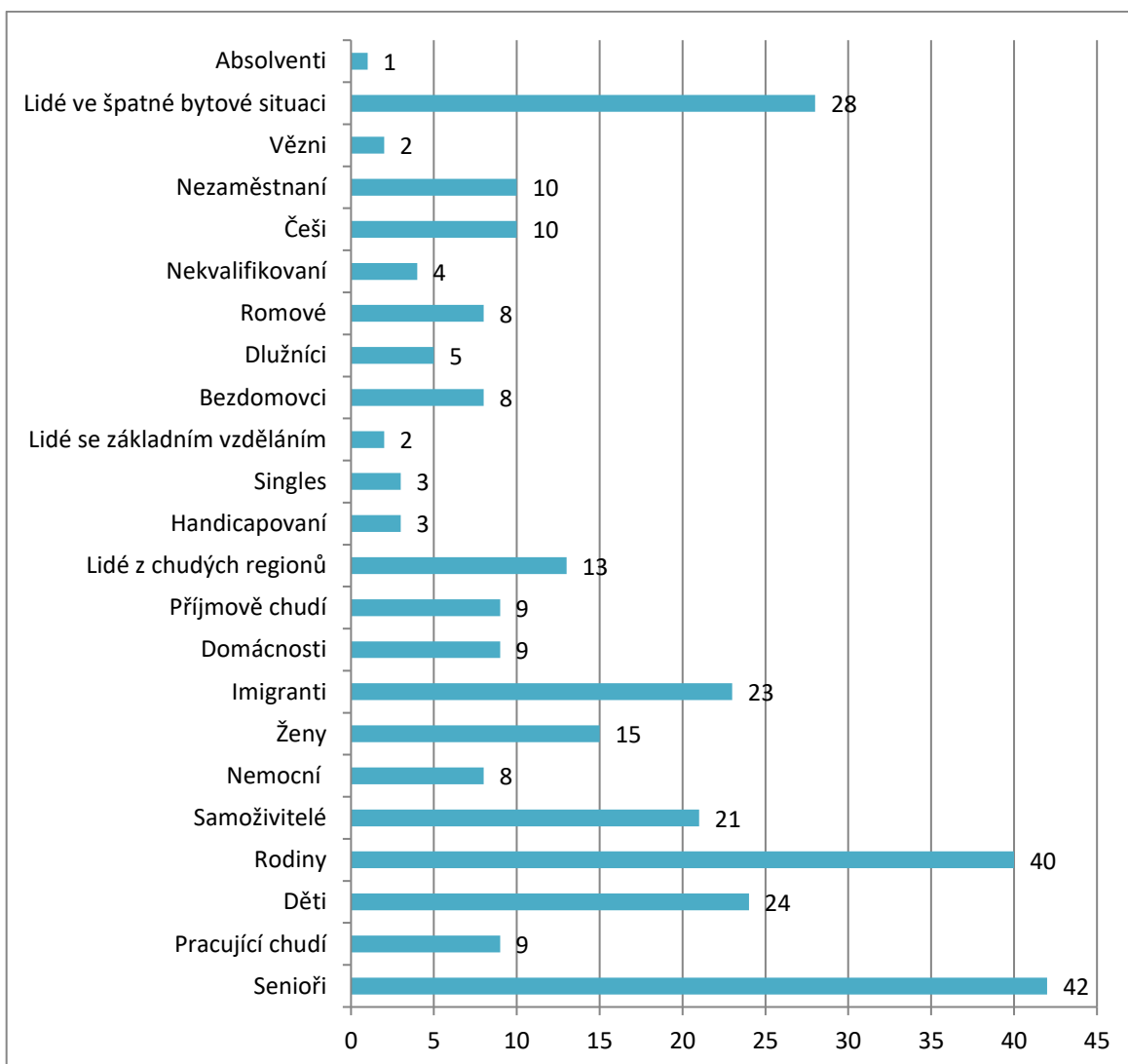
Hospodářské noviny se při zobrazování skupin v souvislosti s chudobou vyznačovaly velkým počtem článků, které nebyly nijak konkretizované. Chudoba byla ve výstupech často pouze okrajovým tématem. Ze zobrazovaných skupin převládali senioři, rodiny a lidé nacházející se ve špatné bytové situaci. Naopak vůbec nebyla ve spojitosti s chudobou zmíněna menšina Romů, ani nezaměstnaní lidé. (viz Graf č. 15 a 16: Skupiny ohrožené chudobou v Hospodářských novinách)

Graf č. 15: Skupiny osob ohrožené chudobou v Hospodářských novinách

Zdroj: Vlastní šetření

Celkově se nejvíce v souvislosti s chudobou hovořilo ve zkoumaných výstupech o seniorech, rodinách a lidech nacházejících se ve špatné bytové situaci. Dále o imigrantech, rodičích samoživitelích, ženách a dětech. Ostatní skupiny jako například nezaměstnaní, Romové, nemocní, bezdomovci, pracující chudí a příjmově chudí byli zmiňováni méně. S ohledem na prostor byly v grafu zmíněny ty skupiny, které měly alespoň nějaké zastoupení v několika denících, nebo je skupina z nějakého hlediska významná pro tuto práci, jako například absolventi. (viz Graf č. 16: Celkové zastoupení skupin osob ohrožených chudobou)

Graf č. 16: Celkové zastoupení osob ohrožených chudobou

Zdroj: Vlastní šetření

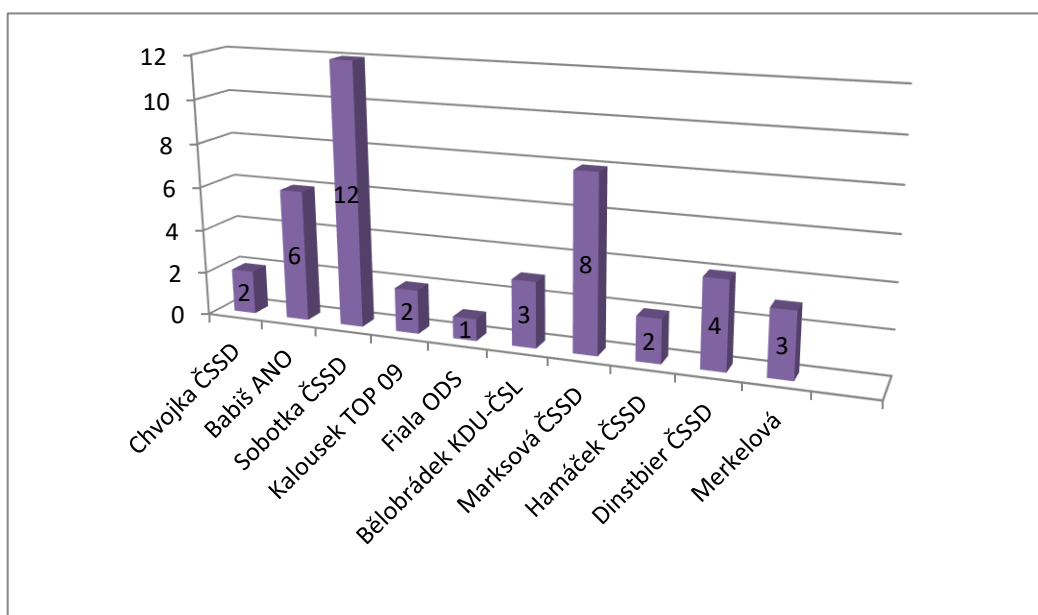
3.1.6 Vedlejší výzkumná otázka: aktéři

Vedlejší výzkumná otázka (6): Jací aktéři budou nejčastěji hovořit v přímé řeči?

Hypotéza (6): Častěji bude dáván prostor odborníkům a politikům, než samotným chudým. Hypotéza bude ověřena na základě proměnné „kdo v textu hovoří“. Srovnání proběhne jak v jednotlivých denících, tak v celkovém počtu.

Hypotéza o aktérech v přímé řeči se potvrdila. V deníku Právo byl dáván největší prostor politikům, a sice nejvíce České straně sociálně demokratické, v čele s tehdejším premiérem Bohuslavem Sobotkou. V souvislosti s chudobou bylo v deníku Právo všeobecně zastoupeno nejvíce politiků z ČSSD, což potvrzuje levicovou inklinaci tohoto periodika.

Lídři ČSSD byli ovšem hojně zastoupeni i v ostatních denících. Nasnadě je tedy rovněž levicová orientace strany, zaměřující se na sociální témata. Často byla rovněž citována tehdejší ministryně práce a sociálních věcí Michaela Tominová Marksová a bývalý ministr pro lidská práva Jiří Dinstbier. Z politiků ostatních stran byl citován tehdejší ministr financí Andrej Babiš za hnutí ANO. Za stranu Křesťansko-demokratické unie expředseda Pavel Bělobrádek. Ze zahraničních politiků převládaly citace německé kancléřky Angely Merkelové. (viz Graf č. 17: Zástupci politických elit deník Právo)

Graf č. 17: Zástupci politických elit deník Právo

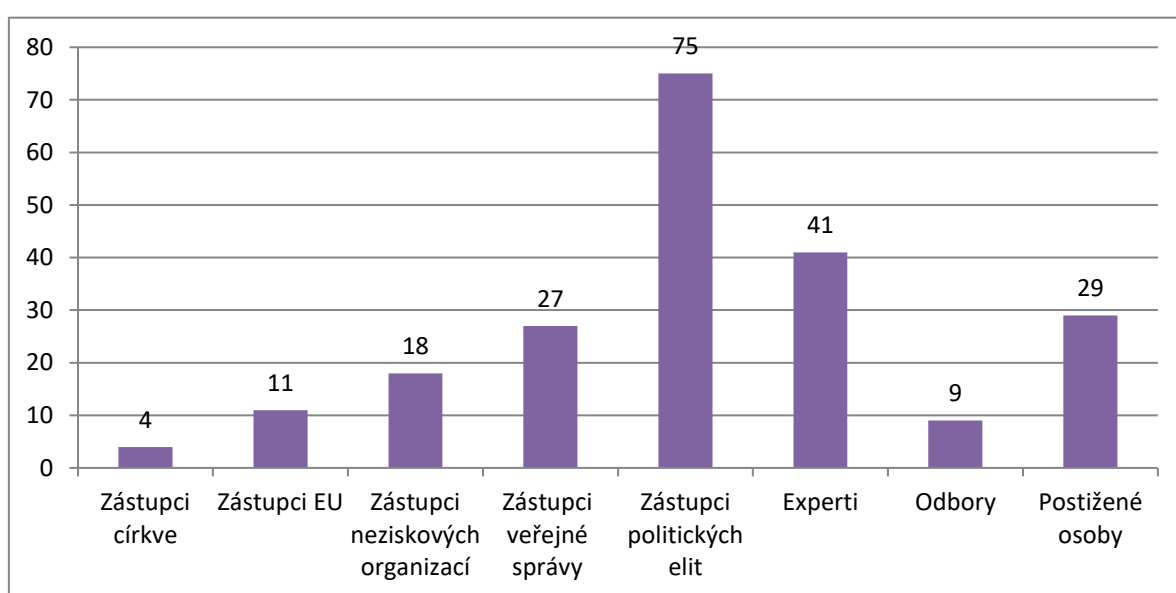
Zdroj: Vlastní šetření

Často byli v deníku Právo citováni také experti. Za ně byli považováni většinou lidé z tržní sféry, nejčastěji z různých bank. Častým zdrojem byla rovněž agentura Median a především její odborník Daniel Prokop. Rovněž finanční poradce František Macháček, prezentovaný jako nezávislý. Ze zástupců svazů a odborů byl nejčastěji citován předseda Konfederace odborových svazů Josef Středula a prezident Svazu průmyslu a dopravy České republiky Jaroslav Hanák. Deník Právo poskytoval největší prostor, ze všech analyzovaných periodik, hlasům zástupců lidu, kterých se týkala zmiňovaná situace.

Zástupci neziskových organizací byli v článku zastoupeni jen nepatrně. Nejčastěji hovořili zástupci z Asociace neúplných rodin a Vít Lesák z Platformy pro sociální bydlení. Z veřejné správy byli nejvíce citováni zástupci z Českého statistického úřadu, dále pak úředníci

z Ministerstva práce a sociálních věcí. Prostor byl také napříč deníky dáván Aleně Vitáskové, ředitelce Energetického regulačního úřadu.

Nejméně byli, ze všech proměnných v souvislosti s chudobou, reprezentováni církevní zastupitelé. Nejčastěji citován byl papež, který ve svých kázáních vybízel k soucitu s chudými. V poměru zobrazovaných skupin byli podhodnoceni rovněž zástupci Evropské unie. Z celkových 11 článků jich 9 citovalo zahraniční činitele, pouze dva citovaly europoslance za KDU-ČSL Tomáše Zdechovského a za ODS Jana Zahradila. (viz Graf č. 18: Aktéři přímé řeči deník Právo)

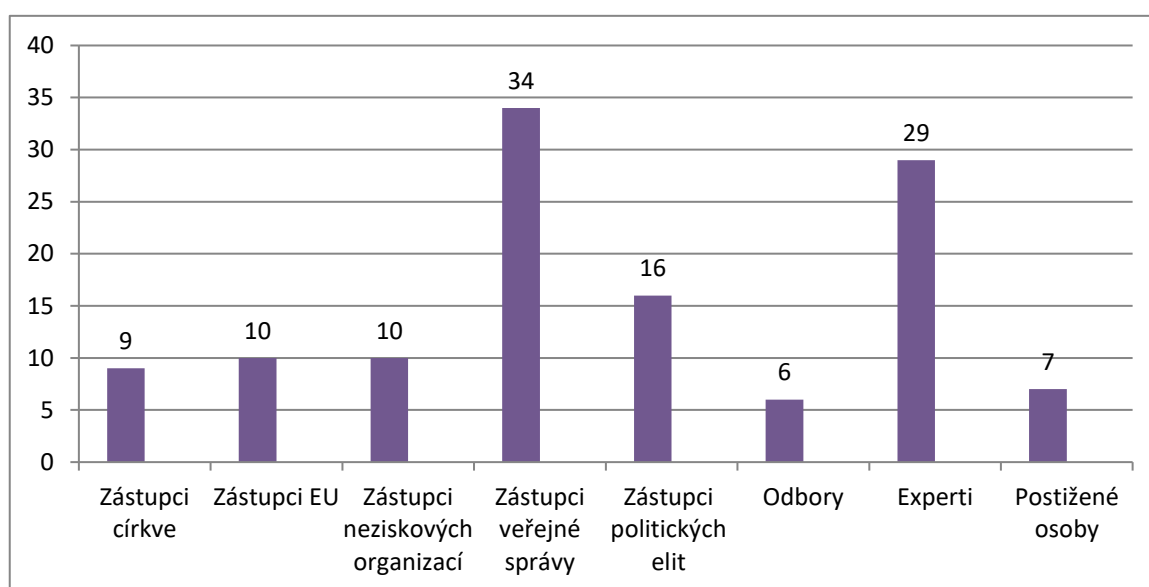
Graf č. 18: Aktéři přímé řeči deník Právo

Zdroj: Vlastní šetření

V Lidových novinách byl oproti Právu větší poměr zástupců církví a rovněž byl dáván prostor Charitě České republiky v pěti výstupech. Ani reprezentanti Evropské unie nebyli v poměru hojně zastoupeni. Nejcitovanější byl státní tajemník pro evropské záležitosti při Úřadu České republiky Tomáš Prouza. Mezi často zmiňované neziskové organizace patřila mezinárodní charitativní organizace Oxfam.

Instituce veřejné správy ve výstupech Lidových novin převládaly. Mluvčí byli rozrůznění, k nejvíce zastoupeným patřili úředníci z Českého statistického úřadu, Akademie věd České republiky a různých ministerstev. Mezi opakující se řečníky patřil Daniel Münich z Centra pro ekonomický doktorský výzkum a Martin Potůček za Odbornou komisí pro důchodovou reformu.

Politickým elitám nebyl rovněž poskytnut velký prostor. Z řečníků nepatrně převládali politici ČSSD, především exministryně Ministerstva práce a sociálních věcí Michaela Marksová Tominová a tehdejší premiér Bohuslav Sobotka, následováni KDU-ČSL. Ve výstupech se neobjevil jako řečník tehdejší ministr financí Andrej Babiš. Z řad expertů byli nejčastěji citováni, podobně jako v deníku Právo, zástupci bank a soukromého sektoru a rovněž Daniel Prokop z agentury Median, dále sociologové Ladislav Rabušic a Jiřina Šiklová. Mezi zastoupením odborů převládaly výroky Josefa Středuly z ČMKOS a viceprezidenta Svazu průmyslu a dopravy Radka Špicara. (viz Graf č. 19: Aktéři přímé řeči Lidové noviny)

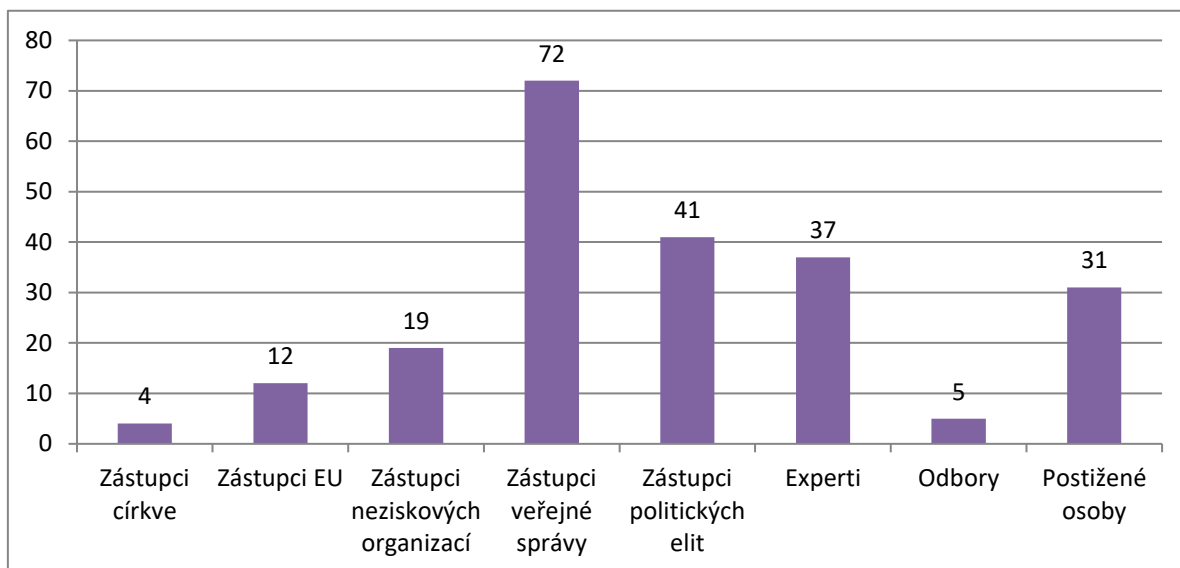

Graf č. 19: Aktéři přímé řeči Lidové noviny

Zdroj: Vlastní šetření

V deníku Mladá fronta Dnes se vyskytovalo nejvíce aktérů v přímé řeči. Zlomek zaujímali představitelé církví a odborů a zástupců Evropské unie. Zde rovněž nejčastěji hovořil tajemník Tomáš Prouza. Nejvíce byl dáván prostor zástupcům veřejné správy z různých oblastí. Hojně zastoupená byla samospráva, ministerstva, odborníci z univerzit, ředitelé škol Úřadu práce České republiky a Akademie věd České republiky. Často bylo prováděné srovnávání se zahraničními zeměmi, ve výstupech je značný podíl zahraničních mluvčích. Rovněž mezi reprezentanty z řad politiků byl velký podíl zahraničních řečníků. Mezi často citované politiky patřili Bohuslav Sobotka za ČSSD, Michaela Marksová Tominová za ČSSD a Andrej Babiš za hnutí ANO (ve čtyřech výstupech).

Z expertů byl v MF Dnes nejmenší podíl mluvčích z firem a více převládali nezávislí odborníci sociologové, advokáti, nebo například zubaři. U odborů byla obdobná situace jako u ostatních deníků, nejčastěji byl citován Josef Středula za ČMKOS. (viz Graf č. 20: Aktéři přímé řeči MF Dnes)

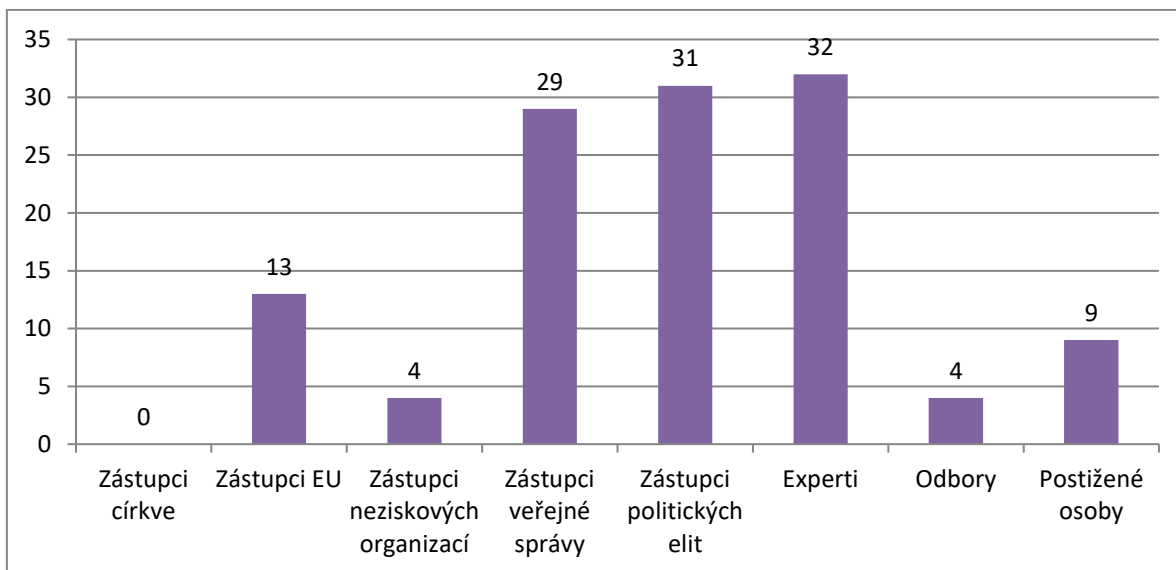

Graf č. 20: Aktéři přímé řeči MF Dnes

Zdroj: Vlastní šetření

Charakter článků v Hospodářských novinách byl spíše analytický. Tomu odpovídalo i zastoupení přímých řečí. Nejvíce byli zastoupeni experti z řad bank a firem, osobnosti se zde příliš neopakovaly. Hojně byli také zastoupeni reprezentanti politických stran, z nichž nejvíce Michaela Marksová Tominová a Bohuslav Sobotka za ČSSD. Z veřejné správy byl často dáván prostor reprezentantům samosprávy – zejména starostům a radním, dále zástupcům Institutu pro ekonomický výzkum a doktorské studium CERGE, reprezentantům ministerstev a zástupcům univerzit, kde byl jako pracovník Masarykovy univerzity reprezentován i sociolog Ladislav Rabušic. K poměru na celkový počet článků byl dáván výrazný prostor pro vyjádření zástupců Evropské unie, nejvíce rovněž tajemníkovi Tomáši Prouzovi.

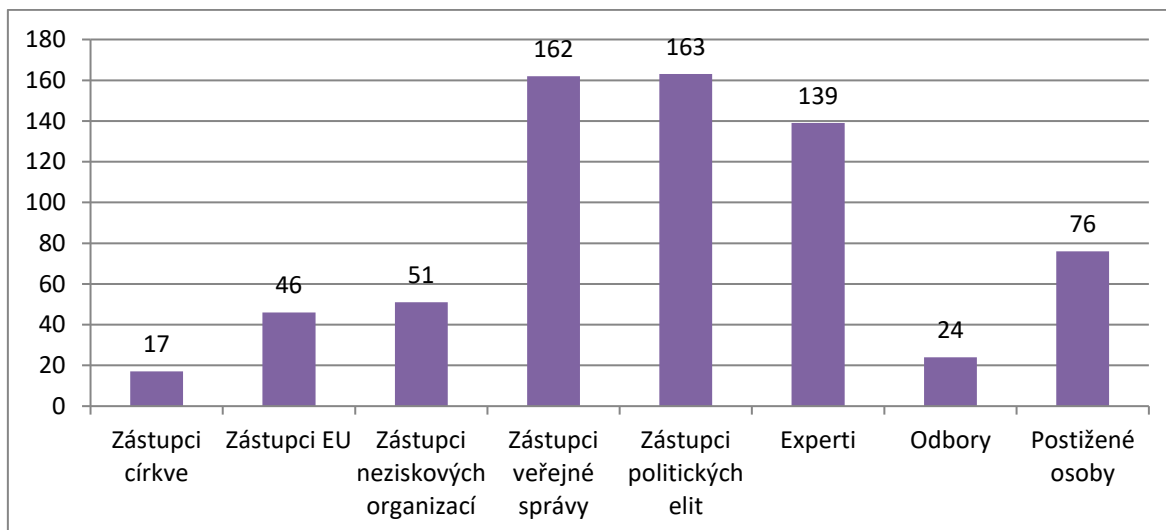
Zástupci odborů byli reprezentováni z hlediska mluvčích podobně jako u ostatních deníků. Málo byl dáván prostor reprezentantům neziskových organizací a lidem, kterých se událost přímo týkala. Žádná pozornost nebyla věnována církevním představitelům. (viz Graf č. 21: Aktéři přímé řeči Hospodářské noviny)

Graf č. 21: Aktéři přímé řeči Hospodářské noviny

Zdroj: Vlastní šetření

Celkově, z hlediska přímé řeči, převládali zástupci politických elit a veřejné sféry, které i v tematickém zastoupení kopírovali vládní agendu. Dalším užívaným zdrojem byly orgány veřejné správy, které jsou do jisté míry členem stejného soukolí jako politické elity. Následovali experti, kteří jsou z části nezávislí, z části podléhají politice soukromých firem. Zhruba o polovinu méně byl dáván prostor osobám postižených danou situací. Nejnižší zastoupení měli mluvčí z neziskových organizací, dále reprezentanti Evropské unie, odborů a na posledním místě zástupci církví. (viz graf č. 22: Aktéři přímé řeči celkově)

Graf č. 22: Aktéři přímé řeči celkově

Zdroj: Vlastní šetření

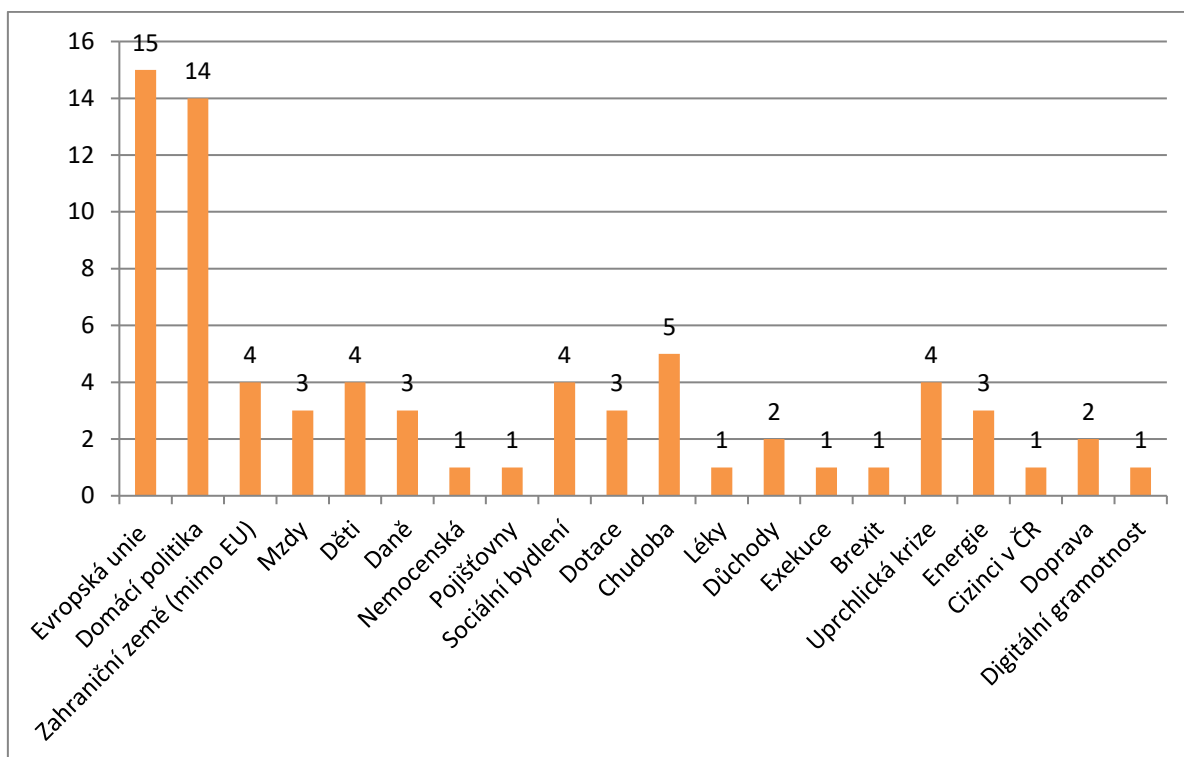
3.1.7 Vedlejší výzkumná otázka: téma

Vedlejší výzkumná otázka (7): Jaká ústřední témata budou v textu nejčastěji zobrazena?

Hypotéza (7): Nejčastěji budou ve výstupech řešena témata uprchlické krize a situace v Evropské unii. Méně často budou řešeny konkrétní problémy chudoby na území České republiky – starobní důchody, dětská chudoba, nezaměstnanost. Články budou analyzovány na základě proměnné „téma“. Analýza proběhne jak na úrovni všech výstupů, tak na úrovni jednotlivých deníků.

Tato hypotéza se potvrdila jen zčásti. Častým tématem byla obecně politika, jak domácí, či politika Evropské unie, nebo jiných zahraničních států. I v Hospodářských novinách převládala unijní témata. Nejčastěji byla předmětem námezdní práce mezi jednotlivými státy, krize ve spojitosti s Brexitem a uprchlictví. Často docházelo k vzájemnému srovnání. Dalším častým tématem byla domácí politika, kde se řešily nastávající volby, zákony a daně.

Částečně pokryta byla i chudoba a sociální bydlení. Opomenuty nebyly ani zahraniční země mimo Evropskou unii a témata týkající se dětí. Upozaděná byla, proti ostatním deníkům, témata týkající se cizinců v České republice a důchody. (viz Graf č. 23: Téma Hospodářské noviny)

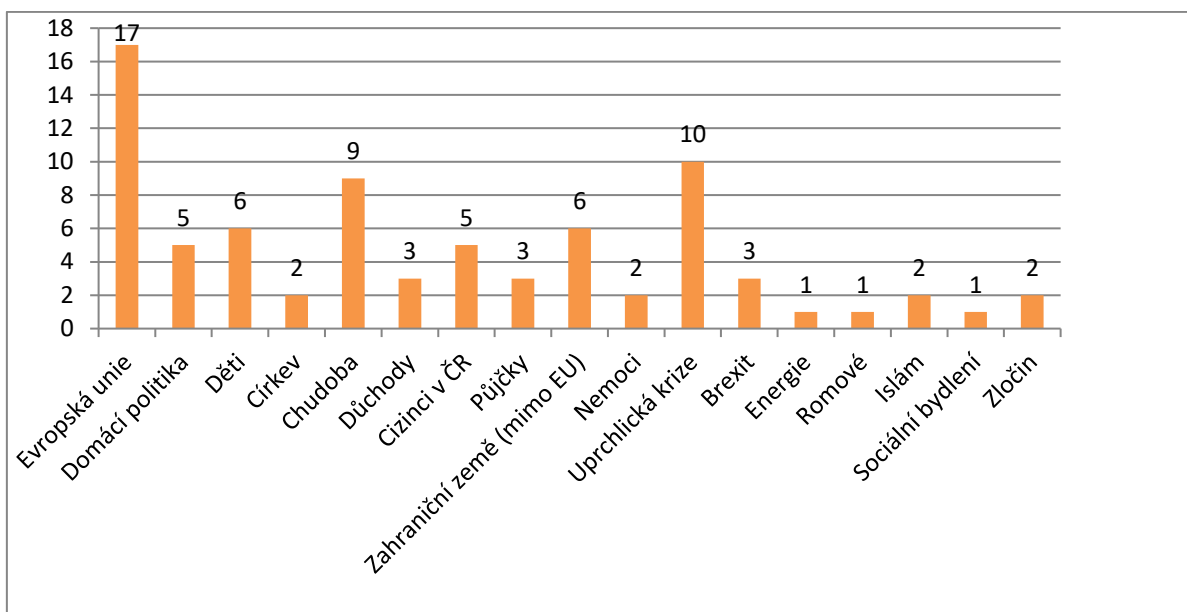

Graf č. 23: Téma Hospodářské noviny

Zdroj: Vlastní šetření

Lidové noviny naplnily předpokládaná očekávání. Nejvíce se v souvislosti s chudobou hovořilo o politice Evropské unie a uprchlické krizi. S uprchlickou krizí bylo dvakrát zmiňováno i náboženství islámu. V devíti výstupech byla tématem problematika chudoby obecně.

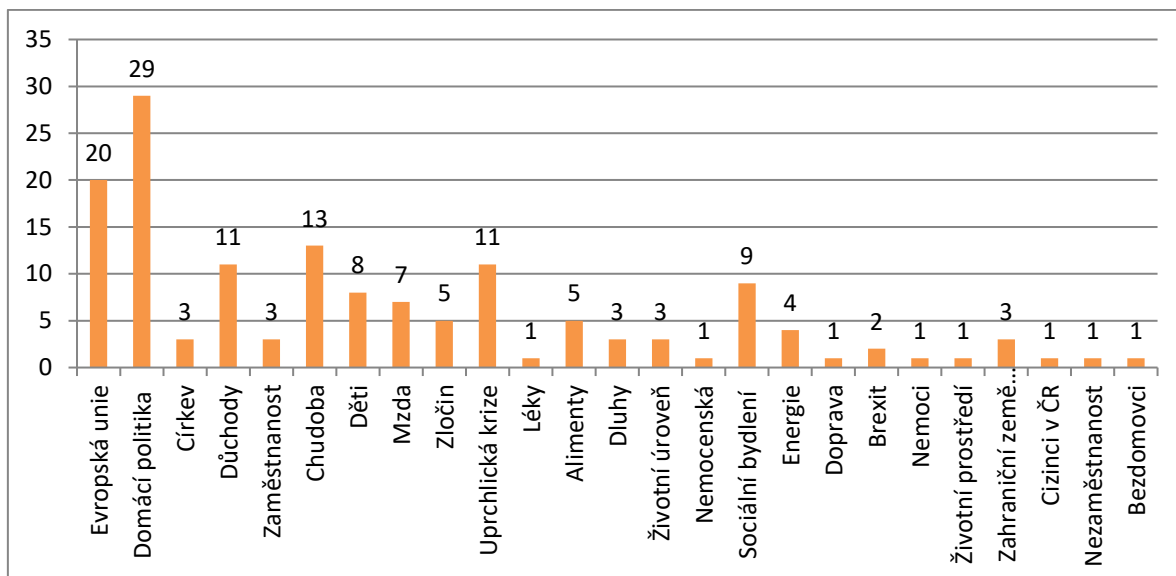
Domácí politika nebyla zastoupena v takovém měřítku jako u ostatních periodik. Oproti jiným zkoumaným médiím byly tématem i příběhy cizinců žijící v České republice. Noviny rozebíraly i problematiku Brexitu. (viz Graf č. 24: Téma Lidové noviny)

Graf č. 24: Téma Lidové noviny

Zdroj: Vlastní šetření

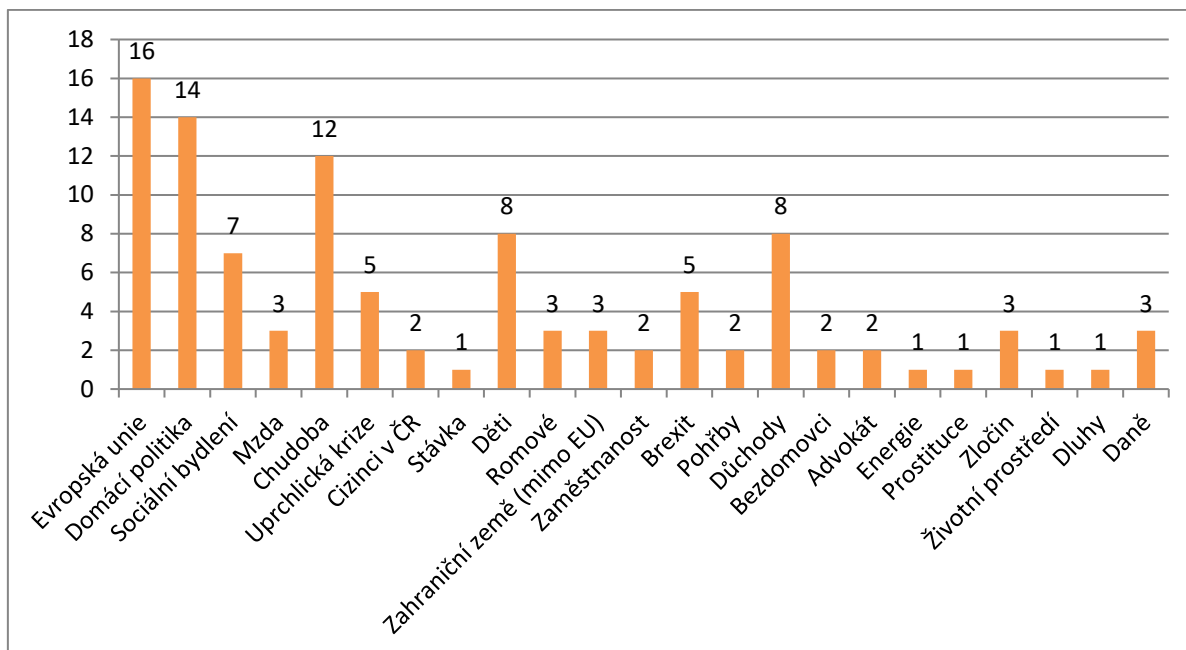
Jak již bylo zmíněno, deník Právo se vyznačoval, ve spojitosti s vymezenými tématy chudoby, velkým prostorem pro politické strany. Proto i téma domácí politiky zde bylo hojně akcentováno. Rovněž byla často zmiňována témata týkající se Evropské unie. Dále byl dáván prostor sociálním tématům, jakými byla chudoba obecně, důchody, sociální bydlení, mzdy a děti. Akcentováno bylo také téma energií. Častěji byla zmiňována také uprchlická krize. (viz Graf č. 25: Téma Právo)

Graf č. 25: Téma Právo

Zdroj: Vlastní šetření

Podobně jako u Hospodářských novin byla ústředním tématem v Mladé frontě Dnes Evropská unie a domácí politika. Dále zde byl dáván prostor nejvíce ze všech deníků chudobě jako takové. Dále sociálním tématům, mezi které patří děti, důchody, sociální bydlení. V neposlední řadě byl často skloňovaný Brexit a uprchlická krize. Akcentována byla rovněž tematika týkající se romské menšiny. Deník jako jediný zmiňoval například tematiku pohřbů v souvislosti s chudobou. (viz Graf č. 26: Téma MF Dnes)

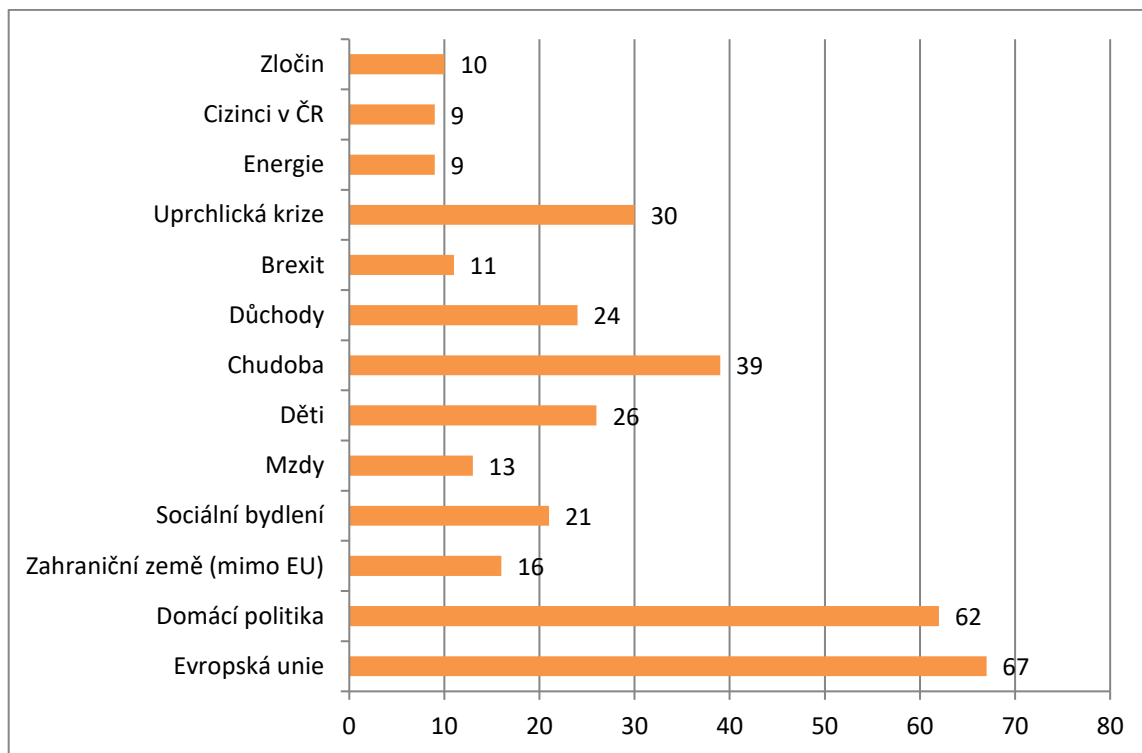

Graf č. 26: Téma MF Dnes

Zdroj: Vlastní šetření

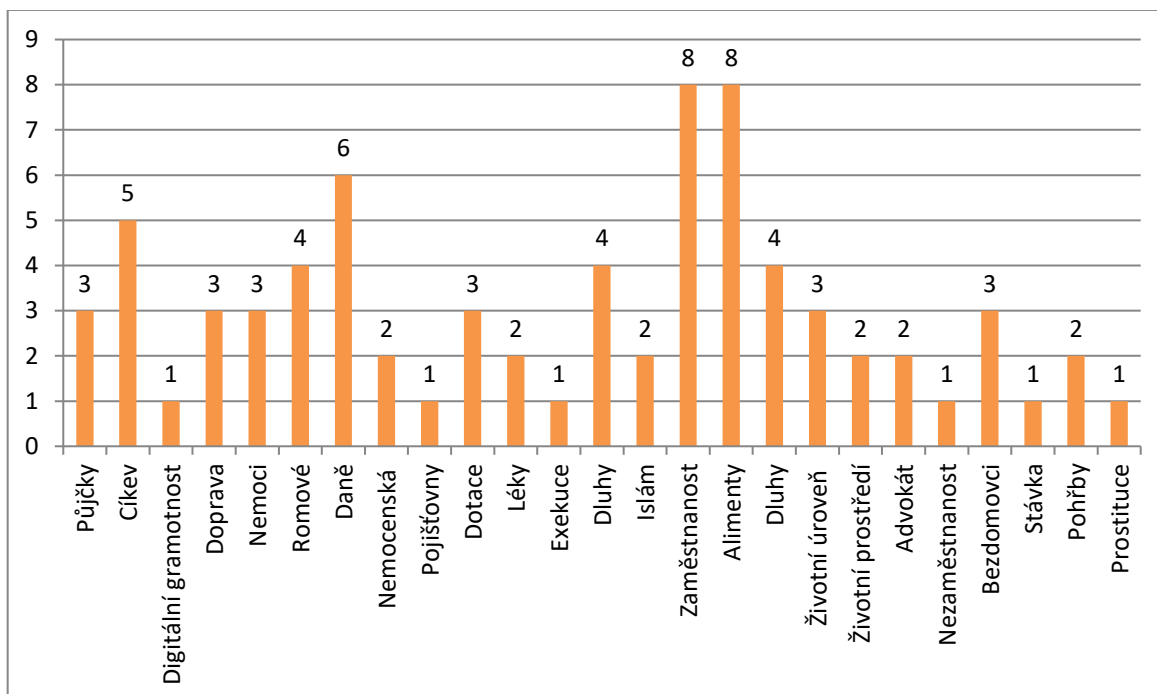
Celkově lze tematicky říci, že nejvíce byla zastoupena Evropská unie a dále pak domácí politika a situace ze zahraničních zemí. Témata se dají rozřadit do dvou linií. První lze označit za sociální linii, která řeší téma chudoby jako takové, děti, sociální bydlení, důchody, energie a mzdy. Další, které znázorňuje menšiny a často v kombinaci s nimi problematiku kriminality, či uprchlické krize. Do výsledných výstupů se také promítlo referendum o odchodu Velké Británie z Evropské unie. (viz č. 26: Téma celkově)

Z témat, která byla zmíněna v souvislosti s chudobou okrajově, je možné jmenovat například zaměstnanost, alimenty, dluhy, daně, nebo například tematika týkající se církve. (viz Graf č. 27: Téma celkově)

Graf č. 27: Téma celkově

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 28: Téma celkově

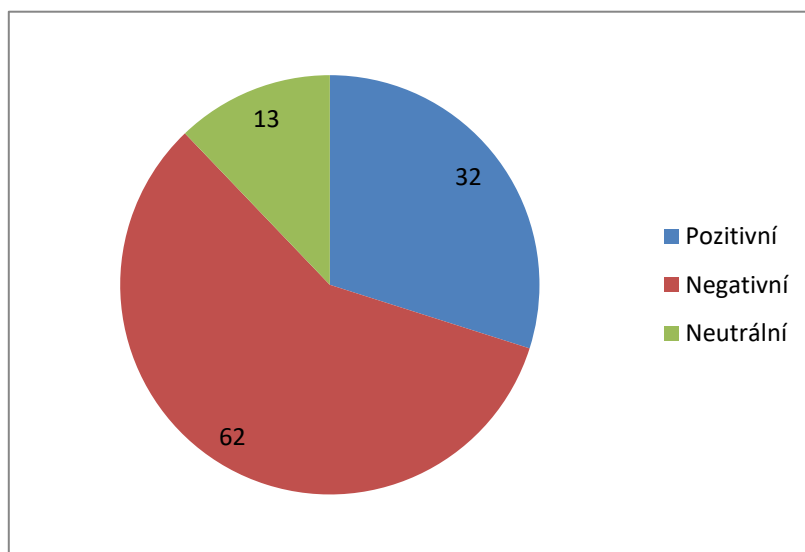
Zdroj: Vlastní šetření

3.1.8 Vedlejší výzkumná otázka: vyznění

Vedlejší výzkumná otázka (8): Jaké vyznění budou mít výsledné výstupy?

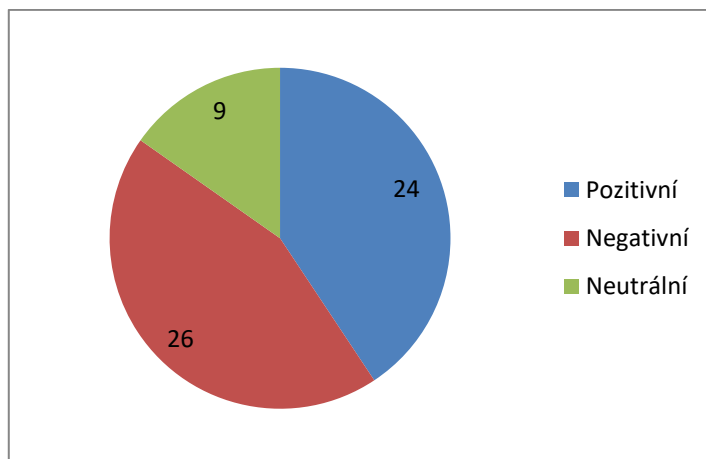
Hypotéza (8): Nejčastěji budou mít analyzované jednotky negativní vyznění, budou zmiňovat sestupnou tendenci do budoucna. Hypotéza bude ověřena prostřednictvím proměnné „vyznění článku“, v celkovém součtu i za jednotlivá periodika.

Hypotéza o negativním vyznění se potvrdila ve všech denících kromě Hospodářských novin. Za negativní byly označeny takové články, které naznačovaly sestupnou tendenci do budoucna, nebo u nich byla sledována negativita vůči popisovanému jevu či skupině. Největší míra negativity byla zaznamenána u Mladé fronty Dnes. (viz Graf č. 31: Vyznění v MF Dnes) Následoval deník Právo. (viz Graf č. 29: Vyznění v deníku Právo) Dále Lidové noviny, kde byl podíl téměř vyrovnaný. (viz Graf č. 30: Vyznění Lidové noviny) V Hospodářských novinách nepatrně převládal počet článků s pozitivním efektem do budoucna. (viz Graf č. 32) Celkově ovšem počet negativních článků výrazně převládal. (viz Graf č. 33: Vyznění celkově)

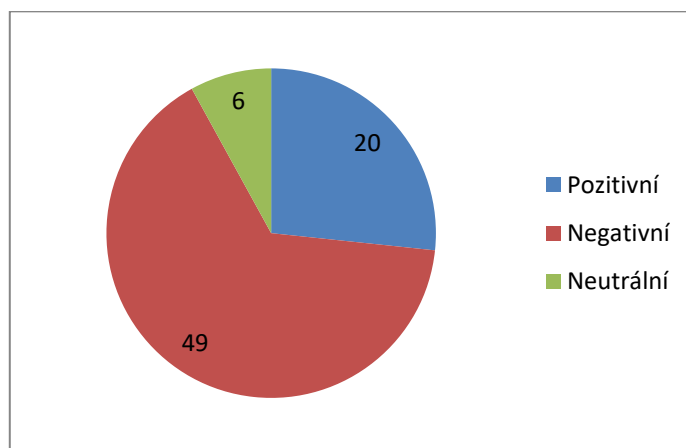
Graf č. 29: Vyznění v deníku Právo

Zdroj Vlastní šetření

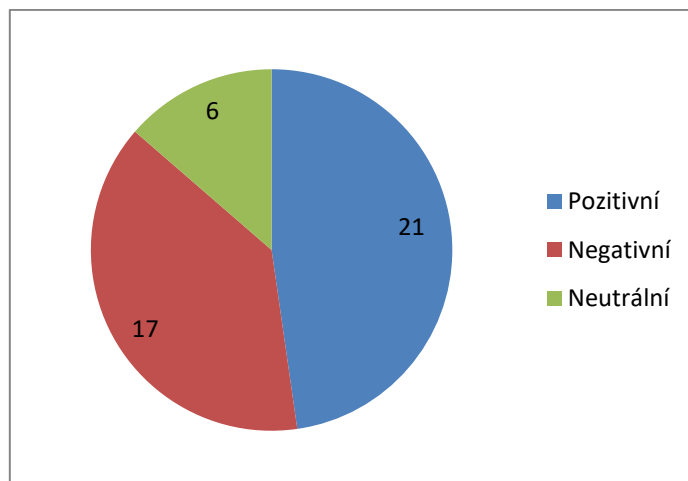
Graf č. 30: Vyznění Lidové noviny

Zdroj: Vlastní šetření

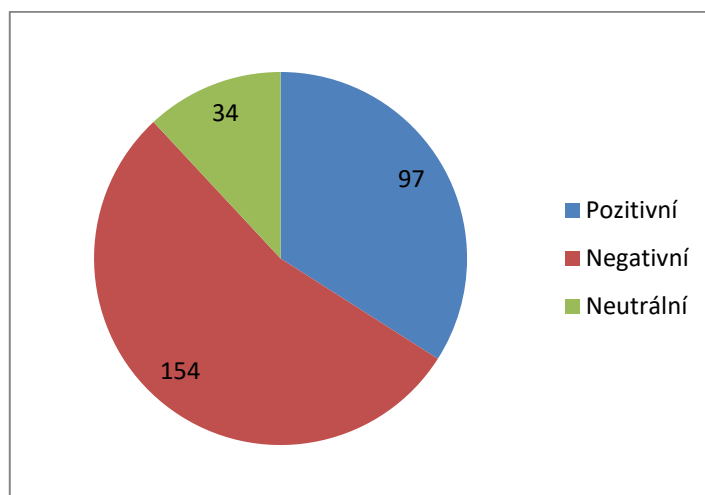
Graf č. 31: Vyznění v MF Dnes

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 32: Vyznění v Hospodářských novinách

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 33: Vyznění celkově

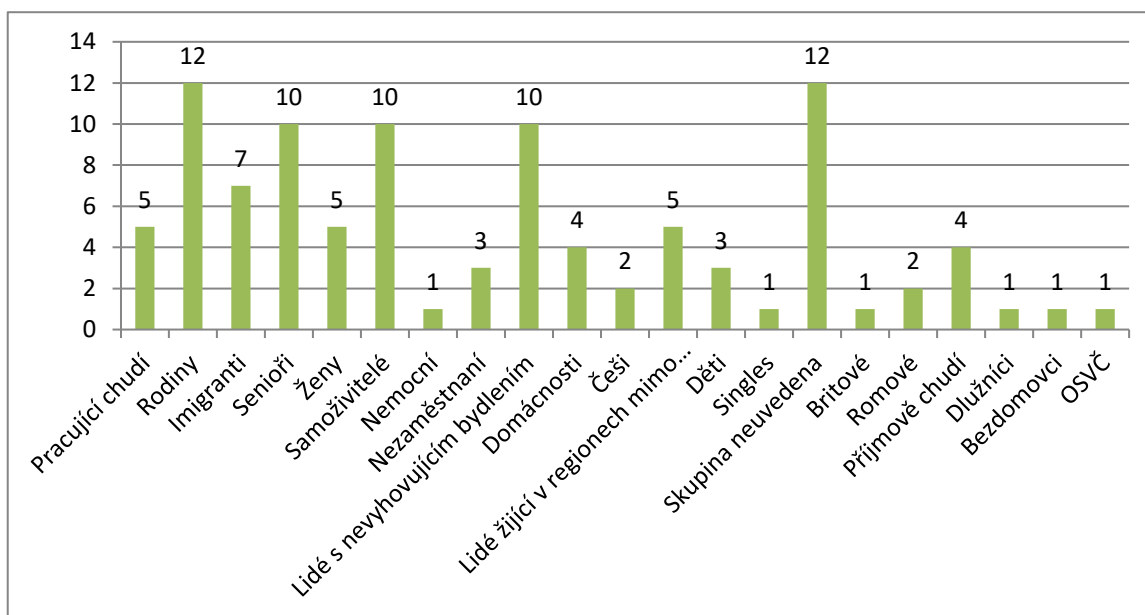
Zdroj: Vlastní šetření

Vedlejší výzkumná otázka: negativita a skupiny

Vedlejší výzkumná otázka (8.1): S jakými skupinami se negativní témata budou nejčastěji pojít?

Hypotéza (8.1): Negativní výstupy se budou nejčastěji pojít se zobrazováním minoritních skupin. Hypotéza bude ověřena analýzou negativních výstupů ve spojitosti s analýzou jednotlivých skupin na základě proměnné „negativita a skupiny“. Analýza proběhne v celkovém součtu i na úrovni jednotlivých deníků.

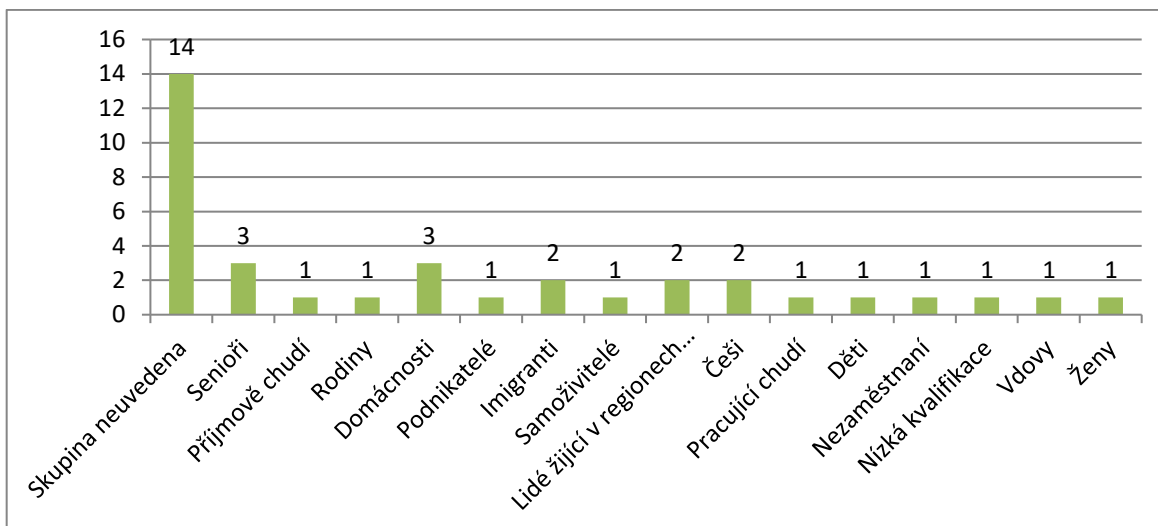
Z celkového počtu 107 výstupů v deníku Právo, které obsahovaly ve vymezeném období klíčové slovo chudoba, bylo více než většina, a to 62, spojených s negativitou ve výstupech. Témata se nejčastěji pojila s negativním vyobrazením situace rodin, seniorů, rodičů samoživitelů, lidí s nevyhovujícím bydlením a imigrantů. Dvanáct výstupů se nepojilo s označením konkrétní skupiny. (viz Graf č. 34: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v deníku Právo)

Graf č. 34: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v deníku Právo

Zdroj: Vlastní šetření

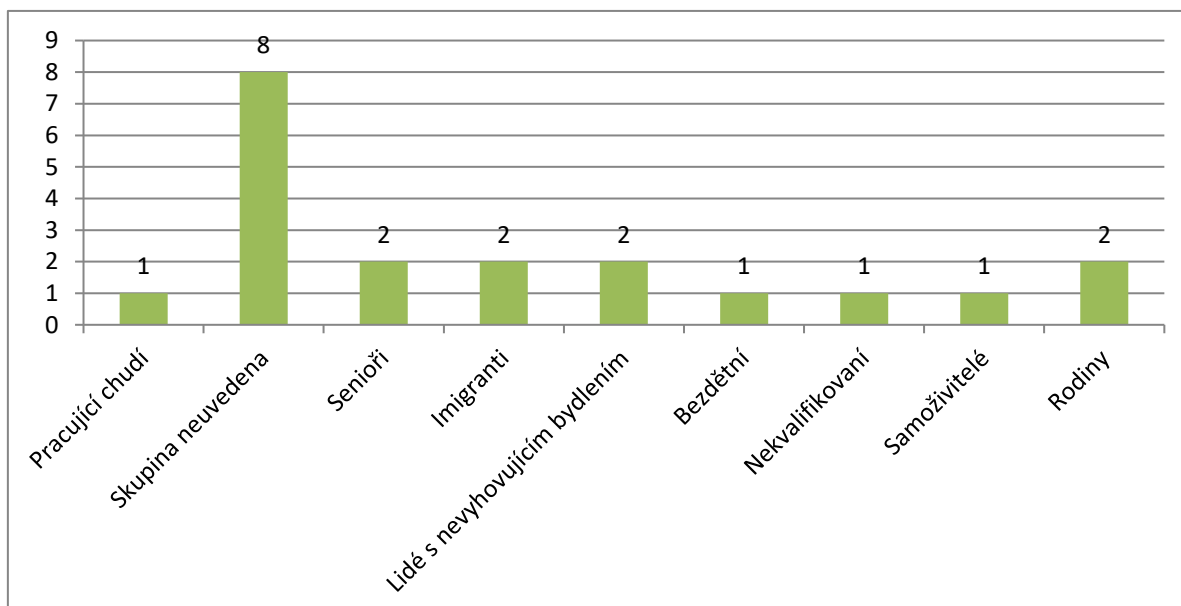
V Lidových novinách bylo z celkového počtu 59 článků 24 spojeno s negativním vyzněním. V porovnání s deníkem Právo a Mladou frontou Dnes nebyl počet negativních výstupů více než polovina. Deník se vyznačoval velkým poměrem článků, kde nebyly skupiny chudých přímo konkretizovány a výstupy se pohybovaly spíše na analytické úrovni. V Lidových novinách nebyli v souvislosti s negativitou označováni lidé žijící v nevyhovujících bytových podmínkách. (viz Graf č. 35: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v Lidových novinách)

Graf č. 35: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v Lidových novinách

Zdroj: Vlastní šetření

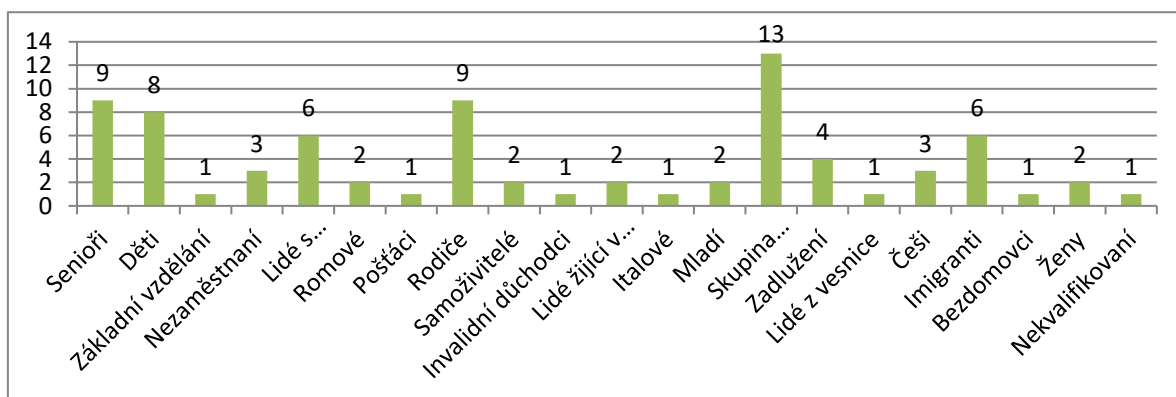
V případě Hospodářských novin převažoval počet výstupů s pozitivním vyzněním. Z celkového počtu analyzovaných 59 výstupů byla pouze 17 přičtena negativita. V souvislosti se zobrazenými skupinami převládaly rovněž nekonkretizované skupiny. Ostatní, v počtu zastoupení dvou výstupů, byli imigranti, rodiny, lidé s nevyhovující bytovou situací a seniori.

Graf č. 36: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v Hospodářských novinách

Zdroj: Vlastní šetření

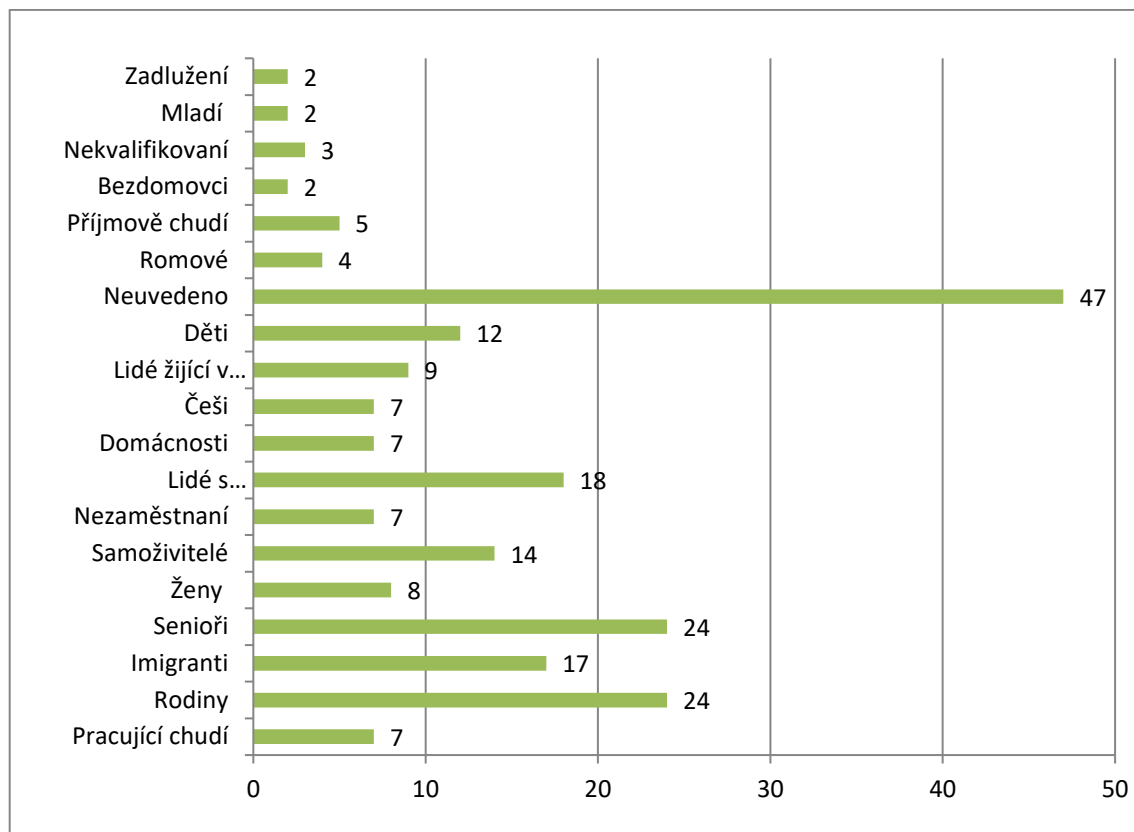
Ve výstupech MF Dnes byla z celkového počtu 75 analyzovaných článků zaznamenána u 49 přítomnost negativity, tedy v největším poměru ze všech zkoumaných. Příznačná byla roztržitost skupin. Největší počet byly opět nekonkretizované články. Přítomnost negativity byla dále nejvíce zastoupena u výstupů spojených se skupinou rodičů, seniorů a dětí. Skupina imigrantů byla rovněž přítomná v šesti výstupech. (viz Graf č. 37: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech MF Dnes)

Graf č. 37: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech MF Dnes

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 38 ukazuje součet výstupů, které byly zobrazeny více než jednou. Celkově převládaly v souvislosti s negativitou výstupy, kde nebyly skupiny chudých blíže specifikovány. Ze zastoupených skupin byli nejvíce zobrazováni seniori, rodiny, lidé s nevyhovujícím bydlením a imigranti. (viz Graf č. 38: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech celkově) Hypotéza se tak potvrdila pouze částečně.

Graf č. 38: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech celkově

Zdroj: Vlastní šetření

Vedlejší výzkumná otázka: negativita a stereotypizace

Vedlejší výzkumná otázka (8.2): Budou mít negativní výstupy tendenci ke stereotypizaci?

Hypotéza (8.2): Negativní výstupy budou mít stereotypní náhled ve spojitosti uprchlictví a konstrukce hrozby pro Českou republiku. Rovněž je předpokládán stereotyp v náhledu na chudé jako na zdroj neřádu a výsledek zahálky, jak uvádí Foulcalt (in Mareš, 1999, s. 92). Hypotéza bude ověřena na základě negativity ve spojitosti se skupinami a stereotypizací pomocí proměnné „negativita a stereotypizace“. Zkoumání proběhne v celkovém součtu i v počtu pro jednotlivé deníky.

Vedlejší výzkumná otázka zaměřující se na stereotypizaci se snaží podchytit převažující vzory zobrazování spojující se s výstupy, které byly označeny za negativní. Z celkového počtu 62 negativních výstupů v deníku Právo bylo selektováno 16 obrazů, jejichž zobrazování může být považované za stereotypní.

Za nejhojněji zastoupené stereotypní obrazy v deníku Právo by se dala jednoznačně považovat témata týkající se uprchlické krize a imigrantů v České republice nebo zemích Evropské unie. Prvním často zmiňovaným tématem bylo zneužívání systému přistěhovalci. Ať už se jednalo o Rumuny, využívající Českou republiku k účelům obchodu s prostitutkami (viz Výstup č. 13), či využívání pracovních příležitostí na úkor vylidněných, chudých krajů, specifikované jako: „*Naopak do oblastí s velkou šancí na dobré a dobře placené zaměstnání se hrnou nejen Češi, ale i Slováci či Ukrajinci.*“ (viz Výstup č. 16)

Převažovala většina výstupů, kde bylo zdůrazněno zneužívání systému spojené s imigrací, která je založená na případech ze zahraničí, či výrocích politiků Evropské unie. Situace byla zobrazena z hlediska obsazování míst k bydlení cizinci v Itálii, které popisuje místní obyvatel jako: „*To není rasismus. Je to o spravedlnosti. Sledovat je, jak obsazují byty, když my nic takového nemáme.*“ (viz Výstup č. 23) V jiném se vyjadřuje německá kancléřka Angela Merkelová: „*Musíme znemožnit přistěhovalce do systému sociálního zabezpečení – také z důvodu sebeobrany.*“ Podobný výrok zazněl i od ředitele Spolkového úřadu pro migraci a utečence Franka Jürgena Weise: „*integrace migrantů do německé společnosti bude trvat dlouhou dobu a bude velice drahá.*“ (viz Výstup č. 117)

Nizozemský ministr zahraničí zase zdůrazňuje po návratu z cest po Ghaně, Pobřeží slonoviny a Senegalu: „*Lidi můžeme posílat zpět jen poté, co byla jejich situace individuálně vyhodnocena. Ale když se podíváte na země, ve kterých jsem byl, ruku na srdce, u nich jde převážně o ekonomické migranty.*“ (viz Výstup č. 215) Výroky se netýkaly pouze zahraničí, lze jmenovat i zprávu o průzkumu z českého prostředí s titulkem: „*Každý druhý vidí v usídlení uprchlických rodin problém.*“ (viz Výstup č. 166)

Dalším příkladem stereotypizace v souvislosti s imigranty je spojení uprchlické krize s hrozbou. Tato hrozba byla spojená s terorismem islámského státu, o kterém se hovořilo například v německém listu Welt am Sonntag: „*List se dostal k dokumentu, podle něhož se objevují náznaky, že islamisté se snaží jako dobrovolníci získat krátkodobé služební posty v německé armádě.*“ (viz Výstup č. 117) nebo konstrukce hrozby epidemie tropické choroby, která je popisovaná jako smrtelná choroba přenášená syrskými uprchlíky a o které odborník z liverpoolské univerzity říká: „*Není vyloučeno, že nemocní jsou už i na jihu Evropy.*“ (viz Výstup č. 175) Často byly přítomny výrazy jako „*ochrana před uprchlíky*“ (viz Výstup č. 96), „*posílení pohraniční stráže*“ (viz Výstup č. 218) a „*zavřít brány a vypořádat se s migranty*“. (viz Výstup č. 173) Nejvíce krajním byl citovaný výrok

Lorenza Fontany z italské Ligy severu: „*Přistěhovalectví je zlo, Evropanky by měly být plodnější.*“ (viz Výstup č. 218)

Dalším frekventovaným tématem spojeným s negativitou a stereotypizací byl negativní obraz politiků vytvářející dojem nedůležitosti politiky, a to nejen na území České republiky. Například průzkum, který ukazuje, že politika je lidem vzdálená a nepovažují ji za důležitou. (viz Výstup č. 49) Nebo jak řekl Andrej Babiš o tehdejšími premiérovi ČSSD Bohuslavu Sobotkovi: „*Chodit stříhat pásy a jenom o věcech mluvit jako on umí každý.*“ (viz výstup č. 112) Příklad ze Slovenska se týká vyjádření studenta z Banské Bystrice, který zmiňuje: „*Levice nebo pravice, všichni politici jsou zkorumpovaní.*“ (viz Výstup č. 151)

V malém měřítku šlo spatřit, že rovněž na nesezdané soužití bylo pohlíženo s jistou dávkou předsudků: „*Řada dětí narozených mimo manželství má přitom i každý večer doma své biologické rodiče.*“ (viz Výstup č. 16)

Dalším příkladem vyskytované negativity ve spojitosti se stereotypizací byly často zmiňované skeptické postoje vůči Evropské unii. Například Lidová strana Naše Slovensko, která označuje Evropskou unii za „*novodobý žalář evropských národů,*“ (viz Výstup č. 151) nebo vyjádření nejmenovaného diplomata EU, kdy „*unijní činitelé hledí jen na nejbližší volební termín.*“ (viz Výstup č. 96) V článku týkajícím se Brexitu uvedl ministr spravedlnosti Michael Gove a bývalý starosta Londýna Boris Johnson, že „*Cameron klame obyvatelstvo, když tvrdí, že se Británie bude schopná vypořádat se silnou imigrací i v případě, že zůstane členem Evropské unie.*“ (viz Výstup č. 173) Lze také zmínit prohlášení odmítající povinné kvóty europoslance za ODS Jana Zahradila, že „*Europarlament je nepoučitelný.*“ (viz Výstup č. 218)

Odlišným příkladem stereotypního zobrazování bylo vyobrazení dětí chudých rodičů, které byly označovány za problémové, se špatnými komunikačními schopnostmi či špatným prospěchem ve škole. Tento vzor se často opakoval s různými obměnami a zdůrazňoval kontinuitu chudoby, předávanou z generace na generaci. Například, titulky „*Traumata z dětství urychlují stárnutí,*“ (viz Výstup č. 83) či studie, zaměřená na to, že obézní děti často pocházejí z chudých rodin (viz Výstup č. 274), nebo výstup, kde Miloš Staněk z Medianu říká: „*Chudoba rodin výrazně zvyšuje šance na problémy dětí ve škole, v komunikaci v rodině, ve výchově a další rodinné problémy.*“ (viz Výstup č. 147)

Chudí lidé byli často spojováni s patologickými jevy, jako kriminalita, nezaměstnanost a práce na černo. (viz Výstupy č. 268, 284, 242) Tehdejší ministryní Marksovou byli

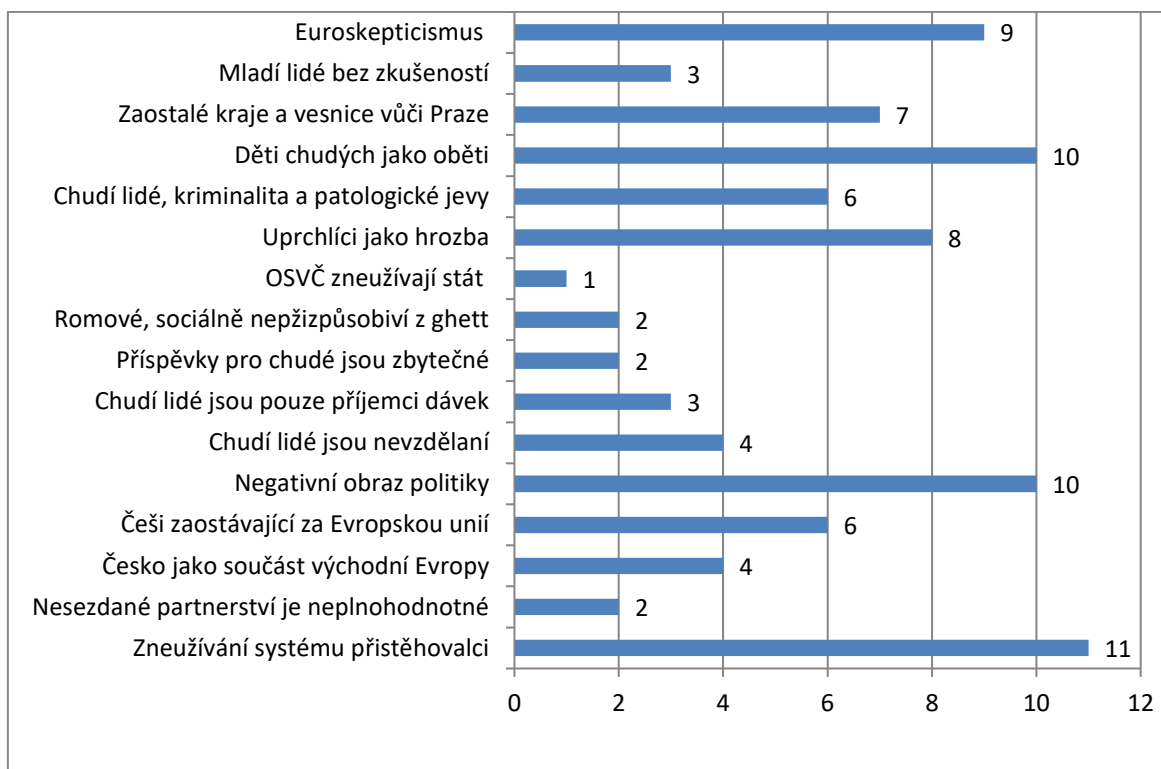
paušalizování na neslušné nájemníky: „*Ptám se, jak můžeme ochránit slušné nájemníky, kteří ve společném nájmu přispívají na opravu domu nebo na nové výtahy, a teď jim tam spekulanti stěhují sociálně nejslabší. My jim platíme dávky a nemáme nástroj, jak říct, že dávky platit nebudeme.*“ (viz Výstup č. 214) Dále byly skupiny chudých označovány za nevzdělané a finančně negramotné. (viz Výstupy č. 49, 235 a 242)

Jiným příkladem bylo stereotypizování jiných krajů, měst, či vesnic mimo Prahu na chudé a zaostalé, například podléhající extremistickým stranám. Politolog Tomáš Koziak shrnuje situaci na Slovensku: „*Kotlebovci mají ve své voličské základně dva pilíře: chudší regiony a prvovoliče.*“ (viz Výstup č. 151) V České republice poukazují na rozdíly mezi regiony, přičemž za nejzaostalejší lokalitu je považován sever Čech a Moravy. (viz Výstup č. 108)

Mezi skupiny, které měly nižší zastoupení, byli mladí lidé bez zkušeností prezentováni buď jako pracovně neuplatnitelní (viz Výstup č. 160), nebo jako ti, jež neznají historii a podléhají extremistickým stranám. (viz Výstup č. 151) Dále osoby samostatně výdělečně činné, mající nízké peníze, které si dle slov exministrnyň Marksové „*platí nízké odvody, ušetří, a pak spláćou nad výdělkem.*“ (viz Výstup č. 276)

Menšina Romů nebyla celkově ve výstupech příliš zastoupena. V obou případech ovšem byli Romové vykresleni jako nepřizpůsobiví obyvatelé ghett (viz Výstup č. 214 a č. 284) Za náhled, který by se dal označit za stereotypní, lze považovat i vyobrazení chudých lidí, kteří nechtějí pracovat a pobírají dávky, který demonstruje výrok prezidenta Miloše Zemana, který byl zároveň i titulkem: „*Kdo nechce pracovat, ať nebere dávky,*“ *hřímal Zeman.* Což může být příznakem druhého příkladu, kdy jsou dávky pro chudé označovány za zbytečné. Například ve Výstupu č. 143 je doplatek na bydlení označen jako penězovod, nebo již zmiňovaný prezident Zeman, který tyto dávky zpochybnil výrokem: „*Dalším krokem je redukce zbytečných výdajů státního rozpočtu, pokud jde o příspěvky hmotné nouze a příspěvky na bydlení, které pouze podporují byznys s chudobou a ubytovny.*“ (viz Výstup č. 53)

Poslední dvě stereotypní zobrazení pojící se s negativitou příslušela vnímání Česka jako součástí východní Evropy, například: „*střední a východní Evropa se nicméně v posledních letech ke mzdové úrovni západní Evropy přibližuje.*“ (viz Výstup č. 11) S tím souvisí i často opakující se zaostalost za Evropskou unií, i když bylo často zmiňováno, že se tak děje navzdory ekonomickému růstu. (viz Graf č. 39: Negativita a stereotypizace deník Právo)

Graf č. 39: Negativita a stereotypizace deník Právo

Zdroj: Vlastní šetření

V Lidových novinách převládá stereotypní obraz Evropské unie jako nestabilní instituce, která z České republiky i jiných členských zemí odčerpává peníze, jak hlásají například titulky u článků č. 100 a 155: „Brusel dá méně novým členům, více na běžence“ a „Brexit připraví Česko o desítky miliard.“ V několika případech byl uváděn obraz ostatních členských států potýkajících se s krizí, například: „Řecko opět neplní zadání.“ (viz Výstup č. 179) Nebo například titulky: „Belgie, evropská líheň džihádu.“ (viz Výstup č. 230) Konstrukce nebezpečí v souvislosti s hrozbou terorismu byla patrná rovněž ve stejném výstupu: „Pokud jde o pozadí toho, kterak se z Belgie stala největší líheň evropských džihádů, do značné míry se jedná o velmi podobný fenomén, s nímž se potýká sousední Francie.“ Dalším hojně zastoupeným opakujícím se prvkem ve výstupech souvislých s negativitou byla konstrukce uprchlictví jako hrozby. Ať už se jednalo o užití slov jako „výdaje na uprchlíky a související bezpečnostní opatření, zápas s uprchlickou krizí, či vetřelci.“ (viz Výstupy č. 100, 198 a 282) Nebo nepřímé deklarování z úst zástupců charity, že pomoc nepotřebují: „Oni neublíží uprchlíkům, ale tisícům klientů, kteří s uprchlíky nemají nic společného, a kteří pomoc Charity potřebují.“ (viz Výstup č. 282)

Specificky zastoupenou skupinou v Lidových novinách bylo rozporování některých analýz a nedůvěra ke statistickým datům. Například ve výstupu č. 64, který říká: „*Statistická data bývají ošemetná.*“ Dále pak výraz v souvislosti s analýzou „*tvrdí to alespoň studie...*“ (viz Výstup č. 196), nebo přímé vyvrácení studie OECD českými odborníky: „*Když Lidové noviny konfrontovaly české odborníky s výsledky studie, reakce byly prudce odmítavé.*“ (viz Výstup č. 125)

Dalším opakovaným vzorem bylo zobrazení zaostávající životní úrovně v České republice v porovnání s rostoucí ekonomikou, například prezentovaná studie: „*máme se lépe, ale cítíme se hůře,*“ nebo „*platy v České republice rostou způsobem, který dává připomenout předkrizová léta.*“ (viz Výstup č. 30 a 247) S životní úrovní nepatrně souvisí i poukazování na prohlubující se nerovnosti: „*rostoucí nerovnost je jako bomba před explozí.*“ (viz Výstup č. 30)

V menším měřítku pak byly zastoupené obrazy chudých lidí jako nevzdělaných, jako například těch, kteří volí navzdory radám odborníků Donalda Trumpa, či hlasují pro Brexit. (viz Výstup č. 32) Další stereotypní zobrazení chudých bylo spojené s patologickými jevy a kriminalitou: „*nezaopatření žadatelé se až agresivně domáhají bezplatné právní pomoci.*“ (viz Výstup č. 80) Nebo článek č. 277, kde ekonom Jan Žůrek popisuje znovuobjevení odsunutého problému chudoby: „*lidé více řeší kriminalitu, nezaměstnanost, znečištění ovzduší a rozvodovost. To koreluje s xenofobními náladami.*“

Podobně jako v jiných výstupech byly přítomné obrazy zdůrazňující neschopnost politiků nebo státu jako takového s důrazem na byrokracii. Ve dvou výstupech bylo selhání přisuzováno politikům, kteří zastupovali Evropskou unii. Pouze jednou bylo zmíněno selhání státního systému v České republice: „*bezplatná právní pomoc patří mezi oblasti, v nichž stát dlouhodobě selhává.*“ (viz Výstup č. 80)

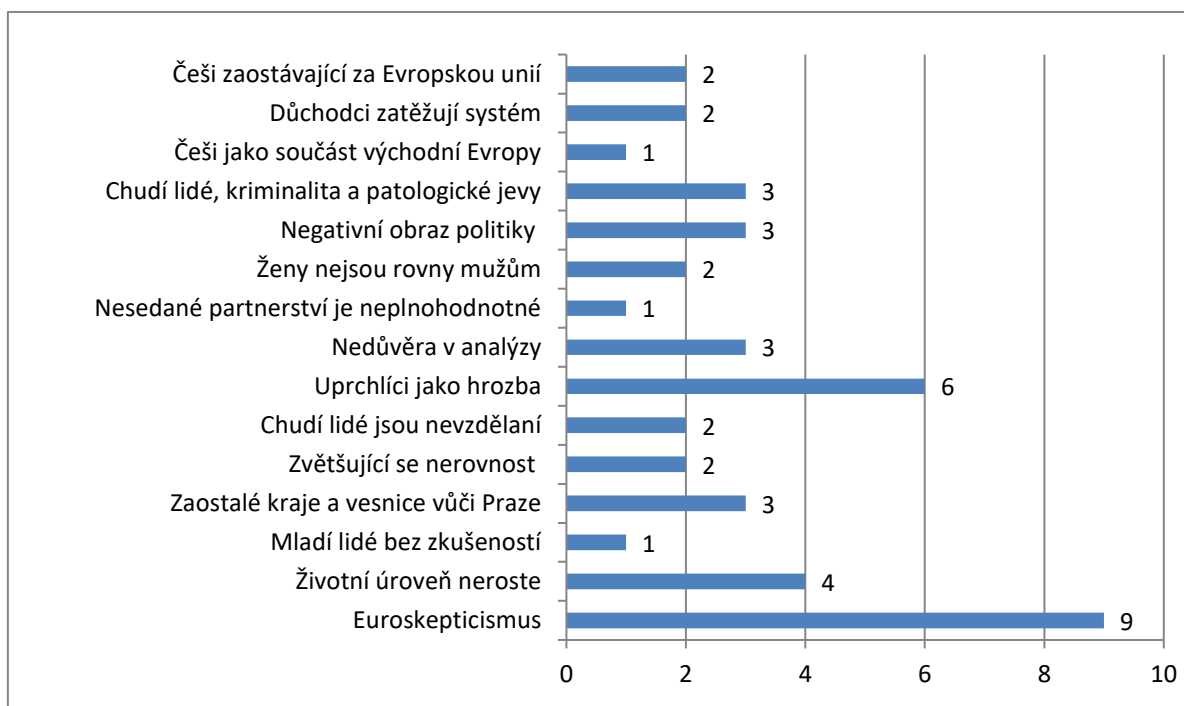
Zmíněna byla rovněž zaostalost České republiky vůči Evropské unii, ale také výstupy demonstrující tuzemské chudé a zaostalé kraje vůči Praze, s vykreslenými sociálně vyloučenými lokalitami. Rovněž byly nalezeny články přiřazující Českou republiku spíše ke státům východní Evropy.

Obdobně jako v MF Dnes byly přítomny výstupy zdůrazňující seniory jako přítěž sociálního systému. Například ve výstupu č. 196 je zdůrazněno, že: „*stárnutí populace ovlivní ekonomiky i kvůli nižší produktivitě v práci.*“ Nebo studie OECD, která říká, že se čeští

důchodci mají nejlépe z celé Evropy. Ta je sice rozporována, zároveň je však dodáno, že je pouze malé procento důchodců, které trpí extrémní chudobou. (viz Výstup č. 125)

Pouze v Lidových novinách byla v souvislosti s negativitou spatřena stereotypizace žen. Konkrétně v případě výstupu č. 64, kde se uvádí: „*Obhájci genderové rovnosti se mohou zaštiťovat rovnými příležitostmi a právo jim bude dávat za pravdu, přesto biologická odlišnost a podíl žen na tvorbě potomka způsobují, že část žen s malými dětmi se ocitá na hranici chudoby a někdy hluboko pod hranicí.*“ A také: „*Paradoxně jsou to právě ženy, které se rozhodují emocionálně a častěji bez rozmyslu opouštějí muže, iniciují rozvodová stání a s dětmi odcházejí do nejistoty, což má důsledek v poklesu životní úrovně po porodu nejméně o 50 %, zatímco muži se finančně uleví.*“

Rovněž tamtéž lze spatřit výrok o nesezdaném soužití: „*Statistická data bývají ošemetná, nicméně v případě samoživitelek jsou zcela jasná. Polovina dětí se rodí nesezdaným párům, polovina manželství se rozvádí, rozchodovost nesezdaných partnerství je ještě dvakrát vyšší.*“ (viz Graf č.40: Negativita a stereotypizace Lidové noviny)

Graf č. 40: Negativita a stereotypizace Lidové noviny

Zdroj: Vlastní šetření

V Mladé frontě Dnes převládá mezi výstupy nejvíce stereotypní náhled na politiku jako nedůležitou s neschopnými politiky, s častým zdůrazňováním selhání státu na různých

úrovních. Ve výstupu č. 20 se například psalo, že: „*sami úředníci uznávají, že se finanční prostředky nedaří utrácet tak rychle, jak čekali.*“ Nebo konstatování: „*jestli chudé dítě dostane oběd, záleží na tom, v jakém kraji žije.*“ (viz Výstup č. 21) „*Stát špatná rozhodnutí podporuje tím, že k němu vytváří podmínky.*“ (viz Výstupy č. 55 a 60) „*Stát v penzi slušnou životní úroveň nezajistí.*“ (viz Výstup č. 106)

Frekventovaněji než v ostatních denících byli rovněž znázorňováni chudí v souvislosti s kriminalitou a patologickými jevy. Chudí byli znázorňováni například jako: *neplatiči požívající po nocích, osoby vybydlující byty, osoby žijící v ghettech, kde bují prostituce, nebo uživatelé drog, kteří se rádi napijí.* (viz Výstupy č. 197, 200, 195 a 187) Za jistý druh stereotypizace může být považováno například i vyvracující tvrzení, které ovšem v počátku uvažuje o chudých právě konformním způsobem: „*i když ve Stovkách bydlí spíše chudší lidé a většina rodin je v hmotné nouzi, jen malé procento osob a rodin je svým okolím považováno za problémové či nepřizpůsobivé.*“ (viz Výstup č. 79)

Dále bylo ve spojení s negativitou o chudých stereotypně uvažováno v zúženém duchu, jako pouze o příjemcích dávek. „*Nelze podporovat pouze děti, jejichž rodiny jsou v evidenci úřadu práce a dvacet měsíců pobírají dávky hmotné nouze.*“ (viz Výstup č. 20) Nebo tvrzení: „*...dávky jsou vysoké, smysl života se vytrácí.*“ (viz Výstup č. 122), „*...některým tento styl života vyhovuje.*“ (viz Výstup č. 156) a „*Spousta lidí je našťvaná, že sociální dávky fungují jako dojná kráva, kdy sociálně slabé ani nemotivují jít do práce. Ale to jsme nezapříčinily my, tak je nastavený systém.*“ (viz Výstup č. 197)

V hojnějším zastoupení byly rovněž zastoupeny negativní postoje k Evropské unii. Uvést lze například titulky: „*Unii začínají chybět peníze*“ a „*Přidejte imigrantů, žádá EU*“. (viz Výstupy č. 70 a 129) Dále byly také přítomné negativní dopady na ostatní státy: „*pod tlakem Evropské unie zvedá Ukrajina ceny na tržní úroveň.*“ (viz Výstup č. 52) a výstup č. 25, který popisuje krizi Itálie a pak dodává: „*To vše se nyní děje v třetí největší ekonomice mezi zeměmi platícími eurem.*“

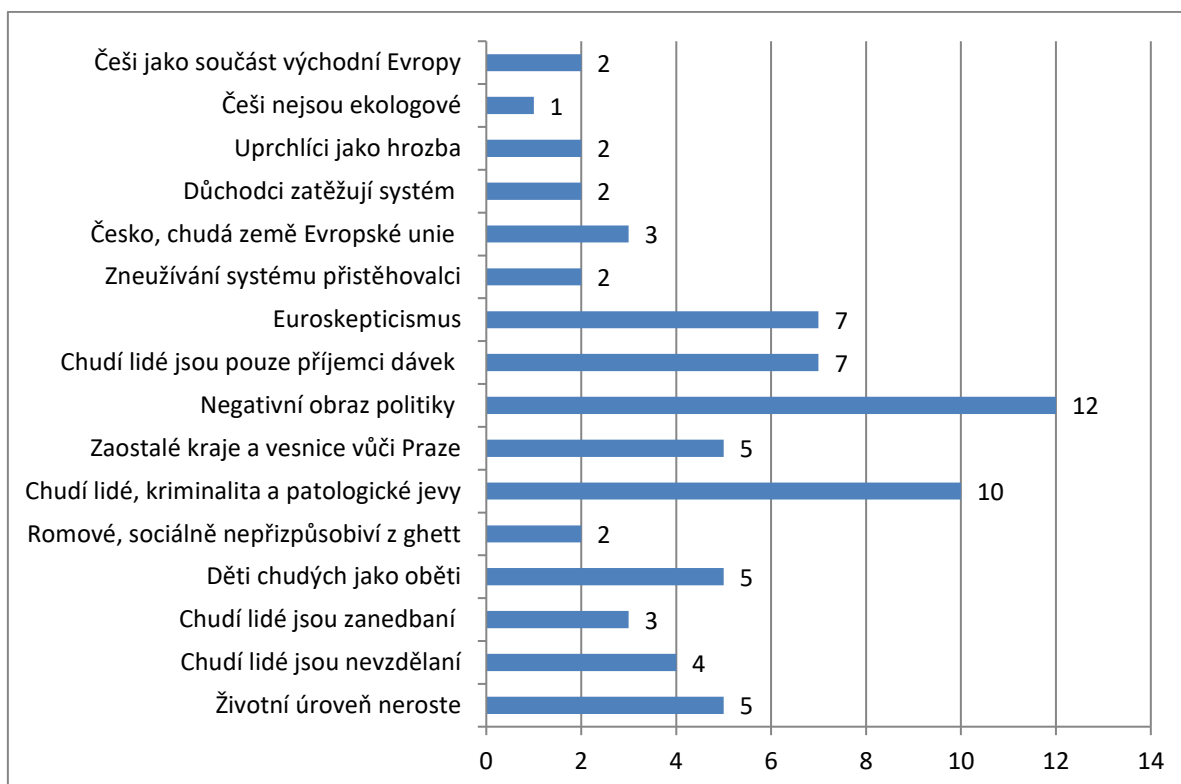
Stejně jako u ostatních deníků byla zmiňována zaostalost jiných krajů, měst a vesnic, často v porovnání s Prahou. „*Pošta je ve ztrátě, musí zajistit doručování pošty v nejdlejších regionech.*“ (viz Výstup č. 17) Je možné sem zařadit i články zmiňující se o těchto místech jako o: „*vyložených lokalitách severu Čech,*“ či „*odlehlych koutech České republiky*“. (viz Výstupy č. 7 a 197)

Přítomné bylo rovněž zdůrazňování stejné, nebo špatné životní úrovně obyvatelstva, navzdory ekonomickému růstu. „*Ekonomice se daří, ale životní úroveň neroste.*“ (viz Výstup č. 7) „*Ekonomika roste, přesto jsme ve schodku.*“ (viz Výstup č. 92) *Výška průměrných platů neodpovídá ani zdaleka hospodářské situaci země.*“ (viz Výstup č. 157)

Chudí lidé byli rovněž znázorňováni jako nevzdělaní, například že: „...*dělají špatná a nezodpovědná rozhodnutí.*“ (viz Výstup č. 55). Často bylo upozorňováno také na problémy chudých lidí s hygienou, například na „*mezery v prevenci*“ (Výstup č. 7), nebo na „*zatuchlé chodby a špinavé stěny.*“ (viz Výstupy č. 7 a 200)

Romská menšina byla rovněž zastoupena, negativita a stereotypní náhled byl přítomen například v titulku: „*Sepište své problémy s cikány...*“ (viz Výstup č. 79) Nebo konstatování, že v případě lokality Mostecka: „*zároveň neplatí vžitá představa, že jde o romská ghetta.*“ (viz Výstup č. 79)

Ve dvou případech byli senioři viděni jako skupina, která zatěžuje systém, a to ve výstupu č. 92, kde je řečeno, že: „*penzistům se přidalo více, než muselo.*“ A dále, že: „*Češi mylně žijí v domnění, že se o ně vláda v důchodu postará. Jenže ve skutečnosti může státní důchod ochránit pouze před pádem do chudoby.*“ (viz Výstup č. 107) Úloha státu je zde posunuta z pečovatele na pouhého zachránce před chudobou. (viz Graf č. 41: Negativita a stereotypizace MF Dnes)

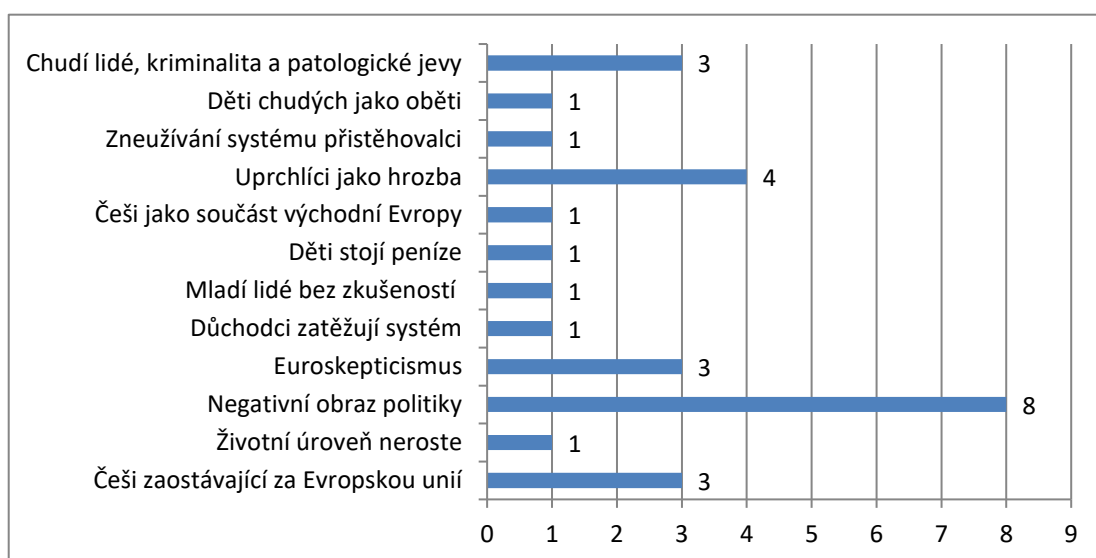
Graf č. 41: Negativita a stereotypizace MF Dnes

Zdroj: Vlastní šetření

Z celkového počtu 28 zkoumaných článků označených za negativní v Hospodářských novinách, byl nejčteněji zastoupen stereotypní obraz neschopné vlády a poukazování na byrokracii. „Spousta chudých lidí, kteří by na dávku nárok měli, o této možnosti neví...a pokud to zjistí, odradí je hodně složitý formulář, který musí k příspěvku vyplnit.“ (viz Výstup č. 207) „Využití peněz z evropských fondů brzdí byrokracie.“ (viz Výstup č. 229) Nebo přímo kritika politiky: „Politikům se nedaří splnit vše, co naslibovali.“ (viz Výstup č. 137) „Vlády, které se budou seniorům podbízet, můžou zhoršit situaci.“ (viz Výstup č. 88)

Druhým nejfrekventovanějším stereotypem v souvislosti s negativitou bylo zobrazování uprchlíků jako hrozby. Geograf Dušan Drbohlav v jednom ze článků říká: „Není to náš civilizační okruh, je to jiný svět, v němž mnohdy platí zcela jiná pravidla. I proto jsme dnes tam, kde jsme.“ (viz Výstup č. 272) Stejně tak jako v jiných výstupech převládaly u tohoto tématu výrazy jako „ochrana vnějších hranic“, „zabetonování hranic“ a „problém s uprchlíky teprve přijde“. (viz Výstupy č. 95, 213, 272)

K méně zastoupeným patřilo spojení chudých lidí s kriminalitou a patologickými jevy. Například vyjádření tehdejší ministryně Marksové k obědům pro chudé děti zdarma: „Nebudu hodnotit, jestli otec chlastá nebo ne. Chci, aby se to dítě najedlo. Ten zbytek mě už vlastně nezajímá.“ (viz Výstup č. 275) Mezi ojedinělé stereotypy patřilo například vnímání dětí jako ekonomické přítěže, kdy německý ekonom Hans-Werner Sinn říká: „Z dětí se stal v Německu rušivý faktor. Stojí peníze, omezují svobodu konzumu a vedou k sociálnímu poklesu.“ (viz Výstup č. 88) Dalším ne příliš častým stereotypem bylo zobrazení důchodců jako přítěž systému. „Jako by starší generaci nestačilo, že po sobě zanechává státní dluh a těžila z bezplatného školství.“ (viz Výstup č. 88) (viz Graf č. 42 Stereotypizace a negativita Hospodářské noviny)

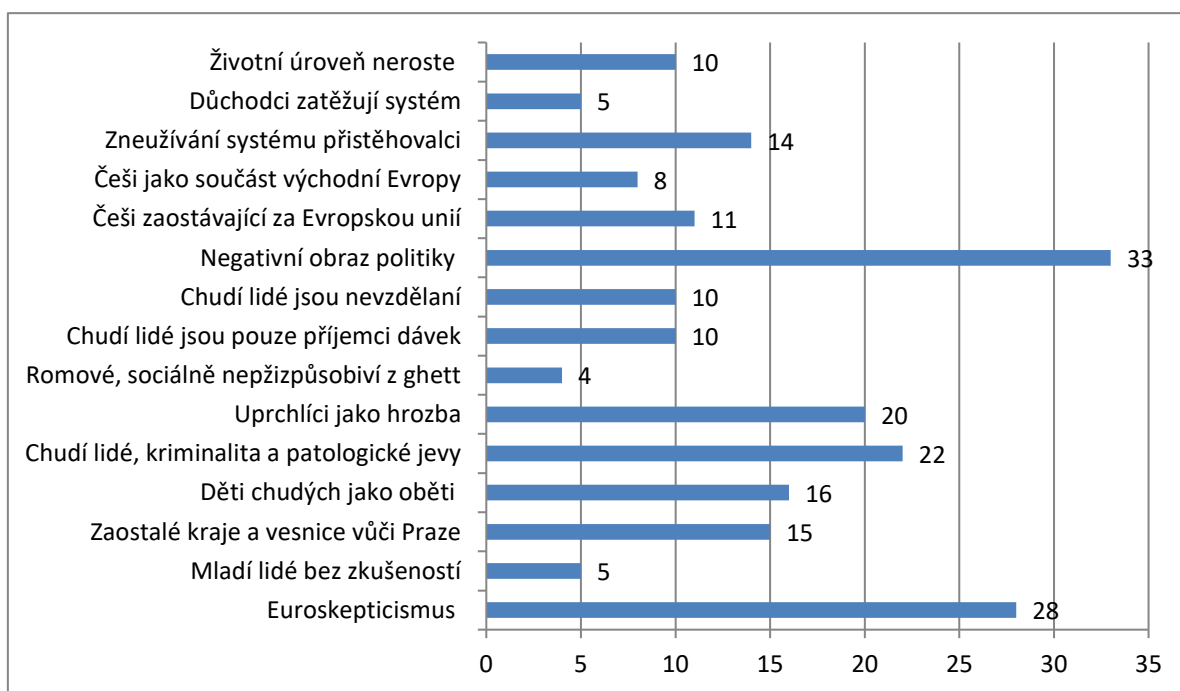
Graf č. 42: Stereotypizace a negativita Hospodářské noviny

Zdroj: Vlastní šetření

Z celkového shrnutí obrazu stereotypizace ve zkoumaných člancích, které byly definované jako negativní, lze spatřit, že nejvíce zastoupené bylo negativní zobrazování politiky a záporných postojů vůči Evropské unii. Přítomným prvkem bylo také zmiňování zaostalých částí České republiky vůči Praze, označované často za vyloučené lokality, nebo místa sociálně slabých. Stereotypní náhled byl přítomen také u označování chudých v souvislosti s kriminalitou a patologickými jevy, rovněž ve spojitosti s nízkým, nebo žádným vzděláním, či přijímáním dávek. V souvislosti s chudými byly také často zmiňovány děti jako oběti špatné situace rodičů.

Výrazným stereotypním obrazem byla uprchlická tematika, sestávající jak z konstrukce hrozby, tak náhledu na uprchlíky jako na lidi využívajících systém. Když se hovořilo o jiných cizincích, byl jejich status odvozen od národnosti, ke které patří, například Slovák, Ukrajinec, atd. Už samotné přisouzení stavu uprchlíka, či imigranta, u kterého není povětšinou zmíněna národnost (a vlastně jako by nikam nepatřil) má stereotypní náboj. Představíme si osobu, jdoucí za prospěchem, vyznávající odlišné náboženství a nerespektující kulturu západních zemí. Toto vidění bylo ve zkoumaných médiích posilováno.

Opakující se negativní hodnotové soudy uprchlíků a romské menšiny (které ovšem nebyly tak hojně zastoupeny) by se daly označit za případy stigmatizace, kdy osobám přisoudíme jeden charakteristický rys, na základě něhož je posuzujeme. Chudí samostatně byli občas vnímáni jako oběti špatného nastavení systému (viz kapitola odpovědnost), častěji však jako strůjci své situace. Případy, kdy byla v souvislosti s chudými zmiňována kriminalita, nevzdělanost, pasivita omezená na pouhý příjem dávek, bychom mohly označit rovněž za stigmatizující. (viz Graf č. 43: Stereotypizace celkově)

Graf č. 43: Stereotypizace celkově

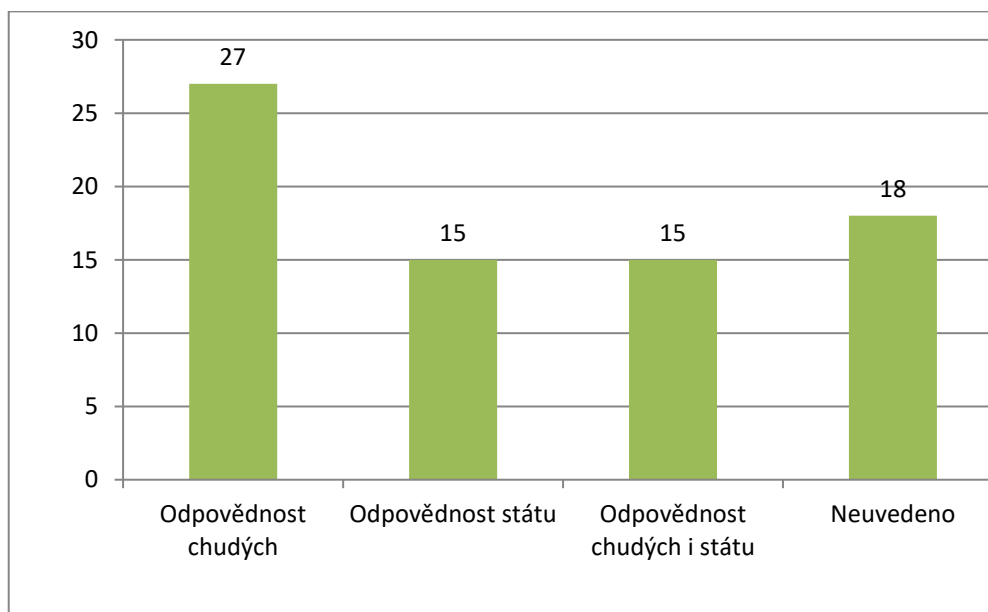
Zdroj: Vlastní šetření

3.1.9 Vedlejší výzkumná otázka: odpovědnost

Vedlejší výzkumná otázka (9): Komu budou výstupy připisovat odpovědnost?

Hypotéza (9): Analyzované texty budou nejčastěji připisovat odpovědnost chudým za vlastní chudobu a budou tak na problematiku hledět principem ekvivalence, tj. kolik práce jedinec do systému vloží, tolik benefitů se z něj vrátí zpět. Upozaděný bude princip solidarity, který představuje tlak na redistribuci zdrojů. Převládá v něm představa, že je odpovědností státu se s chudobou vypořádat. Hypotéza bude zodpovězena pomocí proměnné „odpovědnost“. Analýza bude realizována jak v celkovém součtu, tak na úrovni jednotlivých deníků.

V Mladé frontě Dnes se tato hypotéza potvrdila. Ve výstupech převládalo přikládání odpovědnosti chudým za vlastní chudobu. Tento jev taky byl tak vnímán spíše z individuálního hlediska. Nabízí se spojitost s převažující přítomností negativity ve výstupech. Výstupy, ve kterých se hovořilo o odpovědnosti státu, popřípadě o odpovědnosti obou stran byly rovnoměrně zastoupené. (viz Graf č. 44: Odpovědnost MF Dnes)

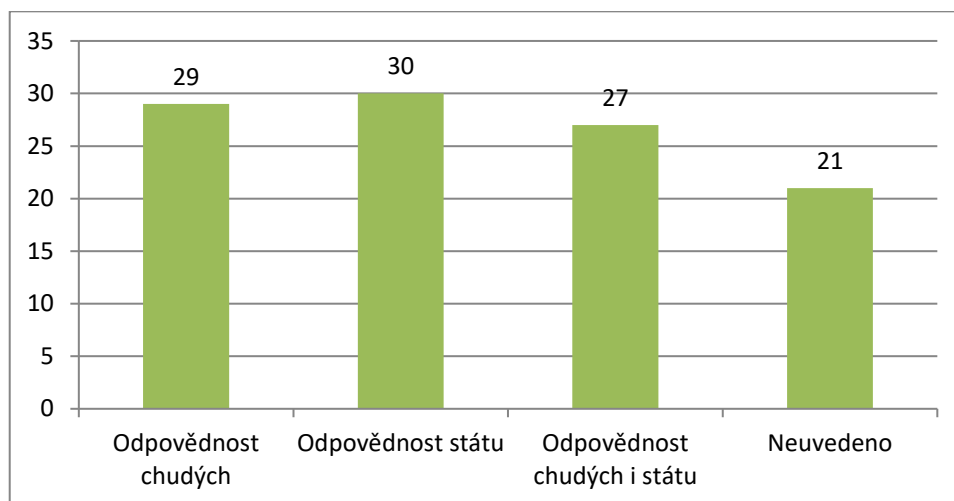

Graf č. 44: Odpovědnost MF Dnes

Zdroj: Vlastní šetření

V deníku Právo byl podíl odpovědnosti státu a chudých téměř vyvážen. O jeden výstup převládalo spatřování odpovědnosti na straně státu. Výsledek je možné přikládat sociální

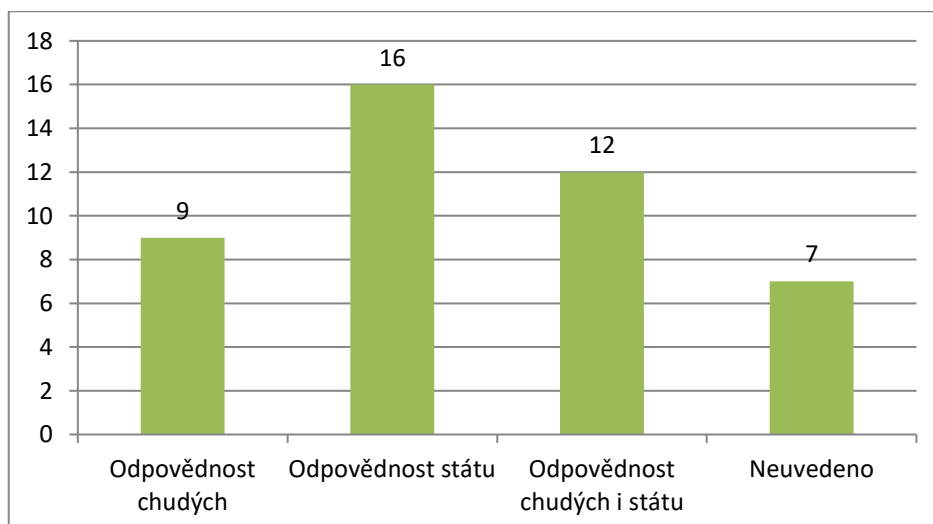
orientaci deníku, jejíž součástí by měl být rovněž princip solidarity. (viz Graf č. 45: Odpovědnost Právo)

Graf č. 45: Odpovědnost Právo

Zdroj: Vlastní šetření

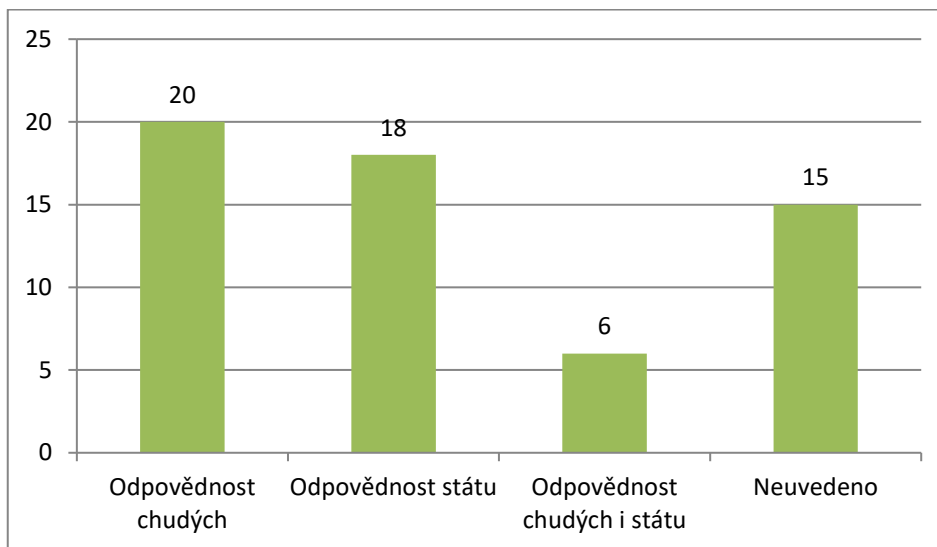
Hospodářské noviny připisovaly ve svých výstupech větší odpovědnost za chudobu státu. Spatřování viny za chudobu ve státních selháních může souviset s ekonomicko-analytickou povahou deníku, která má tendenci více se profilovat například v tématech rozpočtu, nebo zákonech a jejich možných dopadech na společnost. (viz Graf č. 46: Odpovědnost Hospodářské noviny)

Graf č. 46: Odpovědnost Hospodářské noviny

Zdroj: Vlastní šetření

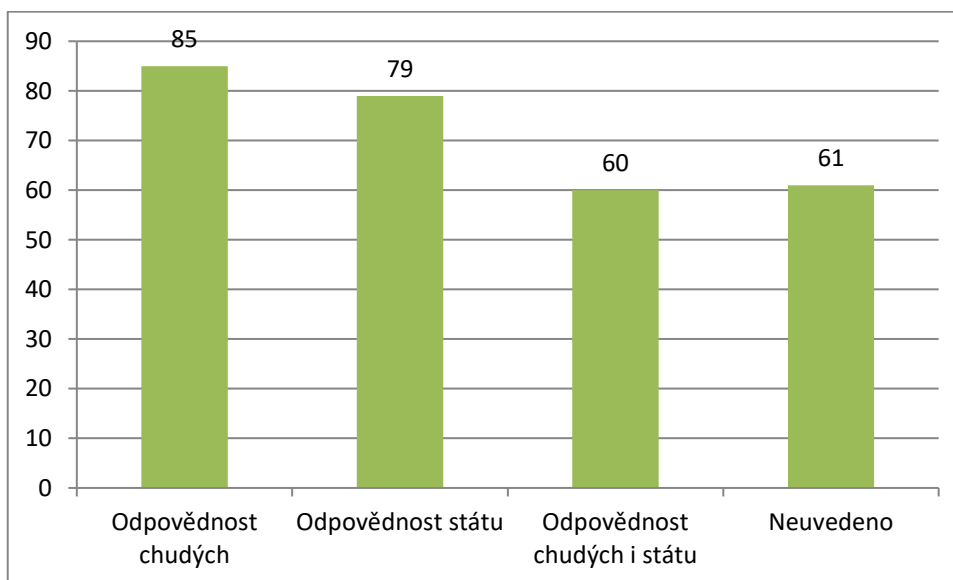
Lidové noviny připisovaly odpovědnost za chudobu nejčastěji chudým. Vyvážené vidění odpovědnosti bylo v deníku zmiňované jen zřídka. (viz Graf č. 47: Odpovědnost Lidové noviny)

Graf č. 47: Odpovědnost Lidové noviny

Zdroj: Vlastní šetření

V celkovém součtu se hypotéza o připisování odpovědnosti chudým za vlastní chudobu s malým rozdílem potvrdila. Nepatrně zaostávaly výstupy, spatřující odpovědnost na obou stranách. (viz Graf č. 48: Odpovědnost celkově)

Graf č. 48: Odpovědnost celkově

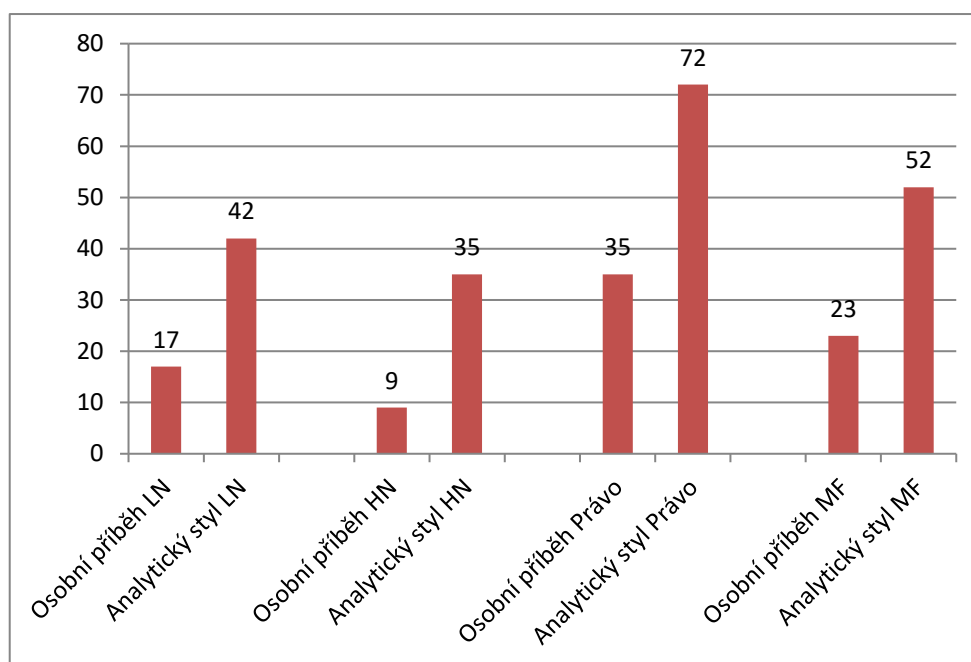
Zdroj: Vlastní šetření

3.1.10 Vedlejší výzkumná otázka: charakteristika článku

Vedlejší výzkumná otázka (10): Jak budou texty charakterizovány?

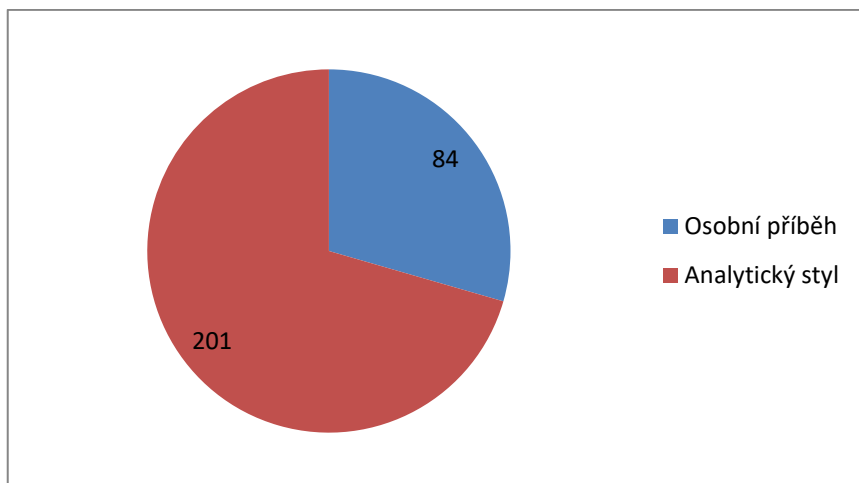
Hypotéza (10): Ve zkoumaných výstupech bude převládat, z důvodu zkoumání žánru zpravodajství, spíše analytický styl. Osobní příběh jedince bude užit jen zřídka. Hypotéza bude ověřena pomocí proměnné „*charakteristika článku*“. Analýza proběhne jak v celkovém součtu, tak srovnáním na úrovni jednotlivých deníků.

Tato hypotéza se potvrdila, ve všech periodikách převládal většinou analytický styl. (viz Graf č. 50: Charakteristika článku celkově) Nejhojněji byl osobní příběh zastoupen v deníku Právo, a sice jak celkově, tak i poměrem k danému periodiku. Následovala MF Dnes a Lidové noviny. Nejméně byly osobní příběhy jedinců přítomné v Hospodářských novinách. (viz Graf č. 49: Charakteristika článku jednotlivá periodika)

Graf č. 49: Charakteristika článku jednotlivá periodika

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č.50: Charakteristika článku celkově

Zdroj: Vlastní šetření

3.2 Hlavní výzkumná otázka: závěry kvantitativní analýzy

Hlavní výzkumná otázka: Jak média zpravovovala o tématu chudoby ve zpravodajských výstupech ve vymezeném období? (Od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016)

Nejprve budou mediální obrazy rozebrány jednotlivě za každý deník, poté bude situace shrnuta celkově. Nejvíce ze všech zkoumaných periodik referoval o tématech chudoby v období roku 2016 deník Právo, který uveřejnil 107 výstupů. Ze zkoumaných plátků tomuto tématu rovněž věnoval největší pozornost na titulních stranách. Rozsahem zde byly průměrně uveřejněny kratší výstupy, přibližně na čtvrt strany.

Nejcharakterističtějším prvkem deníku Právo byl vysoký poměr zastoupení politických reprezentantů v přímé řeči. Z hlediska politických stran byl prostor nejvíce dáván zástupcům ČSSD. U témat chudoby se tak potvrdila levicová inklinace, která je často deníku Právo přisuzována. Téměř ve dvou třetinách výstupů převažovalo negativní vyznění výstupů. Skupiny i témata, o kterých se ve zkoumaných člancích hovořilo, odpovídaly rovněž vládní agendě. Nejčastěji byla zastoupena politická témata, jak domácí, tak zahraniční, týkající se Evropské unie. Často byli v souvislosti s chudobou zmiňováni rovněž senioři a důchodová reforma, sociální bydlení, rodiny s dětmi a ženy.

Prostor byl věnován také tematice imigrace. Tyto výstupy vykazovaly největší míru stereotypizace, kde byli uprchlíci viděni buď jako hrozba, nebo jako lidé, zneužívající systém v cílové zemi. Za stereotypní by se dal považovat také častý negativní obraz domácí politiky a Evropské unie, která byla často viděna jako byrokratická organizace, vyvádějící

z České republiky peníze. Rovnoměrně byla ve výstupech zastoupena odpovědnost státu za chudobu i odpovědnost chudých za vlastní situaci. Jako v ostatních denících převládala analytický styl článků, nejvíce ze všech byl však přítomen konkrétní osobní příběh lidí, o kterých se článek zmiňoval.

V Mladé frontě Dnes, která byla druhým nejhojněji zastoupeným deníkem, byly výstupy spojené s chudobou nejvíce upozaděovány z hlediska řazení. Naopak nejčastěji deník zmiňoval slovo chudoba v titulcích, což naznačuje, že tento jev byl často ústředním tématem článků, nikoliv okrajovým. Zároveň převládaly nejčastěji delší analytické obsahy na stranu, či na půl strany.

Specifikum, příznačné pro MF Dnes, byl největší počet negativity u výsledných výstupů. S tím může rovněž souviset největší počet článků připisující individuální odpovědnost chudým za vlastní chudobu. Nejčastěji zobrazované skupiny byly rovněž podobné proklamované politické agendě – senioři, rodiny s dětmi a lidé, nacházející se ve špatné bytové situaci a imigranti. Oproti ostatním deníkům byli častěji zobrazováni Romové, bezdomovci a zadlužení lidé. Z hlediska tematiky byla často pokrývána Evropská unie, domácí politika, děti, důchody, sociální bydlení a chudoba jako taková. Oproti ostatním byly zmiňovány také pohřby.

Zastoupeno bylo také nejvíce aktérů hovořících v přímé řeči, sestávající ze zástupců institucí veřejné správy a nezávislých odborníků. Za nejčastěji zobrazovaný stereotyp lze uvést negativní zobrazování politiky, které sestávalo z častého zdůrazňování selhání státu. Chudí lidé byli často zobrazováni společně s kriminalitou a patologickými jevy, nebo jako příjemci dávek. Rovněž bylo typické zobrazování růstu ekonomické úrovně, navzdory stejné či horší životní úrovni. Negativní, stereotypní obraz sociálně nepřizpůsobivých obyvatelů ghatt převažoval u zobrazování romské menšiny. Rovněž méně obvyklým byl náhled na seniory, jako na skupinu, zatěžující systém.

V Lidových novinách byly výstupy nejčastěji řazené na stranách 2 až 5. Nejvíce převládaly obsahy dlouhé na celou stranu a na půl strany. Stejným rysem jako u ostatních zkoumaných titulů bylo v souvislosti s chudobou zobrazování rodin, seniorů, žen, ale také domácností, pracujících chudých a příjmově chudých. Příznačný pro Lidové noviny byl také malý podíl znázorňovaných skupin v souvislosti s chudobou. Články byly nekonkretizované a převažoval analytický charakter. Téměř vyrovnaný byl podíl negativních a pozitivních

článků a také rovnováha mezi výstupy, které připisovaly odpovědnost státu za chudobu, nebo chudým zodpovědným za vlastní situaci.

Ze zobrazovaných skupin byli hojně zastoupeni imigranti, což se odráželo i v zobrazovaných tématech, kterými byly nejvíce uprchlická krize a politika Evropská unie. Tyto skupiny byly také často znázorňovány stereotypním způsobem. Evropská unie byla zobrazována jako nestabilní instituce. Téma uprchlické krize zase jako hrozba pro Českou republiku. Ze stereotypních obrazů byl také zastoupen negativní obraz neschopnosti politiky a politiků, zaostalost vůči Evropské unii a stagnující životní úroveň navzdory ekonomickému růstu. Podobně jako v Mladé frontě dnes byli v několika případech zobrazováni senioři jako přítěž státu. V přímé řeči byli nejčastěji uváděni zástupci veřejné správy, experti a politici.

Hospodářské noviny byly zastoupeny nejmenším výzkumným vzorkem, a to ve 44 výstupech. Na titulní straně byly zkoumané články obsahující slovo chudoba a jeho variace, přítomné pouze dvakrát. Nejběžnějším rozsahem bylo půl strany, následoval rozsah na celou stranu a více. Dále byla hojně zastoupená analytická témata, kde skupiny nebyly nijak konkretizované. V souvislosti s povahou deníku byly často zmiňovány ekonomické dopady. Zkoumaný vzorek se týkal především rodin, seniorů a lidí, nacházejících se ve špatné bytové situaci.

Nejvíce byl dáván v přímé řeči prostor expertům z řad bank a soukromých firem, dále politickým stranám a k celkovému poměru často zástupcům Evropské unie. Oproti tomu v malém měřítku byl zastoupen hlas chudých. Tematicky výstupy často odkazovaly na Evropskou unii a domácí politiku. Specifikem Hospodářských novin je převažující pozitivita výstupů oproti negativnímu. Rovněž je v člancích více kladen důraz na solidaritu, v podobě vnímání odpovědnosti státu za chudobu obyvatelstva, nežli odpovědnosti chudých za vlastní chudobu.

Z přítomných stereotypů lze jmenovat negativitu při zobrazování politiky, zejména důraz na byrokracii. Také přítomnost uprchlictví jako hrozby. Chudí byli v několika výstupech zobrazováni ve spojitosti s patologickými jevy. Oproti ostatním výstupům zde byl přítomný stereotyp dětí jako ekonomické přítěže.

Podíváme-li se na výstupy jako na ucelený mediální obraz, celkově lze říci, že ze 12 hypotéz se nepotvrdily tři a jedna pouze částečně. Osm hypotéz se potvrdilo.

Hypotéza č. 1, že nejvíce článků v souvislosti s chudobou bude uveřejněno v deníku Právo a nejméně Hospodářských novinách, se potvrdila.

Hypotéza č. 2, která předpokládala, že se výstupy spojené s chudobou budou zřídka objevovat na titulních stranách, se rovněž potvrdila. Celkově převládaly strany 2 až 5 a dále 6 až 12.

Hypotéza č. 3, která nepředpokládala větší výskyt klíčových slov v titulcích, se rovněž potvrdila. Jejich přítomnost byla zjištěna jen u 39 titulků.

Hypotéza č. 4 o rozsahu článků na méně než půl strany se nepotvrdila. Převládaly rozsahy na celou stranu, dále pak na půl strany.

Hypotéza č. 5, která předpokládala, že budou zkoumané články nejčastěji hovořit o minoritních skupinách obyvatelstva, se nepotvrdila. Nejčastěji byly ve výstupech zobrazovány senioři, rodiny, lidé nacházející se ve špatné bytové situaci, děti a až poté imigranti.

Hypotéza č. 6 o tom, že častěji bude dáván prostor v přímé řeči odborníkům a politikům se potvrdila. Mezi hojně zastupované zdroje patřily kromě zmiňovaných také zástupci veřejné správy.

Hypotéza č. 7, která předpokládala, že nejčastěji budou ve výstupech řešena témata uprchlické krize a situace v Evropské unii se potvrdila jen částečně. Nejvíce převládala témata Evropské unie, následovala domácí politika, chudoba a až poté uprchlická krize.

Hypotéza č. 8 o předpokládané častější přítomnosti negativního vyznění se potvrdila ve většině výstupů.

Hypotéza č. 8.1 pracovala s výstupy s negativním vyzněním, u kterých předvídala, že se budou nejčastěji pojít s minoritními skupinami, se nepotvrdila. Nejvíce byly v tomto kontextu zobrazovány rodiny, senioři, lidé nacházející se ve špatné bytové situaci a až poté zástupci minority imigrantů.

Naopak hypotéza č. 8.2, která se zmiňuje o negativních výstupech ve spojitosti se stereotypizací a skupinami uprchlíků a chudých se potvrdila. Nejhojněji byli zastoupeni chudí, buď v souvislosti s patologickými jevy a kriminalitou, nebo v souvislosti s nízkým vzděláním, či se jejich obraz omezoval jako na příjemce dávek. Stereotypní obraz uprchlíků

byl druhým nejfrekventovanějším. Stereotypní obraz se omezoval na konstrukci hrozby uprchlické krize a obraz imigrantů zneužívajících systém.

Hypotéza č.9, která předpokládala, že častěji bude přikládána odpovědnost chudým za vlastní chudobu a bude tak poukazovat na princip ekvivalence a individualismus se potvrdila. Princip solidarity související s odpovědností státu za chudobu byl upozaděn.

Hypotéza č. 10 zmiňující převládající analytický styl ve výstupech se rovněž potvrdila.

3.3 Analýza rámcování

Cílem analýzy rámcování v této práci je uvést hlubší vhled do zkoumaných částí kvalitativního výzkumu a doplnit tak nedostatky, které prve užitá metoda ze své podstaty má. I struktura textu částečně ovlivňuje znázorněné hodnotové preference, proto je jí věnována první část. Druhá část analýzy rámcování si všímá konkrétních jevů, na které je nahlíženo jistými dominantními hodnotovými soudy.

3.3.1 Rámce z hlediska výstavby textu

Analytický rámeček

Za analytický rámeček jsou označovány takové texty, které staví především na analýze, průzkumu, šetření, vědecké studii či statistických datech. Společně s politickým rámcem jsou to dva nejhojněji zastoupené rámce napříč všemi čtyřmi deníky. Výzkumy mají před ostatními články větší věrohodnost, protože jsou postaveny na vědeckých datech a vyjádření odborníků. Často se tak děje na úkor bezprostřední aktuality, protože se shrnují výstupy za delší období. Statistiky nejčastěji pokrývají šetření Českého statistického úřadu, ať už se jedná o situaci seniorů, mezd, či počtu obyvatel. (například viz Výstupy č. 10, 11, 16, 27, 30, 75, 108, 114, 191, 264) Rovněž byly přítomné i šetření různých agentur, či neziskových organizací. (viz Výstupy č. 7, 125, 207)

Občas zmiňované články odkazovaly na jednu studii, jejíž výsledky prezentují. Nejčastěji šlo o postihnutí nového fenoménu, například: „*Češi politiku moc neřeší, hlavní je zdraví a rodina.*“ (Právo, viz Výstup č. 49) „*Tloustnou chudí kluci a bohaté dívky.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 76) „*Traumata z dětství urychlují stárnutí.*“ (Právo, viz Výstup č. 83)

Dalším zastoupeným prvkem bylo vlastní šetření, podložené daty. „*Jenže pohled do aktuálních dat o rozmístění cizinců v jednotlivých pražských čtvrtích, které LN dohledaly ve*

veřejně přístupných databázích, ukazuje, že život migrantů v metropoli je mnohem barvitější.“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 29)

Politický rámec

Druhým dominantním pohledem, převažujícím v souvislosti s chudobou ve velké části výstupů, byl text postavený na politickém kontextu. Články strukturované tímto způsobem většinou reagovaly na aktuální stav.

Z pokrývaných témat lze uvést například politickou konfrontaci: „*Sociální spor ve vládě rozetnou lidovci.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 131) „*Hádku o penze může rozetnout opozice.*“ (Právo, viz Výstup č. 118) „*Chovanec natočil video, poděkoval Jančurovi.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 163)

Deníky často zmiňovaly i předvolebními sliby: „*Marksová hýří štědrými nápady.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 252) „*Rok před volbami přichází ministryně sociálních věcí s návrhem přilepšit každé rodině.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 69) „*Necelý rok před sněmovními volbami čeká podnikatele i zaměstnance přehlídka návrhů změn daňových pravidel.*“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 22)

Napříč deníky bylo zastoupeno i pokrytí stávajících či připravovaných zákonů a opatření v rámci České republiky. (viz například Výstupy č. 2, 43, 44, 46, 53, 72, 109, 111, 168, 201, 248) Přítomný byl však i politický rámec Evropské unie. „*Přidejte imigrantům, žádá EU.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 129) „*Jak snížit migraci? Afrika získá miliony eur.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 78) „*Brusel varuje Česko: Nespoléhejte na dotace! A naučte se nový systém čerpání peněz*“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 74) A nechyběl ani rámec jednotlivých zahraničních zemí. (viz Výstupy č. 23,57, 136, 216)

Rámec aktuality

Rámec aktuality byl zastoupen ve výrazněji menším měřítku než politický a analytický rámec. Přiřazeny sem byly všechny výstupy, které představovaly čerstvé informace a neobsahovaly výraznější politický kontext. Ve zkoumaném vzorku souvislém se slovem chudoba a jeho variacemi se tak jednalo například o stávku pošťáků (MF Dnes, viz Výstup č. 17), kriminalitu rumunského gangu (Právo, viz Výstup č. 12), nebo informace o přetížení Dolní Moravy turisty (MF Dnes, viz Výstup č. 135). Spadalo sem rovněž upozornění na Čechy, kteří si přivezli nákazu virem zika. (Lidové noviny, viz Výstup č. 250).

Osobnostní rámec

Osobnostní rámec byl zastoupen velmi nepatrně, v rádech desítek. Jednalo se o výstupy, jejichž dominantou byl silný příběh jedince, ať už pozitivně či negativně laděný. Často zde byla demonstrována odlišnost. Jmenovat lze například popisování situace třech pracujících důchodců, přítomné v deníku Právo. (viz Výstup č. 87) Nebo příběh Jiřího Marečka v Mladé frontě Dnes, který poukazuje na osamělý život homosexuálních seniorů a tabuizaci tématu mezi touto skupinou. (viz Výstup č. 226)

Církevní rámec

Rámec poukazující na církev a křesťanské hodnoty byl zastoupen ze všech zmiňovaných nejméně. Přesto byl do analýzy zařazen, protože křesťanské hodnoty jsou s chudobou spjaty. Jednalo se především o výstupy spojené s církevními představiteli, nebo odkazujícími na křesťanství a hospodaření církve. Příkladem může být příběh faráře, který se věnuje chudým dětem z okolních vesnic, který by bylo rovněž možné zařadit i do osobnostního rámcování. (viz Lidové noviny, č. 5) Dále pak poměry katolíků v rámci restitucí. (Právo, viz Výstup č. 1) Tradičním zobrazením apelu na křesťanské hodnoty jsou zprávy o výročí papeže Františka, například s darováním sochy sv. Anežky České jako dar českého státu, které bylo zobrazené v Lidových novinách a v Právu. (viz Výstupy č. 101, 102 a 103)

3.3.2 Hodnotové rámce

Tato část práce je zaměřená na rámce z hlediska převažujících zobrazovaných hodnotových soudů u některých témat.

Hodnotový rámec chudoby

Hodnotový rámec chudoby jako takové bude rozvádět položku kvalitativního výzkumu s názvem odpovědnost. V této souvislosti lze s vnímáním chudoby definovat tři polohy podle toho, kdo za danou situaci ve výstupech zodpovídal.

První rámec spatřoval chudé jako oběti špatně nastaveného systému a dívá se tak na tento jev z hlediska sociálně-politického principu solidarity. Jmenovat lze výrok předsedy Českomoravské konfederace odborových svazů Josefa Středuly: „*Situace, kdy člověk pracuje, odvádí práci na sto procent a ve finále je nucen jít pro sociální dávky, aby uživil sebe a celou rodinu, považují za tristní.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 114) Nebo selhání

státu v oblasti ochrany před chudobou seniorek. „*Devět z deseti chudých lidí nad 65 let jsou ženy. ČR patří v EU k zemím s nejvyšším podílem žen mezi seniory, které žijí v chudobě.*“ (Právo, viz Výstup č. 261)

Druhý rámec přiřazuje odpovědnost chudým za vlastní selhání. Posuzuje tak vzniklou situaci z hlediska individualismu. Platí zde pravidlo principu ekvivalence, tedy kolik jedinec do systému vložil práce, tolik se z něj vrátí zpět v podobě výhod. „*Pomoc je určena dětem, jejichž rodiče nejsou schopni z finančních důvodů školní obědy hradit navzdory tomu, že se prodávají za dotovanou cenu.*“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 46) Lze uvést také vyjádření předsedy odborné komise pro důchodovou reformu Martina Potůčka. „*Tím, jak jsou odvody OSVČ malé, sice na tom na první pohled ušetří, ale v momentě, kdy odcházejí do důchodu, většinou spláćou nad výdělkem...protože jejich příspěvky byly minimální, ocitají se často na pokraji nebo i v pásnu chudoby.*“ (Právo, viz Výstup č. 276)

Třetí polohou bylo znázornění jak odpovědnosti státu, tak chudých. Příkladem může být zpráva v MF Dnes, ve které se uvádí, že: „*Za tristní situaci mohou podle expertů jak sami obyvatelé těchto lokalit, tak obecně systém, který jim patřičnou péči nedokáže zajistit.*“ (viz Výstup č. 7)

Češi a jejich místo v Evropě

Česká republika byla zobrazována v rámci srovnání s ostatními zeměmi v souvislosti se zkoumaným vzorkem mnoha odlišnými pohledy. Jako vyspělá země byla demonstrována před jinými zeměmi Evropské unie, u nichž platil status chudších nebo v krizi, například před Bulharskem, Řeckem a Itálií.

Také platilo, že užití statusu bohatší země souviselo s nějakým rizikem: „*V očích Bruselu Česko poskočilo mezi bohatší země. Přijde tak o tři miliardy korun.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 98) V souvislosti se zmiňovaným Řeckem jde o například o zprávu, že: „*Řecko sdělilo mezinárodním věřitelům, že nesplní dodatečné podmínky, které po něm chtějí, výměnou za další peníze ze záchranného programu...Nápadně to začíná připomínat situaci před rokem.*“ Zpráva je pak dána do kontextu toho, že v České republice hrozila chudoba nejméně obyvatelům měst z celé Evropské unie. (Lidové noviny, viz Výstup č. 140)

Prvenství České republiky v nejnižší nezaměstnanosti z celé Evropské unie bylo rovněž často zmiňováno. „*Míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením je v Evropské unii*

nejnižší v České republice (14%), nejvyšší v Bulharsku (41, 3%).“ (Hospodářské noviny, viz č. 75)

Přítomen byl i rámec Česka jako chudé země vůči Evropské unii.. „Podle českých vládních představitelů však Česko, ale i chudší státy EU, tyto peníze na infrastrukturu dostanou později zpět...“ (MF Dnes, viz Výstup č. 70) Rovněž tvrzení v Hospodářských novinách, že: „Za průměrný český plat nepracuje v západní Evropě ani popelář.“ (viz Výstup č. 94)

Znatelné byly rámce přiřazující země k východu Evropy, který nepředstavoval pouze geografické označení, ale zároveň byl prezentací zaostalosti. „Podle vyjádření Bruselu se omezí peníze, které poputují na podporu chudších států Evropské unie, zejména východoevropských zemí.“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 100) Sobotka je prý zklamán, že i po čtvrt století od revoluce se životní úroveň občanů ČR od těch na Západě liší.“ (Právo, viz Výstup č. 253)

Západní rámec naopak představoval známku vyspělosti nejčastěji spojenou s ekonomickými lídry Evropské unie: „.....mnoho jejich občanů přesto odchází za lepšími výdělky na západ. Právě pomalé sblížení životní úrovně východních a západních států je podle české vlády jedním z hlavních problémů Evropské unie.“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 94)

Česká republika se pohybovala v obou rámcích, podle toho, byla-li situace hodnocena jako příznivá či nepříznivá. Navíc byla přiřazována rovněž k zemím střední Evropy, či Visegrádské čtyřky. Tyto země pojila charakteristika odmítání uprchlických kvót. „Povinné kvóty na přerozdělování migrantů se v zemích visegrádské čtyřky staly synonymem nefunkční Evropské unie, která nedokázala adekvátně reagovat na příliv uprchlíků.“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 188)

Rámec euroskepticismu

Dominantní rámec v otázkách Evropské unie byl obhajování suverenity území České republiky navzdory vyššímu, vzdálenějšímu celku, který byl v mnoha případech označován jako vzdálený potřebám České republiky, nesjednocený, složitý, či byrokratický. Zmínit lze například článek o přerozdělování peněz z EU: „Příkladem zmatečného dělení na nové a staré země může být právě Česko. Zatímco dodatečně peníze na uprchlickou krizi nás o evropské fondy nepřipraví, dobře nastartovaná česká ekonomika ano.“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 98) „....systém využívání evropských peněz se změní. A Česko na to není

připraveno.“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 74) „*Využití peněz z evropských fondů dál brzdí byrokracie.*“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 229)

Rovněž hrála prim uprchlická témata, která byla zvláště v Lidových novinách u většiny témat spojována s neakceschopnou politikou Evropské unie. Například článek, který komentuje vyjádření předsedy Evropské komise Jeana – Claude Junckera. „*Prohlásil rovněž, že jemná síla už Unii nestačí, a že musí přitvrdit. Zmínil přitom brutální válku Sýrii, která má dopady na Evropu, ať už jde o migrační vlnu, nebo útoky teroristů.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 97) Nebo konstatování v titulku MF Dnes „*Unii začínají chybět peníze kvůli migrantům i brexitu.*“ (viz Výstup č. 70) Rovněž titulek v Lidových novinách: „*Brusel dá méně novým členům, více na běžence.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 100)

Brexit byl většinou rámcován jako špatné rozhodnutí Velké Británie, které zadluží Evropskou unii. Příkladem může být vyjádření tehdejšího premiéra Sobotky: „*Odchod Británie z EU by mohl zahýbat unijním rozpočtem a tím pádem i dotacemi, které z něj do Česka proudí.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 155)

Domácí politika

Rámec domácí politiky byl kritický, často odkazující na to, že vláda nemůže nalézt shodu. „*Hádku o penze může rozetnout opozice.*“ (Právo, viz Výstup č. 118) „*Mach a Valenta zbrojí na Babiše.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 283) „*Po letech vlád pravicových stran, které škrtily výdaje v oblasti dávek, se z resortu práce a sociálních věcí začíná stávat ministerstvo štědrosti.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 252)

Tato tematika měla také zarámování selhání státu. „*Spory ČSSD s hnutím ANO brzdí slibované zákony.*“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 137) „*Bezdětné děti ohrožené chudobou nechá stát spadnout na úplné dno.*“ (Hospodářské noviny, viz Výstup č. 207) „*Stát špatná rozhodnutí chudých podporuje tím, že pro ně vytváří podmínky.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 60)

Nežádoucí cizinci

Na rámcování imigrantů bylo v souvislosti s chudobou obecně pohlíženo jako na cizince, přizpůsobující se odlišné kultuře. Každá národnost nesla svá specifika, podtextem bylo většinou porovnávání standardů spojené se životní úrovní v obou zemích.

U Ukrajinců a Slováků šlo často o zdůrazňování ochoty pracovat levně, mnohdy na úkor kvality, a zabírat tím pracovní místa Čechům. Lze například uvést vyjádření ostravského zubaře: „*Znám případy spousty rozpačitých pacientů, kteří mají negativní zkušenosti s ukrajinskými zubaři bez kvalifikace.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 58) Kontextuálně je ještě dodáno, že: „*Třeba pacientka Ivana z Prahy si prý na zubařském křesle zažila leccos, ale bolestivé trhání zubů má spojeno jen se svým bývalým ukrajinským dentistou.*“ (viz tamtéž) Nebo také přímo znázorňování konkurenčního boje pracovních sil: „*Naopak do oblastí s velkou šancí na dobré a dobře placené zaměstnání se hrnou nejen Češi, ale také Slováci, či Ukrajinci.*“ (Právo, viz Výstup č. 16)

U Rumunů a Albánců byla zmiňována kriminalita. Příkladem může být zpráva, že gang Rumunů vydělával na tom, že nabízel své krajanky v pražských podnicích k prostituci. (Právo, viz Výstup č. 12) Nebo, jak je zmiňováno v deníku MF Dnes: „*stínem albánské emigrace je v řadě zemí nadprůměrné zapojení jejích členů do organizovaného zločinu, hlavně obchodu s drogami.*“ (MF Dnes, viz Výstup č. 50)

Dále byla zobrazována skupina novodobých imigrantů, s uprchlickým statutem, kde má slovo cizinec negativní náboj spojovaný s kriminalitou a zneužíváním systému. Tito lidé nebyli označováni z hlediska národnosti, ale z hlediska prisouzeného stavu. Typickou ukázkou je článek MF Dnes, kde se uvádí, že ve Švédsku jsou časté případy zapalování aut, které se dějí ve čtvrtích, kde žijí přistěhovalci. Švédský expert na kriminalitu k tomu uvádí: „*Když jsme se mladých v roce 2013 ptali na důvod zapalování aut, často nám odpovídali: Je v tom vzrušení i legrace, způsob, jak zabít nudu.*“ (viz Výstup č. 122)

Uprchlictví jako hrozba

Tematika uprchlické krize byla rámcována jako svár dvou protichůdných hodnot, nebo jako hrozba pro Evropu, skrz kterou se konstruovalo ohrožení pro Českou republiku. Nejdůležitější byla rámeček hrozby v podobě terorismu, odkazující na islámský stát, o kterém se zmiňuje článek v Lidových novinách s titulkem: „*Belgie, evropská líheň džihádu.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 230)

Z hlediska této tematiky bylo rovněž poukazováno na odlišnost kultur, kdy například podle experta na migraci Dušana Drbohlava z Univerzity Karlovy „*nelze očekávat, že třeba Libyjci nebo Iráčané či jiné národy ocení naše civilizační hodnoty.*“ (Hospodářské noviny, viz

Výstup č. 272) A dále se ptá: „*Má vůbec cenu vnucovat náš – jakkoliv cenný a pokrokový-životní styl lidem žijícím v naprosto odlišné civilizaci?*“ (viz tamtéž)

Další zdůrazňovaný rámec hrozby představoval varování před nemocemi, které se migrací šíří, například titulek v Právu: „*Z území IS se šíří epidemie znetvořujícího viru.*“ (viz Výstup č. 175)

Důchody

Na důchody bylo pohlíženo optikou odpovědnosti státu, který má zabezpečit příznivé podmínky pro stáří. Tento přístup s sebou nese sociálně-politický princip solidarity. Tento rámec obsahuje například tvrzení v Mladé frontě, že: „*Dopřát život těm, kteří celý život platili daně a pojistné je v pořádku.*“ (viz Výstup č. 135) Dále Výstup č. 27 v Lidových novinách, který informace o chudobě seniorů doplňuje textem: „*Senioři a seniorky v Česku přitom žijí hlavně z důchodu.*“ Nebo doporučení důchodové komise na zvýšení valorizace penze zdůvodněné tím, že: „*Růst cen zboží, které pořizují důchodci, bývá vyšší než růst cen ostatních domácností.*“ (Právo, viz Výstup č. 37)

Jako protipól by zastoupen pohled odpovědnosti jednotlivce, tzv. ekvivalence, která preferovala zodpovědnost za naspořené úspory ve stáří. MF Dnes v souvislosti s tímto rámcem zdůrazňuje, že státní penze slušnou životní úroveň nezajistí a dodává, že: „*Socialistický zvyk spoléhat na státní důchod stále přežívá.*“ (viz Výstup č. 106) Právo zmiňuje fakt, že Češi sice na důchod šetří, ale odkládají si málo peněz, což stačit nebude. (viz Výstup č. 40)

Romové jako asociální menšina

Rámec menšiny Romů nebyl, například v porovnání s menšinou uprchlíků, tak hojně zastoupen. Ve většině případů převládalo zobrazení nepřizpůsobivé asociální menšiny, žijící v ghettech. MF Dnes například v jednom ze zkoumaných článků uvádí reakci bytového družstva Krušnohor na vládní analýzu: „*Družstvo žádá doslova o zkušenosti s cikány a nepřizpůsobivými.*“ V analýze se rovněž píše, že i když v lokalitě bydlí chudší lidé, neplatí „*vžitá představa, že jde o romské ghetto, jelikož romské domácnosti zde tvoří přibližně jednu čtvrtinu.*“ (viz Výstup č. 79)

Deník Právo zase uvádí, že: „*Překvapivě sebejistě působí učitelé ze škol, kam spadají děti rodičů z ghatt, zejména Romů... Většinou jde o chudší obyvatelstvo, zejména Romy, kteří mají*

problém třeba i s běžným užíváním češtiny.“ (viz Výstup č. 284) Naopak studie, zveřejněné napříč zkoumanými deníky na základě analýzy zdůrazňují, že se situace Romů, obzvláště v České republice, zlepšuje. (viz Výstupy č. 36, 220 a 221)

Chudé rodiny

Chudé rodiny byly jedním rámcem viděné jako osoby, doplácující na špatné institucionální nastavení, například v otázce nedostatečného proplácení obědů ve školách, kdy náměstek ministryně práce a sociálních věcí Martin Kučera říká: *„Kraj ale školy nezřizuje a o problémy chudých lidí se nijak nestará, byť by proplácené obědy pravděpodobně snížily počet absencí u těchto dětí, a ty by pak mohly mít lepší výsledky ve škole.*“ (MF Dnes, viz výstup č. 20) Nebo Michaela Brázdilová z Českého statistického úřadu: *„...složení domácností má zásadní vliv na míru ohrožené příjmovou chudobou. Jednou z jejich hlavních příčin je nepříznivý poměr mezi počtem vyživovaných a vyživujících osob.*“ (Lidové noviny, viz Výstup č. 114) Či tvrzení, že: *„Vláda v Česku hlásá, že pomáhá rodinám s dětmi. Rozpočet ale vylepšuje hlavně těm se středními a vyššími příjmy, které to tolik nepotřebují. Pomoc chudým rodinám je v Česku naopak nedostatečná.*“ (viz Výstup č. 199)

Na straně druhé byl na chudé rodiny náhled optikou „chudoba plodí chudobu“. Tito rodiče byli často obrazované jako osoby, jejichž děti často trpí domácím násilím, strádají ve škole, špatně komunikují, mají špatný prospěch, sklony k závislostem, či žijí v nevyhovujících podmínkách. Převzatý článek v Právu z Daily Mail uvádí: *„Stačilo, aby otec účastníka výzkumu přišel o práci, anebo jeho rodiče holdovali alkoholu či drogám, a bylo patrné, že jej čeká o něco kratší život než ty, kteří měli to štěstí a starostem se vyhnuli.*“ (viz Výstup č. 83) Nebo tvrzení: *„Kdo neřeší peníze, mívá bezproblémové i děti, dalo by se říci v nadsázce.*“ (Právo, viz Výstup č. 120)

Rozhodnutí samoživitelek

Rodiče, živící dítě bez partnera, byly častěji rámcované optikou vypovědí matek samoživitelek, které doplácí na nefungující partnerský vztah i špatné institucionální nastavení. *„Zaplatit ze sociálních dávek, rodičovské a alimentů, které velmi často přicházejí nepravidelně tržní nájem za byt uživit rodinu a zajistit pro děti kroužky a další aktivity je takřka nemožné,*“ uvedla třicetiletá Marie. (Právo, viz Výstup č. 116) *„Svá letní opatření*

popsala Alena, kterou manžel a otec jejích dětí po hádce vyhodil na ulici, věci jim odnesl do sklepa a v bytě, kde žili, vyměnil zámky.“ (Právo, viz Výstup č. 154)

Rovněž měl kontext rodičů samoživitelů také vládní rozměr: *„Šest z deseti priorit představuje rozdávaní peněz ze státního rozpočtu všem nebo vybraným skupinám. Pravda je, že jsou to často velmi potřebné skupiny. Stát by chtěl platit výživné za matky samoživitelky, které ho nevyumůžou od expartnerů...“* (MF Dnes, viz Výstup č. 6)

V několika případech byl dáván akcent právě na rozhodnutí opustit partnera, jako na špatnou volbu, ovlivňující negativně život dětí. *„Paradoxně jsou to ale právě ženy, které se rozhodují emociálně a častěji bez rozmyslu opouštějí muže a s dětmi odcházejí do nejistoty.“* (Lidové noviny, viz Výstup č. 64) Nebo články, podtrhující naivitu osamělých rodičů: *„Mezi příběhy zoufalých rodičů žijících na hranici chudoby se však podle pracovníků Asociace neúplných rodin najdou i takové, ve kterých se nechají uchláchnout nikdy nesplněnými sliby a tím, že by si přece nemohli vzít na svědomí, aby otce či matku svého dítěte dostali do vězení.“* (Právo, viz Výstup č. 268)

Sociální bydlení

Problematika sociálního bydlení byla rámcována jak politicky, kdy se probírala užitečnost nového zákona, tak z hlediska situace chudých. Příkladem na politické úrovni může být vyjádření prezidenta Hospodářské komory ČR Vladimíra Dlouhého: *„Zákon o sociálním bydlení je zbytečný a nadstandardní, zvýšení nemocenské je k diskuzi.“* (MF Dnes, viz Výstup č. 6) Nebo opačný pohled: *„Zákon o sociálním bydlení má přinést převratnou změnu - o bydlení za zvýhodněných podmínek budou moci zažádat kromě lidí bez domova i chudé rodiny s dětmi, matky či otcové samoživitelé, nebo důchodci.“* (MF Dnes, viz Výstup č. 131)

Na situaci lidí, ve špatné bytové situaci, bylo pohlíženo jako na zneužívané osoby lichváři. *„Spekulanti, kteří donedávna provozovali výnosný byznys s chudobou v ubytovnách, zejména na severu Čech a v blízkosti vyloučených lokalit, se stěhují na sídliště.“* (Právo, viz Výstup č. 214) Zároveň byli tito lidé zobrazováni nejen jako chudí, ale také pasivní vůči své situaci, nemající schopnost vypořádat se s problémy, s asociálními návyky. *„Obce se obávají, že nebudou schopny byty sehnat. Další otázkou je, co s lidmi, kteří byt zakrátko zdevastují, protože nemají potřebné návyky.“* (MF Dnes, viz Výstup č. 6) *„Kšeftaři přišli už před časem na zlatý důl, když skupovali vybydlené byty a ubytovny, do kterých sestěhovali*

především Romy. Tvořila se tak ghetta a docházelo k sociálním nepokojům, ty nejostřejší se odehrály před pěti lety ve šluknovském výběžku.“ (Právo, viz Výstup č. 214)

3.4 Závěry analýzy rámcování: hlavní výzkumná otázka

Hlavní výzkumná otázka: Které rámce lze definovat ve zpravodajství v tématech o chudobě?

Analýza rámcování byla rozdělena do dvou částí. První hodnotila výstupy z hlediska uskupení textů a jejich kontextu. Druhá část se soustředila na dominantní hodnotové rámce, ve spojení s tématy či skupinami.

Z hlediska výstavby textů šlo spatřit v souvislosti s chudobou dvě dominanty. První byl analytický rámec, který stavěl kontext na základě statistických šetření, průzkumů a srovnání. Druhým hojně zastoupeným rámcem byl rámec politického kontextu, který obsahoval politické preference u jednotlivých témat, nebo například návrhy zákonů.

Druhá část, která patřila hodnotovým rámcům, zmiňovala různorodé významy chudoby jako takové. Opomenuti nebyli zástupci domácí a zahraniční politiky a přiřazování České republiky k východu či západu, či k chudým nebo bohatým zemím Evropské unie. Pozornost patřila i některým skupinám, tematice důchodů a sociálního bydlení. Tato část měla demonstrovat významovou různorodost jednotlivých rámců.

Závěr

Chudoba je fenoménem, který je přítomný v každé civilizaci. Představuje jev široký, s mnoha polohami a souvislostmi. Jaké dílčí kamínky z mozaiky budou příjemci sdělení prezentovány a jak budou akcentovány, záleží také do jisté míry na mediálním obrazu, který je recipientům sdělení předkládán. Tato diplomová práce se snažila zachytit obraz v České republice, který je v celostátních denících u žánru zpravodajství prezentován v souvislosti s chudobou.

Z kvantitativní obsahové analýzy vyplynulo, že předmětem zájmu v České republice v souvislosti s výstupy obsahující klíčové slovo chudoba, jsou především témata a skupiny, poplatné vládní agendě. K frekventovaným tématům patřila domácí politika a politika Evropské unie, problematika sociálního bydlení, důchodů a uprchlické krize. Politikům, zástupcům veřejné správy a expertům byl v přímé řeči dáván větší prostor, nežli samotným chudým zmiňovaných ve výstupech. Převládala analytický styl delších rozsahů. Většina článků obsahovala negativitu. Ze stereotypního zobrazování převládalo selhání politiky, nedůvěra vůči Evropské unii a hrozba uprchlické krize. Odpovědnost za chudobu byla častěji připisována jednotlivým chudým, nežli státu. Ve výstupech byl tedy více kladen důraz na individuální snahy jedince před solidaritou státu, který pokrývá nejistoty.

Z kvalitativní obsahové analýzy rámcování, je patrné, že zpravodajské deníky o chudobě referovaly nejčastěji buď v analytickém, nebo v politickém kontextu. Kapitola s názvem „Hodnotové rámce“ ukazuje, jak se může význam chudoby měnit v souvislosti s kontextem.

Téma by se dalo jistě zkoumat z mnoha jiných úhlů. Nabízí se analýza zaměřená na regionální, či bulvární tisk. Rovněž by bylo zajímavá analýza s editory a novináři, nebo naopak s příjemci mediálních obsahů.

Celkový dojem z výstupů převažuje takový, že akcentována je chudoba většinových skupin, problémy menšiny zaznívají buď v negativních, stereotypně se opakujících souvislostech, nebo vůbec. Zvláště skupiny vyžadující začlenění do společnosti, například lidé bez domova nebo osoby s postižením, nebyly v souvislosti s chudobou zmiňovány téměř vůbec. Lze říci, že existují dva pohledy na chudobu. První, dominantní, je spojený s většinově přijímanou skupinou obyvatelstva, u kterého je vnímáno, že potřebují pomoci. Druhý upozaďuje ty, které je naopak o to více zapotřebí do společnosti zařadit.

Summary

Poverty is a present phenomenon in every civilization. It is wide phenomenon and correlates with various disciplines. The way how the information will be perceived depends also on media image. The thesis captures the media coverage of poverty in the Czech Republic, which is presented in four national daily newspapers on pages dealing with reporting.

Quantitative content analysis shows that the subject of media interest is the same as government agenda. A frequent topics were domestic policy, the European Union, social housing, state pension and refugee crisis. Politicians and public representatives spoke in artice more than poor people. In the articles that were mentioned prevailed analytical style with longer extent. Most output included negativity. The stereotypical image was dominated by policy failure, distrust of the European Union and threat of the refugee crisis. Poor people themselves were associated by responsibility for own poverty than the state. The articles emphasized individual efforts rather than the solidarity of the state.

Qualitative framework analysis shows that in surveyed daily newspapers most often prevailed analytical and political context. In chapter which is titled Value Frames is shown how the meaning of poverty can change due to overall context.

The topic could be also explored form the other points of view. We could analyze regional or tabloid press. It would also be an interesting analysis with editors and journalist or in the opposite way with recipients of media content.

In my opinion, the strongest emphasis was placed on the poverty of majority groups. Problems of the minority sounded either in negative and stereotyped form. In relation to poverty nobody talks about people who need social inclusion, for example homeless or handicaped people.

Zdroje

Literatura

- ABC ČR. Ověřovaná data – Periodický tisk. [online]. [cit 2017 – 02-12]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?filterYear=2017&filterMonth=9¬Verified=1>
- ALLCOCK, Pete. Understanding Poverty. Vyd. 3. New York: Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 13-978-1-4039-4093-3.
- ALTHEIDE, David L. An Ecology of Communication: Cultural Formats of Control. New York: Aldine de Gruyter, 1995. ISBN 02-02305-33-3.
- BAUMAN, Zygmunt. Globalizace. Vyd.1. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 97-88020-408-174.
- BECK, Ulrich. Riziková společnost. Na cestě k jiné modernitě. Vyd. 1. Praha: SLON, 2004. ISBN 80-86429-32-6.
- BENDA, Josef. Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989–2006. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1387-1.
- BERGER, Asa, Arthur. Media and Communication Research Methods – An Introduction to Qualitative and Quantitative Approachs. Vyd. 3. California: Sage Publications, Inc. ISBN 978-1-4522-5657-3.
- BERGER, I., Peter, LUCKMANN, Thomas. Sociální konstrukce reality – pojednání o sociologii vědění. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BERNSTEIN, Basil B. Class, Codes and Control: Volume 2: Applied Studies towards Sociology of Language. New York: Routledge, 2003. 368 s. ISBN 0-415-30288-9.
- BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. Úvod do studia médií. Vyd. 1. Brno: Barrister&Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.

- BYRNE, David. Social Exclusion. Vyd. 1. New York: Open University Press, 2005. ISBN 0-335-21594-7.
- CULLER, Jonathan. Krátký úvod do literární teorie. Vyd. 1. Brno: Host, 2002. ISBN 80-7294-070-8.
- Český statistický úřad. Příjmy a životní podmínky domácností – 2016. [online]. [cit 2017 – 01-11]. 2017.
Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-201>
- DEARING, James, W, ROGERS, Everett, M. Agenda-setting. Vyd. 1. London, Thousand Oaks: Sage Publications, 1996. ISBN 0-7619-0562-6 (c).
- DEJGAARD, E., Thomas, LARSEN, A. Christian. The Institutional Logic of Images of the Poor and Welfare Recipients: A Comparative Study of British, Swedish and Danish Newspapers. [online]. 2013, 23(3): 287–299. [cit. 2017-03-12]. DOI:10.1177/0958928713480068.
- DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Vyd. 4. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- Economia.ihned.cz. Hospodářské noviny. [online]. 2017.]. [cit 2017-12-02] Dostupné z: <http://economia.ihned.cz/produkty-a-sluzby/hospodarske-noviny/>
- ENTMAN, Robert, M. Framing: Toward Clarificataion of a Fractured Paradigm.[online]. 1993, 43(4): 51–58. [cit. 2017-03-12]. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.
- ESPING-ANDERSEN, Gøsta. Social Foundations of Postindustrial Economies. Vyd. 1. New York: Oxford University Press, 1999. ISBN 0198742010.
- Eurostat. At Risk of Poverty Rate and Threshold, 2015. [online].]. [cit 2017-06-05] 2017. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:At-risk-of-poverty_rate_and_threshold,_2015_YB17.png
- FAICLOUGH, Norman. Analysing Discourse. Textual Analysis for Social Research. Vyd.1. Oxon: Routledge. ISBN 0-415-25892-8.

- FAIRCLOUGH, Norman. Media Discourse. Vyd.1. London: Arnold, 1995. ISBN 0-340-58889-6.
- FOWLER, Roger. Language in the News. Discourse and Ideology in the Press. Vyd. 1. London: Routledge, 1991. ISBN 0-415-01419-0.
- GOFFMAN, Erving. Frame Analysis: An Essay on the Organisation of Experience. Vyd.1. New York: Harper & Row, 1974. ISBN 0-930350-91-X.
- GOFFMAN, Erving. Stigma. Poznámky o způsobech zvládnání narušené identity. Vyd 1. Praha: SLON, 2003. ISBN 80-86429-21-0.
- HALL, Stuart. Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. Vyd.1. London: Sage Publications Ltd, 1997. ISBN 0-7619-5431-7.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- IYENEGAR, Shanto. Framing Responsibility for Political Issues.[online]. 1990, 546(1): 59-70. [cit. 2017-03-12]. DOI: 10.1177/0002716296546001006. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/pdf/10.1177/0002716296546001006>.
- JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. Masová média. Vyd. 2. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0743-6.
- JIRÁK, Jan. ŘÍCHOVÁ, Blanka. Politická komunikace a média. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0182-6.
- KALVAS, František, VÁNĚ, Jan, ŠTÍPKOVÁ, Martina, KREIDL, Martin. Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci. [online]. 2012, 48(1): 3–37. ISSN 0038-0288. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/122-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2012/2196>
- KELLER, Jan. Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti. Vyd. 2. Praha: Slon, 2012. ISBN 978-80-7419-044-5.

- KESTŘÁNKOVÁ, Iva. Externí firemní periodika neboli palubní časopisy dopravců působící v České republice. [online].]. [cit 2017-10-24]. 2016. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/163438/>
- KREBS, Vojtěch, et al. Sociální politika. Vyd. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 80-85963-33-7.
- KREBS, Vojtěch. Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech. [online].]. [cit 2017 – 09-02]. 2012. Dostupné z: <http://kdem.vse.cz/resources/relik10/PDFucastnici/Krebs.pdf>.
- KREIDL, Martin. Změny v percepci chudoby, bohatství a životního úspěchu. Pp. 191–223 in MATĚJŮ, Petr, VLACHOVÁ Klára. Nerovnosti, spravedlnost a politika. Vyd. 1. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-82-6.
- KUNZCIK, Michael. Základy masové komunikace. Vyd.1. Praha: Karolinum, 1995. ISBN: 80-7184-134-X.
- KVAPILOVÁ, Jana. Typy státu blahobytu a Česká republika. [online].]. [cit 2017-11-12]. 2010. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/172172/esf_m/diplomkaJKfin.pdf
- LIPPMANN, Walter. Public Opinion. Vyd. 1. Dover: Dover Publications Inc., 2004. ISBN: 13 9780486437033.
- MACEK, Josef. Základy sociální politiky. Vyd. 1. Praha: Ústřední dělnické knihkupectví, 1925. ISBN neuvedeno.
- Mafra.cz. Mladá fronta dnes. [online]. 2017.]. [cit 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-mfd.htm>
- Mafra.cz. Lidové noviny. [online]. 2017. [cit 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-lidovenoviny.htm>.
- MATĚJŮ, Petr, VLACHOVÁ, Klára a kol. Nerovnost, spravedlnost, politika. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-82-6.
- MAREŠ, Petr. Chudoba, marginalizace a sociální vyloučení. [online]. 2000, 36(3): 285-297. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/podzim2011/SOC713/um/8875127/MARES_ChudobaMarginalizaceSocialni_vyloucení.pdf

- MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.
- MAREŠ, Petr, Rabušic, Ladislav. Je česká společnost anomická? [online]. [cit 2017-10-12]. 1996, 32(2): 175-187. Dostupné z: http://samba.fsv.cuni.cz/~soukp6as/JSB029/prednasky/skaly/Rabusic_anomie.pdf
- MCKENDRICK, John, SINCLAIR, Steven, IRWIN, Anthea, O'DONELL, Hugh, SCOTT, Gill, DOBBIE, Louis. The Media, Poverty and Public Opinion in the UK. Glasgow: Joseph Rowntree Foundation, Glasgow Caledonian University, 2008. ISBN: 978-1-85935-667-8 (pdf)
- MCCOMBS, Maxwell. Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění. 1. Vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Evropská sociální charta. [online]. [cit 2017-08-21]. 2000. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/1218/esch.pdf>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Národní plán boje proti chudobě. [online]. 2007. Dostupné z: https://ipodpora.odborny.info/soubory/dms/wysiwyg_uploads/e687625dda8414cd/uploads/Narodni-plan-boje-proti-chudobe.pdf
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Vyhodnocení průzkumu řešení bezdomovectví v obcích s rozšířenou působností. [online]. [cit 2017-08-21]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/24488/Vyhodnoceni_pruzkumu_reseni_bezdomovectvi_v_obcich_s_rozsirenou_pusobnosti.pdf
- OSVALDOVÁ, Barbora a kolektiv. Zpravodajství v médiích. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.
- PEHE, Jiří. Chudoba a demokracie. Pp 64–66 in Občanská odpovědnost ve světě globální chudoby. Vyd. 1. Praha: Educon, 2011. ISBN 978-80-260-0352-6.
- PERNES, Jiří. Svět Lidových novin 1893–1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-056-9.

- PICKERING, Michael. Stereotyping: The Politics of Representation. Vyd. 1. New York: Palgrave, 2001. ISBN 0-333-77210-5.
- POTŮČEK, Martin. Veřejná politika. Vyd. 1. Praha: Slon, 2010. ISBN 978-80-86429-50-2.
- Právo. Inzerce v deníku Právo. [online]. Dostupné z: <http://www.pravo.cz/inzerce.php>
- REDDEN, Joanna. The Mediation of Poverty: The News, New Media and Politics. Vyd. 1. London: Lexington Books, 2014. ISBN 978-0739178607.
- REIFOVÁ, Irena a kol. Slovník mediální komunikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-1926-7.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií. Nejužívanější metody a techniky. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.
- SEYMOUR, David. Reporting Poverty in the UK – A Practical Guide for Journalists. Cambridge: Joseph Rowntree Foundation, 2008. ISBN 978-1-85935-673-9.
- SHOEMAKER, J., Pamela, VOS, P., Tim. Gatekeeping Theory. Vyd. 1. New York and London: Routledge, 2009. ISBN: 978-0-415-98138-5.
- SHOEMAKER, J., Pamela. News and Newsworthiness: A Commentary. [online]. (31). 2006.: 105–111. [cit. 2017-3-02]. DOI: 10.1515/COMMUN.2006.007. Dostupné z: <http://jonathanstray.com/papers/News%20and%20Newsworthiness%20--%20A%20Commentary.pdf>
- SCHULZ, Winfried, REIFOVÁ, Irena. Analýza obsahu mediálních sdělení. Vyd. 3. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1980-4. s. 29-31.
- TEJKALOVÁ, NĚMCOVÁ, Alice. Ti druzí sportovci: mediální stereotypizace a rámcování handicapovaných v tisku v letech 1948–2008. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2038-1.
- TRAMPOTA, Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.

TRAMPOTA, Tomáš. Zpravodajství. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN: 80-7367-096-8.

Ústava České republiky. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2307-0.

VAVREČKOVÁ, Jana. Subjektivní vnímání chudoby, životní úrovně, příjmové dostatečnosti nepracujících důchodců. Pp. 102–113 in RABUŠIC, Ladislav. *Česká společnost a senioři. Sociální, ekonomické a politické aspekty demografického stárnutí české společnosti*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1729-5.

Vláda České republiky. Sdělení komise Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. [online]. [cit 2017-08-21]. 2010.
Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/Evropa_2020_cz_Sdeleni_EK.pdf.

VOLEK, Jaromír. Mediální obraz ve volební kampani. Prezidentská volba v médiích jako ritualizované (melo)drama o hledání aristokrata plebejce. [online]. 2015: 1 – 13. [cit. 2017-2-23]. DOI: 10.13140/RG.2.1.1703.3049.
Dostupné z: http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf.

Seznam obrázků, tabulek, grafů

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Konstrukce stereotypu.....	11
Obrázek č. 2: Předpokládaný vztah mezi režimy a postoji k sociálnímu státu	15

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou za 10 let.....	19
Tabulka č. 2: Ohrožení příjmovou chudobou 2016.....	20
Tabulka č. 3: Míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením 2015	20
Tabulka č. 4: Osoby ohrožené chudobou v letech 2011–2016 v České republice	22
Tabulka č. 5: Režimy a jejich základní charakteristiky.....	28

Seznam grafů

Graf č. 1: Četnost.....	41
Graf č. 2: Četnost po měsících.....	41
Graf č. 3: Důležitost v jednotlivých denících.....	42
Graf č. 4: Důležitost.....	43
Graf č. 5: Umístění v titulku u jednotlivých deníků.....	44
Graf č. 6: Umístění v titulku celkově	44
Graf č. 7: Rozsah v jednotlivých periodikách	45
Graf č. 8: Celkový rozsah.....	46
Graf č. 9: Skupiny ohrožené chudobou v deníku Právo.....	47
Graf č. 10: Skupiny ohrožené chudobou v deníku Právo	48
Graf č. 11: Skupiny ohrožené chudobou v Lidových novinách	49
Graf č. 12: Skupiny ohrožené chudobou v Lidových novinách	49
Graf č. 13: Skupiny ohrožené chudobou v MF Dnes	50
Graf č. 14: Skupiny ohrožené chudobou v MF Dnes	50
Graf č. 15: Skupiny osob ohrožené chudobou v Hospodářských novinách	51
Graf č. 16: Celkové zastoupení osob ohrožených chudobou.....	52
Graf č. 17: Zástupci politických elit deník Právo.....	53
Graf č. 18: Aktéři přímé řeči deník Právo	54
Graf č. 19: Aktéři přímé řeči Lidové noviny.....	55

Graf č. 20: Aktéři přímé řeči MF Dnes	56
Graf č. 21: Aktéři přímé řeči Hospodářské noviny	57
Graf č. 22: Aktéři přímé řeči celkově	58
Graf č. 23: Téma Hospodářské noviny	59
Graf č. 24: Téma Lidové noviny	60
Graf č. 25: Téma Právo.....	61
Graf č. 26: Téma MF Dnes	62
Graf č. 27: Téma celkově	63
Graf č. 28: Téma celkově	63
Graf č. 29: Vyznění v deníku Právo	64
Graf č. 30: Vyznění Lidové noviny	65
Graf č. 31: Vyznění v MF Dnes	65
Graf č. 32: Vyznění v Hospodářských novinách.....	66
Graf č. 33: Vyznění celkově	66
Graf č. 34: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v deníku Právo.....	67
Graf č. 35: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v Lidových novinách.....	68
Graf č. 36: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech v Hospodářských novinách	68
Graf č. 37: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech MF Dnes.....	69
Graf č. 38: Skupiny spojené s negativitou ve výstupech celkově	70
Graf č. 39: Negativita a stereotypizace deník Právo	74
Graf č. 40: Negativita a stereotypizace Lidové noviny	76
Graf č. 41: Negativita a stereotypizace MF Dnes.....	79
Graf č. 42: Stereotypizace a negativita Hospodářské noviny	80
Graf č. 43: Stereotypizace celkově	81
Graf č. 44: Odpovědnost MF Dnes.....	82
Graf č. 45: Odpovědnost Právo.....	83
Graf č. 46: Odpovědnost Hospodářské noviny.....	83
Graf č. 47: Odpovědnost Lidové noviny.....	84
Graf č. 48: Odpovědnost celkově.....	84
Graf č. 49: Charakteristika článku jednotlivá periodika.....	85
Graf č. 50: Charakteristika článku celkově.....	86

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výzkumný vzorek	113
Příloha č. 2: Kódovací kniha	129

Příloha č. 1: Výzkumný vzorek

Titul	Číslo	Datum	Rubrika	Str.	Titulek
Právo	1	31. 12. 2016	Titulní	1	Restituce dělí katolíky na chudší a bohatší
Právo	2	28. 12. 2016	Ekonomika	15	Důchody se od ledna zvýší v průměru o 309 korun
Právo	3	28. 12. 2016	Profese	9	Zaměstnanost v Evropě se vyvíjí povzbudivě
Lidové noviny	4	27. 12. 2016	Akademie	16	Nárok na místo ve školce, jednotné přijímačky a povinné plavání
Lidové noviny	5	23. 12. 2016	Titulní	1	Musíme děti hýčkat hezkými zážitky
MF Dnes	6	22. 12. 2016	Z domova	2	Vláda naděluje: bydlení všem, výživné, dálnice
MF Dnes	7	22. 12. 2016	Z domova	3	Česká Afrika
Právo	8	19. 12. 2016	Titulní strana	1	Obědy zdarma chudým dětem zlepšily docházku i výsledky
MF Dnes	9	16. 12. 2016	Ze světa	8	Téměř milion lidí od září požádalo v EU o azyl
Hospodářské noviny	10	16. 12. 2016	Podniky a trhy	14	Mzdy v Česku by měly růst rychleji
Právo	11	16. 12. 2016	Zpravodajství	3	Češi berou třetinu průměru v Evropské unii
Právo	12	16. 12. 2016	Zpravodajství	9	Gang kuplířů nutil Rumunky k prostituci
Právo	13	14. 12. 2016	Zpravodajství	7	Čtveřice kuplířů dostala nižší tresty
Lidové noviny	14	14. 12. 2016	Titulní strana	1	Deprese je horší než chudoba
Lidové noviny	15	13. 12. 2016	Titulní strana, Ekonomika	1, 12	V EU jsou čtyři daňové ráje, uvádí nový seznam
Právo	16	13. 12. 2016	Zpravodajství	2	Počet obyvatel roste, chudší kraje se ale vylidňují

MF Dnes	17	13. 12. 2016	Titulní	1	Stávka chudých pošťáků
Hospodářské noviny	18	13. 12. 2016	Události	3	ČSSD láká voliče: obědy i kroužky ve škole zdarma
Lidové noviny	19	13. 12. 2016	Ekonomika	12	Největší daňové ráje jsou za dveřmi
MF Dnes	20	12. 12. 2016	Titulní strana	1	Miliony na jídlo pro děti leží ladem
MF Dnes	21	12. 12. 2016	Z domova	3	Hladové děti chudých rodičů
Hospodářské noviny	22	12. 12. 2016	Události	3	Daně nevadí, snižme odvody, míní ekonomové
Právo	23	9. 12. 2016	Ze zahraničí	12	Chudé Italy štve přidělování bytů migrantům
Hospodářské noviny	24	9. 12. 2016	Titulní	1	Vládní strany slibují nižší daně
MF Dnes	25	8. 12. 2016	Ze světa	9	Nová data ukázala, jak hluboko Itálie klesla
Právo	26	8. 12. 2016	Ekonomika	18	Polovina seniorů pobírala loni penzi nižší než 11 230 Kč
Lidové noviny	27	8. 12. 2016	Domov	4	Polovina seniorů má důchod nižší než 11 tisíc
Právo	28	7. 12. 2016	Zpravodajství	4	Farmaceutické firmy popírají, že preferují protekční lékárny
Lidové noviny	29	7. 12. 2016	Domov	4	Cizinci se s místními v Praze míjejí
Lidové noviny	30	6. 12. 2016	Titulní strana	1	Platy rostou, ale chudých neubývá
Hospodářské noviny	31	6. 12. 2016	Události	3	Fenomén Babiš funguje. Marksová se smiřuje s druhým místem ČSSD ve volbách
Lidové noviny	32	5. 12. 2016	Lidové noviny	12	Rostoucí nerovnost je jako bomba před explozí
Právo	33	5. 12. 2016	Zpravodajství	4	Středula: V roce 2018 by měla minimální mzda vzrůst na 12 tisíc
Právo	34	3. 12. 2016	Zpravodajství	7	Alimenty pokryjí potřeby jen do 6 let

Právo	35	3. 12. 2016	Titulní	1	Češi už dluží víc, než stát utratí za rok
MF Dnes	36	2. 12. 2016	Z domova	6	Čeští Romové se mají relativně nejlépe v celé Unii
Právo	37	2. 12. 2016	Zpravodajství	5	Důchodová komise: Penze musí růst rychleji
Právo	38	1. 12. 2016	Zpravodajství	2	Ludvík řeší sestry, Chvojka ghetta
Lidové noviny	39	30. 11. 2016	Ekonomika	12	Půjčit si bude bezpečnější
Právo	40	26. 11. 2016	Titulní strana	1	Češi na důchod šetří. Ale málo, stačit to nebude
Právo	41	28. 11. 2016	Právo	1	Sobotka s Chovancem sbírají nominace v krajích
Právo	42	24. 11. 2016	Ze zahraničí	17	Češi v délce života za průměrem v Unii
MF Dnes	43	22. 11. 2016	Z domova	2	Ministerstvo dá miliony na obědy pro chudé děti
Hospodářské noviny	44	22. 11. 2016	Události	4	Při delší nemoci dostanou zaměstnanci víc peněz
Právo	45	22. 11. 2016	Zpravodajství	3	Nemocenská se má zvýšit, ve hře jsou tři varianty
Hospodářské noviny	46	22. 11. 2016	Události	5	Ministerstvo poskytne miliony na školní obědy
Právo	47	22. 11. 2016	Ekonomika	17	Studie: kupní síla Čechů roste
Hospodářské noviny	48	21. 11. 2016	Události	5	Zdravotní pojišťovny chtějí připojištění
Právo	49	21. 11. 2016	Titulní strana	1	Češi politiku moc neřeší, hlavní je zdraví a rodina
MF Dnes	50	21. 11. 2016	Ze světa	8	Albánci všech zemí, vlast volá
Lidové noviny	51	21. 11. 2016	Domov	5	Česká pomoc má světovou pochvalu
MF Dnes	52	18. 11. 2016	Ze světa	6	V Kyjevě se už topí, ale lidé se bojí účtů
Právo	53	16. 11. 2016	Zpravodajství	2	Kdo nechce pracovat, ať nebere dávky, hřimal Zeman

MF Dnes	54	16. 11. 2016	Rozhovor	10	Odríznout matky od práce? Není k tomu důvod
MF Dnes	55	15. 11. 2016	Z domova	5	Nečekaný výdaj vykolejí milion Čechů
MF Dnes	56	15. 11. 2016	Titulní	1	Rusko oslavuje vítěze voleb v Sofii i Kišiněvě
Právo	57	15. 11. 2016	Ze zahraničí	14	Bulharská vláda odstoupila, zemi teď čekají další volby
MF Dnes	58	15. 11. 2016	Z domova	3	Vrtání s cizím akcentem
Právo	59	14. 11. 2016	Titulní strana	1	Čtyřicet procent domácností přežívá od měsíce k měsíci
MF Dnes	60	14. 11. 2016	Z domova	4	Polovina chudých nemá na boty. Ve změnu nevěří
Hospodářské noviny	61	14. 11. 2016	Události	5	ČSSD: Místo bytů jen pro chudé bydlení i rodinám
Lidové noviny	62	9. 11. 2016	Medicína a věda	15	Populace štěrnic je celosvětově na vzestupu
Právo	63	9. 11. 2016	Zpravodajství	2	Sobotka si u Zemana jistil výměny
Lidové noviny	64	8. 11. 2016	Seriál LN	18	Tvrký život samoživitelek
Lidové noviny	65	7. 11. 2016	Domov	5	Rodiny cizinců si chválí Česko
Právo	66	7. 11. 2016	Titulní strana	1	Sobotka v Rize rozmrazoval vztahy s Čínou
Právo	67	4. 11. 2016	Zpravodajství	2	Dárce, politiky i reklamní agentury si chce držet od těla
Hospodářské noviny	68	3. 11. 2016	Události	7	Vítězství Trumpa by mohlo vést až k bankovní krizi v Evropě
MF Dnes	69	2. 11. 2016	Titulní strana	1	Rodina základ státu. ČSSD chystá revoluci
MF Dnes	70	29. 10. 2016	Ze světa	7	Unii začínají chybět peníze kvůli migrantům i kvůli brexitu
Lidové noviny	71	26. 10. 2016	Věda	16	Komu by Evropané udělili azyl
Právo	72	22. 10. 2016	Zpravodajství	5	O doplácích na bydlení bude Sněmovna dál jednat

Hospodářské noviny	73	21. 10. 2016	Události	5	V Mongolsku elektronická evidence funguje. Nová vláda ale hrozí, že ji zruší
Hospodářské noviny	74	20. 10. 2016	Události	3	Brusel varuje Česko: Nespoléhejte na dotace! A naučte se nový systém čerpání peněz
Hospodářské noviny	75	18. 10. 2016	Podniky a trhy	14	Z Twitteru
MF Dnes	76	15. 10. 2016	Ze světa	8	Tloustnou chudí chlapi a bohaté dívky
MF Dnes	77	15. 10. 2016	Ekonomika	11	Sociální byty nejen pro chudé, ale pro všechny
Lidové noviny	78	12. 10. 2016	Svět, Titulní	6,1	Jak snížit migraci? Afrika získá miliony eur
MF Dnes	79	11. 10. 2016	Z domova	4	„Sepište své problémy s cikány,“ vyzývá domácí
Lidové noviny	80	10. 10. 2016	Právo a justice	15	Lidé ani nevědí, že jsou v právu
Lidové noviny	81	7. 10. 2016	Svět	6	Hranice Unie ohlídá nová agentura
Právo	82	6. 10. 2016	Zpravodajství	7	Sociální byty mají zachránit 5000 rodin
Právo	83	5. 10. 2016	Ze zahraničí	16	Traumata z dětství urychlují stárnutí
Hospodářské noviny	84	5. 10. 2016	Události	3	Předvolební dar pro seniory: mají méně doplácet za léky
Právo	85	3. 10. 2016	Zpravodajství	3	Častější stěhování škodí dětem ve škole
Lidové noviny	86	3. 10. 2016	Domov	3	Zakotvili v Česku. A už by neměnili
Právo	87	29. 9. 2016	Ekonomika	18	Důchodců, kteří dál pracují, v Česku rychle pracují
Hospodářské noviny	88	27. 9. 2016	Panorama	12	Senioři hýbou Evropou
MF Dnes	89	27. 9. 2016	Z domova	3	Umřít za státní peníze
MF Dnes	90	27. 9. 2016	Titulní	1	Češi nepohřbívají blízké

Hospodářské noviny	91	23. 9. 2016	Události	4	Exekucí na důchodce přibývá, seniorům hrozí chudoba
MF Dnes	92	22. 9. 2016	Titulní	1	Vláda zdražila provoz státu o 86 miliard
Hospodářské noviny	93	20. 9. 2016	Události	3	Chápu Brity, že chtějí vystoupit z EU, překvapil Babiš proevropské politiky
Hospodářské noviny	94	16. 9. 2016	Události	6	Sobotka vyráží na summit jednat o životní úrovni
Hospodářské noviny	95	16. 9. 2016	Události	6	Merkelová chce pevnější hranice
Právo	96	16. 9. 2016	Ze zahraničí	12	Už i Merkelová chce více chránit hranici
Lidové noviny	97	15. 9. 2016	Svět	6	Juncker léčil Evropskou unii
Lidové noviny	98	14. 9. 2017	Titulní	1	Unie přidá peníze na migraci
Lidové noviny	99	13. 9. 2017	Domov	5	Karlovarský kraj opouštějí mladí lidé
Lidové noviny	100	13. 9. 2016	Svět	6	Brusel dá méně novým členům, více na běžence
Právo	101	12. 9. 2016	Ze zahraničí	8	Herman papeži předal sochu sv. Anežky České
Lidové noviny	102	12. 9. 2016	Domov	5	Svatá Anežka Česká se vrátila do Říma
Lidové noviny	103	10. 9. 2016	Domov	3	Papež požehná soše české světice
Právo	104	9. 9. 2016	Titulní	1	Senior posílá část důchodu dětem, jemu pomáhá Winton
Hospodářské noviny	105	9. 9. 2016	Události	3	Praha plánuje výstavbu nových bytů za miliardy
MF Dnes	106	9. 9. 2016	Titulní strana	1	Češi málo spoří, hrozí jim v penzi chudoba
MF Dnes	107	9. 9. 2016	Ekonomika	6	Penzisty stát nezajistí
Právo	108	8. 9. 2016	Titulní strana	1	Pracující chudoba. Nový termín pro 160 000 Čechů

Právo	109	8. 9. 2016	Zpravodajství	4	Odbory: Vyšší mzdy zaměstnancům
MF Dnes	110	6. 9. 2016	Z domova	4	Polovinu bezdomovců vychovaly ústavy
Hospodářské noviny	111	6. 9. 2016	Události	3	Sobotkova vláda plánuje zvýšit minimální mzdu. Odbory chtějí, aby motivovala k práci
Právo	112	5. 9. 2016	Zpravodajství	2	Spory mohou ochromit Sněmovnu
Lidové noviny	113	3. 9. 2016	Titulní strana, Ekonomika	1,9	Každý desátý Čech je na hranici chudoby
Lidové noviny	114	3. 9. 2016	Ekonomika	9	Jen práce před bídou neuchrání
Lidové noviny	115	1. 9. 2016	Ekonomika	14	Prvňák zahýbe rodinným rozpočtem
Právo	116	1. 9. 2016	Ekonomika	19	Nejvíce musí počítat lidé žijící osaměle
Právo	117	29. 8. 2016	Ze zahraničí	11	Kanclérka proti odmítání muslimských uprchlíků
Právo	118	27. 8. 2016	Zpravodajství	3	Hádku o penze může rozetnout opozice
Hospodářské noviny	119	26. 8. 2016	Události	3	Děti ohrožené chudobou dostanou obědy zdarma
Právo	120	24. 8. 2016	Titulní strana	1	Hádky rodičů o peníze ovlivňují i zdraví dětí
MF Dnes	121	23. 8. 2016	Titulní	1	Průzkum: Špinavá voda při koupání ohrožuje více muže
MF Dnes	122	19. 8. 2016	Ze světa	5	Švédský sen a hořící auta
Hospodářské noviny	123	16. 8. 2016	Události	3	Uprchlíci mají zůstat v pozadí. Merkelová zavítá při návštěvě Česka do ústavu budoucnosti ČVÚT
Právo	124	18. 8. 2016	Ekonomika	17	Šéfka ERÚ nechce měnit tarify elektřiny
Lidové noviny	125	15. 8. 2016	Titulní strana	1	OECD: Čeští důchodci jsou bohatí. Nesmysl zní z Česka

Právo	126	13. 8. 2016	Ze zahraničí	12	Asuncion řeší, jak přepravit denně dva miliony. Pomohou Češi?
MF Dnes	127	11. 8. 2016	Titulní strana	1	Stát chce chudým lidem platit právníky
MF Dnes	128	11. 8. 2016	Z domova	3	Advokát za hubičku
MF Dnes	129	10. 8. 2018	Titulní	1	Přidejte imigrantům, žádá EU
Právo	130	9. 8. 2016	Zpravodajství	5	Od čtvrtka do soboty budou padat hvězdy
MF Dnes	131	9. 8. 2016	Z domova	2	Sociální spor ve vládě rozetnou lidovci
Hospodářské noviny	132	5. 8. 2016	Podniky a trhy	14	ČEZ si půjčí na modernizaci sítě v Bulharsku
MF Dnes	133	4. 8. 2016	Titulní	1	Haškův úřad platil statisíce i zakladateli Protiproudu
MF Dnes	134	4. 8. 2016	Titulní	1	Stát přikáže obcím: Dejte byty potřebným
MF Dnes	135	2. 8. 2016	Z domova	4	Na obec se valí davy, které chtějí do oblak
Hospodářské noviny	136	2. 8. 2016	Události	6	Migrační krizi vede opět Itálie. Uprchlíky zkouší odradit kampaní
Hospodářské noviny	137	28. 7. 2016	Události	4	Spory ČSSD s hnutím ANO brzdí slibované zákony
Právo	138	28. 7. 2016	Zpravodajství	5	Vláda schválila návrhy na zlepšení situace v českých ghettech
MF Dnes	139	28. 7. 2016	Ekonomika	9	Kolik přidat penzistům? Dvě stovky nebo 308
Lidové noviny	140	26. 7. 2016	Titulní strana	1	Česko si přiveze 80 Syřanů
MF Dnes	141	26. 7. 2016	Ekonomika	8	Češi jsou evropští mistři v šetření elektrinou
Hospodářské noviny	142	25. 7. 2016	Podniky a trhy	13	Dohoda s Černou Horou pomůže Škodě Praha k zakázce pro uhelnou elektrárnu Pljevlá
Právo	143	23. 7. 2016	Titulní	1	Dotace na kšefty s chudobou se za pět let ztrojnásobily

Lidové noviny	144	22. 7. 2016	Ekonomika	12	Česko je prý rájem důchodců
Právo	145	20. 7. 2016	Zpravodajství	2	Zastavit kšeftáře s chudobou? Ve vládě to skřípe
Hospodářské noviny	146	19. 7. 2016	Podniky a trhy	16	Firmám se vyplatí počkat na Ukrajince. Pokud je specialista
Právo	147	18. 7. 2016	Titulní	1	Skoro polovina českých rodin musí vyjít s třiceti tisíci měsíčně
Právo	148	16. 7. 2016	Zpravodajství	3	Vláda projednává návrh změn vyplácení dávek na bydlení i mapu nájemného
Právo	149	12. 7. 2016	Zpravodajství	4	Vyspělým zemím se blížíme pomalu
Hospodářské noviny	150	12. 7. 2016	Podniky a trhy	16	Unie chce modernizovat dopravní infrastrukturu
Právo	151	9. 7. 2016	Ze zahraničí	16	Mladí prý radši nacistu než korupčníky
Hospodářské noviny	152	8. 7. 2016	Události	4	Na digitální gramotnost půjde 3,8 miliardy korun
Lidové noviny	153	4. 7. 2016	Domov	3	Náhradní matky draze zaplatí
Právo	154	8. 7. 2016	Zpravodajství	8	Léto v chudých rodinách: šetří se na vodě, chodí po zříceninách, kam je vstup zdarma
Lidové noviny	155	30. 6. 2016	Titulní	1	Brexit připraví Česko o desítky miliard
MF Dnes	156	28. 6. 2016	Ekonomika	8	Klienti vyhrožují, úřady musí víc platit za ochranu
MF Dnes	157	28. 6. 2016	Titulní	1	Jak spasit Unii? Zvýšit Čechům platy
Právo	158	27. 6. 2016	Ze zahraničí	11	Regiony žádají záruky, že Londýn nahradí dotace EU
Lidové noviny	159	27. 6. 2016	Brexit	2	Britové zjišťují, co odhlasovali
Právo	160	27. 6. 2016	Zpravodajství	3	Ležáky opět uctily své zavražděné
MF Dnes	161	25. 6. 2016	Brexit	5	Kdo nám teď pomůže

Právo	162	24. 6. 2016	Zpravodajství	3	Myslivci nemusí platit plnou škodu zaviněnou divočáky
MF Dnes	163	20. 6. 2016	Z domova	4	Chovanec natočil video, poděkoval Jančurovi
Právo	164	20. 6. 2016	Zpravodajství	2	Chovanec: Nechceme žlutou policii
MF Dnes	165	18. 6. 2016	Z domova	3	Studuji vysokou a živím se sexem
Právo	166	17. 6. 2016	Zpravodajství	4	Každý druhý vidí v usídlení uprchlických rodin problém
Právo	167	15. 6. 2016	Profese	8	Evropská komise podpoří rozvoj dovedností uchazečů o práci
MF Dnes	168	15. 6. 2016	Rozhovor	10	Zvyšme důchody, jinak nás to přijde draho
MF Dnes	169	15. 6. 2016	Titulní	1	Pitná voda zdraží. Někde až o třetinu
Právo	170	6. 6. 2016	Ekonomika	18	Na vyšší valorizaci penzí se komise neshodla
Právo	171	4. 6. 2016	Zpravodajství	9	Děti z chudých rodin špatně komunikují a trpí závislostmi
Hospodářské noviny	172	3. 6. 2016	Události	7	Tisíce franků každý měsíc a všem. Švýcaři rozhodují o nepodmíněném příjmu
Právo	173	3. 6. 2016	Ze zahraničí	14	Merkelová a Draghi zavrhlí brexit
Lidové noviny	174	2. 6. 2016	Ekonomika	15	Lichvářům zvoní v Česku hrana
Právo	175	2. 6. 2016	Ze zahraničí	17	Z území IS se šíří epidemie znetvořujícího viru
MF Dnes	176	31. 5. 2016	Ekonomika	8	Česko chudoba ohrožuje nejméně v Unii
Hospodářské noviny	177	31. 5. 2016	Události	5	V ČR loni hrozila chudoba ve městech nejméně z EU
Právo	178	31. 5. 2016	Ze zahraničí	15	Eurostat: v ČR ve městech hrozila chudoba nejméně z EU
Lidové noviny	179	31. 5. 2016	Ekonomika	13	Řecko opět neplní zadání

Právo	180	20. 5. 2016	Ekonomika	19	Bydlení je pro čtvrtinu českých domácností příliš drahé
Hospodářské noviny	181	30. 5. 2016	Události	3	Lidé v nouzi dostanou balíčky s potravinami
Lidové noviny	182	25. 5. 2016	Svět	6	Světů má pomoci příprava na katastrofy
Právo	183	23. 5. 2016	Titulní	1	Ministrant obvinil kněze ze zneužívání. Vymyslel si to
Právo	184	21. 5. 2016	Zpravodajství	3	Utajený průzkum: polovinu lidí z OKD by mohly zaměstnat okolní podniky
Právo	185	17. 5. 2016	Titulní	1	K rodičům se vrací od pěstounů jen jedno dítě z deseti
Lidové noviny	186	19. 5. 2016	Titulní	1	Česká republika si našla šest chudých zemí
MF Dnes	187	19. 5. 2016	Titulní	1	Pašeráci drog z nouze. Gangy si najímají chudé Čechy
Lidové noviny	188	19. 5. 2016	Domov	3	Evropa chce udržet Afričany doma
Právo	189	14. 5. 2016	Ze zahraničí	15	Potratem končí 56 milionů těhotenství
Právo	190	13. 5. 2016	Ze zahraničí	13	WHO: Nejvíce znečištěným městem je iránský Zábor, v rámci Česka Havířov
Hospodářské noviny	191	13. 5. 2016	Události	4	Pod hranicí příjmové chudoby žije desetina lidí
Právo	192	13. 5. 2016	Zpravodajství	3	Desetina lidí žije pod hranicí chudoby
Lidové noviny	193	13. 5. 2016	Ekonomika	13	Češi se mají materiálně nejlépe za deset let
MF Dnes	194	13. 5. 2016	Ekonomika	6	Maso obden, problém pro milion lidí
MF Dnes	195	12. 5. 2016	Titulní	1	Města bourají paneláky, aby v nich nebydleli chudí
Lidové noviny	196	12. 5. 2016	Domov	4	Češi zbohatnou až v pětáctyřiceti
MF Dnes	197	12. 5. 2016	Z domova	3	Komu se chudí vyplatí

Lidové noviny	198	12. 5. 2016	Svět	6	Války vyhnaly rekordní počet lidí
MF Dnes	199	12. 5. 2016	Ekonomika	8	Chceš pomoc? Tu máš slevu
MF Dnes	200	12. 5. 2016	Z domova	3	Deset tisíc za byt v ruině? Nejsem přeci ústav
Hospodářské noviny	201	12. 5. 2016	Titulní	1	Víc rodin nebude platit žádné daně
Hospodářské noviny	202	12. 5. 2016	Podniky a trhy	12	Iveco si jede do Afriky pro obří zakázku
Právo	203	11. 5. 2016	Ze zahraničí	10	Asselborn: Mám záchvaty z postojů V4 k běžencům
Lidové noviny	204	9. 5. 2016	Titulní strana	1	Za soláry na střeše si majitelé připlatí
Právo	205	7. 5. 2016	Zpravodajství	5	Češi vytvořili v Africe ostrov naděje
Právo	206	5. 5. 2016	Titulní	1	Rusů u nás strmě přibývá
Hospodářské noviny	207	5. 5. 2016	Události	5	Před chudobou nejlépe chrání přídavky na děti. Bezdětní mají smůlu, tvrdí ekonomové
Právo	208	4. 5. 2016	Zpravodajství	4	O zvyšování platu by měla rozhodovat kvalita a produktivita
Právo	209	2. 5. 2016	Titulní	1	Exekuci čelí v Česku už 84 tisíc důchodců
Lidové noviny	210	29. 4. 2016	Titulní	1	Ruský miliardář krutě trestá české dlužníky
MF Dnes	211	28. 4. 2016	Titulní	1	Internet pro seniory zadarmo
Právo	212	29. 4. 2016	Ze zahraničí	15	Berlín seškrtává dávky migrantům z EU
Hospodářské noviny	213	25. 4. 2016	Události	7	Politická krize v Makedonii děsí Unii
Právo	214	20. 4. 2016	Titulní	1	Kšefty s chudobou se přesouvají z ubytoven k bytům na sídlištím
Právo	215	19. 4. 2016	Ze zahraničí	16	U Egypta se utopily stovky migrantů
MF Dnes	216	18. 4. 2016	Ekonomika	8	Umělé město na kraji Vídně

Právo	217	14. 4. 2016	Ekonomika	17	Podniky: Ekonomů je dost, chybí nám ruce
Právo	218	13. 4. 2016	Titulní	1	Europarlament zahlušil Visegrád
Lidové noviny	219	11. 4. 2016	Domov	4	Čuba měl svou banku i letadla
MF Dnes	220	9. 4. 2016	Z domova	4	Situace Romů je lepší, přesto umírají dříve
Lidové noviny	221	9. 4. 2016	Domov	4	Situace Romů se zlepšuje, ale pomalu
Hospodářské noviny	222	6. 4. 2016	Reality	20	Poptávka po chalupách a chatách prudce sílí
Právo	223	5. 4. 2016	Zpravodajství	2	Marksová: Samoživitelům až 2500 korun zálohové alimenty
Právo	224	4. 4. 2016	Zpravodajství	4	Zálohové výživné je stále ve hře
Právo	225	1. 4. 2016	Titulní	1	Zabiják manželství? Věk poblíž čtyřicítka
MF Dnes	226	30. 3. 2016	Z domova	5	Jsem gay, svěřil se před lety veliteli
Právo	227	29. 3. 2016	Zpravodajství	4	Na hranici chudoby každá šestá seniorka
Právo	228	29. 3. 2016	Ze zahraničí	12	Nezapomínejme na běžence, vyzval papež
Hospodářské noviny	229	29. 3. 2016	Peníze	22	Využití peněz z evropských fondů dál brzdí byrokracie
Lidové noviny	230	23. 3. 2016	Teror v Bruselu	3	Belgie, evropská líheň džihádu
Lidové noviny	231	23. 3. 2016	Teror v Bruselu	3	Otec manuálu na válku v Evropě
Lidové noviny	232	22. 3. 2016	Domov	3	Práce v cizině? Za tamní mzdu
Právo	233	21. 3. 2016	Zpravodajství	4	Matkám v nouzi pomohou vymáhat alimenty. Zadarmo
Mladá fronta Dnes	234	18. 3. 2016	Titulní	1	Bezdomovci dostanou městské byty
Právo	235	17. 3. 2016	Titulní	1	Splátky půjček ukusují Čechům více než čtvrtinu platu

MF Dnes	236	16. 3. 2016	Ze světa	6	Francie v roce 2060: víc důchodců, ale žádné drama
Hospodářské noviny	237	15. 3. 2016	Události	3	Majitel zneužil dotace, ale nájemníci ho milují
MF Dnes	238	15. 3. 2016	Ze světa	7	Svět má ještě jiný problém: mladých je moc a práce málo
Lidové noviny	239	12. 3. 2016	Ekonomika	8	Průměrná mzda vzrostla o 3,9 %
Právo	240	12. 3. 2016	Zpravodajství	3	Průměrná mzda překročila 28 tisíc korun
Právo	241	11. 3. 2016	Zpravodajství	2	Na rozvojovou pomoc ČR dává 5 miliard, světu je to málo
Právo	242	11. 3. 2016	Zpravodajství	5	Bezdomovců je dvakrát více, než dosud uváděly odhady
Právo	243	9. 3. 2016	Zpravodajství	4	Marksová chce snížit rozdíl ve výdělcích žen a mužů
Lidové noviny	244	4. 3. 2016	Domov	2	Vitásková vyrazí na tarif trip
Právo	245	4. 3. 2016	Zpravodajství	3	Vitásková: Nové tarify budou možná až od roku 2019
Lidové noviny	246	3. 3. 2016	Ekonomika	12	Mladý byznys získává nové impulzy
Právo	247	3. 3. 2016	Ekonomika	20	Polovině Čechů se daří něco uspořít
Hospodářské noviny	248	2. 3. 2016	Události	4	Vitásková odkládá placení za elektřinu podle jističů. Energetický úřad musí přepočítat
MF Dnes	249	27. 2. 2016	Ze světa	6	Syřané by možná v Turecku zůstali, kdyby na to měli
Lidové noviny	250	26. 2. 2016	Titulní	1	Nákazu virem zika si dva Češi přivezli z Karibiku
Právo	251	23. 2. 2016	Zpravodajství	4	Změna zdraží proud 40 procentům rodin
Lidové noviny	252	23. 2. 2016	Ekonomika	13	Marksová hýří štedrými nápady
Právo	253	22. 2. 2016	Zpravodajství	2	Minimální mzda 11 tisíc? Ani koalice nemá jasno

Právo	254	22. 2. 2016	Zpravodajství	4	Na nové tarify elektriny nesmí doplatit chudší
MF Dnes	255	20. 2. 2016	Titulní	1	Dohoda s Británií je tu. Zasáhne však i Čechy
MF Dnes	256	19. 2. 2016	Ze světa	6	Co by byla EU bez Britů...
Právo	257	18. 2. 2016	Ekonomika	19	Vláda chce mít možnost zvyšovat důchody
Lidové noviny	258	18. 2. 2016	Domov	2	Zprávy dne
MF Dnes	259	17. 2. 2016	Ze světa	9	Škrty pro cizince chystá i Rakousko a Německo
MF Dnes	260	17. 2. 2016	Ze světa	9	Na summitu EU bude horko, boj se svede o dávky i Británii
Právo	261	15. 2. 2016	Ekonomika	15	Majetek za milion má 62 % domácností
MF Dnes	262	12. 2. 2016	Ekonomika	8	Šmejdi zametají stopy
MF Dnes	263	11. 2. 2016	Titulní	1	Diskriminace? Školky omezují kroužky
MF Dnes	264	11. 2. 2016	Z domova	5	75 tisíc osamělých seniorů ohrožuje chudoba
MF Dnes	265	10. 2. 2016	Z domova	3	Jeden komín udusí město
MF Dnes	266	9. 2. 2016	Ekonomika	8	Fondy spouštějí lov dětí
Právo	267	8. 2. 2016	Zpravodajství	2	Tisíce lidí proti islámu, létaly i kostky
Právo	268	8. 2. 2016	Titulní	1	Téměř polovina rodičů neplatí alimony
MF Dnes	269	3. 2. 2016	Z domova	2	Chudoba se dotýká stovek tisíc Čechů. Ke dnu je stahují dluhy
MF Dnes	270	3. 2. 2016	Ekonomika	9	Volby se blíží. Koalice licituje, na které zboží sníží daně
MF Dnes	271	2. 2. 2016	Ekonomika	8	Kdo vydělává jen na pronájmu, přijde o bonus
Hospodářské noviny	272	29. 1. 2016	Události	6	Problém s uprchlíky teprve přijde

MF Dnes	273	27. 1. 2016	Ekonomika	9	Obce zvyšují daně za domy a pozemky. Chtějí se rozvíjet
Právo	274	26. 1. 2016	Ze zahraničí	18	Děti s nadváhou skokově přibývá
Hospodářské noviny	275	25. 1. 2016	Události	4	O peníze pro chudé děti kraje nemají zájem
Právo	276	22. 1. 2016	Ekonomika	15	Výstraha živnostníkům: Za malé odvody bude nízká penze
Lidové noviny	277	22. 1. 2016	Domov	6	Blahobytní Češi nevěří v lepší zítřky
Právo	278	21. 1. 2016	Ze zahraničí	16	Region už má i ministra zahraničí
Právo	279	19. 1. 2016	Ze zahraničí	17	Oxfam: Procento nejbohatších už vlastní víc, než celé ostatní lidstvo
MF Dnes	280	19. 1. 2016	Ze světa	10	62 miliardářů vlastní tolik jako polovina světa
MF Dnes	281	13. 1. 2016	Ze světa	10	Bratislava bez metra je dopravní horor
Lidové noviny	282	9. 1. 2016	Titulní strana	1	Tříkrálovou sbírku hatí fůma o uprchlících
Lidové noviny	283	5. 1. 2016	Domov	4	Mach a Valenta zbrojí na Babiše
Právo	284	4. 1. 2016	Titulní strana	1	Učitelé jsou vynalézaví, často si ale nevěří
Lidové noviny	285	21. 11. 2016	Domov	2	Plán katolíků je vydělat miliardu ročně

Zdroj: Vlastní šetření

Příloha č. 2: Kódovací kniha

1. Číslo článku

1 až 285

2. Název média

a) MF Dnes

b) Lidové noviny

c) Hospodářské noviny

d) Právo

3. Datum zveřejnění

leden 2016 – prosinec 2016

4. Datum zveřejnění

a) leden

b) únor

c) březen

d) duben

e) květen

f) červen

g) červenec

h) srpen

i) září

j) říjen

k) listopad

l) prosinec

5. Důležitost

a) titulní strana

b) 2. – 5. strana

- c) 6. – 12. strana
- d) 12. strana a více

6. Umístění v titulku

- a) ano
- b) ne

6. Rozsah článku A4

- a) celá strana
- b) půl strany
- c) čtvrt strany
- d) méně než čtvrt strany

7. Skupiny ohrožené chudobou

- a) senioři
- b) pracující chudí
- c) děti
- d) rodiny
- e) samoživitelé
- f) nemocní
- g) ženy
- h) imigranti
- i) domácnosti
- j) příjmově chudí
- k) lidé z chudých regionů
- l) nezaměstnaní
- m) lidé s nevyhovujícím bydlením
- n) katolíci
- o) Češi

- p) myslivci
- q) politické strany
- r) nekvalifikovaní
- s) Britové
- t) Romové
- u) dlužníci
- v) bezdomovci
- w) lidé se základním vzděláním
- x) vyučení
- y) OSVČ
- z) singles

- aa) podnikatelé
- ab) Američané
- ac) generace Y
- ad) lidé s nízkou kvalifikace
- ae) vdovy
- af) handicapovaní
- ag) absolventi
- ah) sirotci
- ai) pošťáci
- aj) Italové
- ak) mladí lidé
- al) lidé z vesnice
- am) vězni
- an) lidé z chudších zemí EU
- ao) lidé z měst
- ap) zákazníci
- aq) bezdětní

8. Kdo v textu hovoří

- a) zástupci církví
- b) zástupci Evropské unie
- c) zástupci neziskových organizací
- d) zástupci veřejné správy
- e) zástupci politických elit
- f) experti
- g) odbory
- h) postižené osoby

9. Ústřední téma

- a) Evropská unie
- b) domácí politika
- c) zahraniční země (mimo EU)
- d) mzdy
- e) děti
- f) daně
- g) nemocenská
- h) pojišťovny
- i) sociální bydlení
- j) dotace
- k) chudoba
- l) léky
- m) důchody
- n) exekuce
- o) Brexit
- p) uprchlická krize
- q) energie
- r) cizinci v ČR

- s) doprava
- t) církev
- u) půjčky
- v) nemoci
- w) Romové
- x) islám
- y) zločin
- z) stávka

- aa) zaměstnanost
- ab) pohřby
- ac) bezdomovci
- ad) advokát
- ae) prostituce
- af) životní prostředí
- ag) dluhy
- ah) životní úroveň
- ai) nezaměstnanost

10. Vyznění článku

- a) negativní
- b) pozitivní
- c) neutrální

10. 1. Negativita a skupiny

- a) pracující chudí
- b) rodiny
- c) imigranti
- d) senioři
- e) ženy

- f) samoživitelé
- g) nemocí
- h) nezaměstnaní
- i) lidé s nevyhovujícím bydlením
- j) domácnosti
- k) Češi
- l) lidé z regionů mimo Prahu
- m) děti
- n) singles
- o) neuvedeno
- p) Britové
- q) Romové
- r) příjmově chudí
- s) dlužníci
- t) bezdomovci
- u) OSVČ
- v) bezdětní
- w) nekvalifikovaní
- x) podnikatelé
- y) nízká kvalifikace
- z) vdovy

- aa) lidé se základním vzděláním
- ab) pošťáci
- ac) Italové
- ad) mladí
- ae) lidé z vesnice

10.2 Negativita a stereotypizace

- a) euroskepticismus
- b) zaostalé kraje a vesnice vůči Praze
- c) mladí lidé bez zkušeností
- d) děti chudých jako oběti
- e) chudí lidé, kriminalita a patologické jevy
- f) uprchlíci jako hrozba
- g) OSVČ zneužívající stát
- h) Romové, sociálně nepřizpůsobiví z gett
- i) příspěvky pro chudé jsou zbytečné
- j) chudí lidé jsou pouze příjemci dávek
- k) chudí lidé jsou nevzdělaní
- l) negativní obraz politiky
- m) Češi zaostávající za Evropskou unií
- n) Češi jako součást východní Evropy
- o) nesezdané partnerství je neplnohodnotné
- p) zneužívání systému přistěhovalci
- q) životní úroveň neroste
- r) důchodci zatěžují systém
- s) děti stojí peníze
- t) Češi nejsou ekologové
- u) Česko, chudá země Evropské unie
- v) chudí jsou zanedbaní
- w) ženy nejsou rovny mužům
- x) nedůvěra v analýzy
- y) zvětšující se nerovnost

11. Odpovědnost

- a) důraz na solidaritu, vina státu
- b) důraz na ekvivalenci, vina jednotlivce

12. Charakter článku

a) analytický

b) osobní příběh